

# TÜFENGÇİ-BAŞI ÂRİF EFENDİ TARİHÇESİ

FAHRİ Ç. DERİN

Osmanlı tarihinin III. Selim devri ve onu takip eden ıslahat teşebbüsleri ile dolu, buhranlı günlerini hikâye eden eserler arasında, *Tüfengçi-başı Ârif Efendi Tarihçesi* adıyla tanınan eser, hiç şüphesiz, orijinal kaynaklardan biridir<sup>1</sup>. Eserin yazarı olan Mehmed Ârif Efendi, Ankaralı<sup>2</sup> veya başka bir söylentiye göre de İzmirlidir<sup>3</sup>. *Fatin Tezkiresi*'ne göre<sup>4</sup>, h. 1171 (1757/1758) yılında doğmuş olup İstanbul'a gelerek sarayda eğitim ve öğrenim görmüştür. Câbî Saîd Efendi'de bulunan bir kayıt da bunu doğrular niteliktedir<sup>5</sup>. Ârif Efendi, sonradan ilmiye sınıfına geçmiş, 1230 (1815)'da Yenişehir-i Fener, 1232 (1817)'de Edirne kadılıklarında bulunmuş, 1239 (1823/1824)'da Mekke, 1242 (1826/1827)'de İstanbul pâyelerini kazanmıştır. Ölümü, 12 Şevval 1243 (27 Nisan 1828)'tedir<sup>6</sup>.

Ârif Efendi, eserinde, III. Selim devrinde ihdas edilen Nizâm-ı Cedîd ıslahatına kısaca dokunduktan sonra, Kabakçı isyanı diye anılan isyanı, III. Selim'in hal' ve IV. Mustafa'nın cülûsunu ve saltanatının ilk günlerini oldukça ayrıntılı bir şekilde anlatmakta ve olayları 22 Şaban 1221 (4 Ekim 1806) gününe kadar getirmektedir. Ârif Efendi'nin olaylara bizzat tanık olması, eserine önem kazandıran hususlardan biridir. Bu bakımdan, Cevdet Paşa'dan başlayarak bu devri inceleyen yazarlar, onun eserinden yararlanmışlardır. Biz, bu kaynak-

<sup>1</sup> Bu devre ait diğer eserler için bkz. Fahri Ç. Derin, *Yayla İmâmı Risâlesi*, "Tarih Enstitüsü Dergisi", Sayı: 3 (İstanbul 1972), s. 25-80, not: 1.

<sup>2</sup> Bkz. Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, c. III, İstanbul 1342, s. 261.

<sup>3</sup> Bkz. Fatin, *Tezkire*, İstanbul 1271, s. 261; ayrıca krş. F. Babinger, *Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig 1927, s. 349.

<sup>4</sup> Aynı eser, göst.yer.

<sup>5</sup> *Tarih*, Edebiyat Fakültesi Tarih Semineri Ktb. Y.Y. Nr. K. A. 282, s. 562. Bu kayıt, Ârif Efendi'nin, Enderûn'dan Tüfengçi-başılıktan müderrislik ile mahrec olduğunu ve bir ara Şeyhülislâm Müfettişliği görevinde de bulunduğunu gösterdiği gibi onun Tüfengçi-başılık unvanını da açıklamaktadır.

<sup>6</sup> Bkz. M. Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, c. III, İstanbul 1311, s. 270. Onun, 1245 (=1829/1830) ve 1248 (=1832/1833) yıllarında öldüğünü belirten değişik söyleniler için krş. Fatin, *aynı eser*, göst. yer ve Mehmet Tahir, *aynı eser*, göst. yer.

tan daha geniş ölçüde yararlanmayı mümkün kılabilmek için Tarihçe'nin yayımlanmasını uygun bulduk.

Tarihçe'nin tespit edebildiğimiz iki nüshası mevcuttur :

1 — Veliyüddin Efendi Ktb. Cevdet Paşa kitapları, No. 3374/77 (Bayezid Devlet Kütüphanesi içinde, V nüshası). Eserin 1a sayfasında “Esbak Tüfengçibaşı olup İstanbul ma'zûllerinden olduğu halde vefat eden Ârif Efendi'nin eser-i hâmesidir” ibâresi mevcuttur.

2 — Hazine Ktb. No. 1595 (Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi içinde, H nüshası). Eb'adı: 215×125 mm.; yaprak: 48; yazı: talik; satır: 15; istinsah tarihi ve müstensih adı mevcut değil.

Bu iki nüshadan ikincisinin daha süslü bir üslupla ve miktarı çok olmayan değişik bazı ifadelerle yazıldığı görülmekte ve kullanılan ifadeden IV. Mustafa'ya sunulduğu sanılmaktadır. Biz, daha sade ve tarafsız bir ifade ile yazıldığına kanaat getirdiğimiz V nüshasını esas metin olarak aldık ve H nüshasıyla aralarındaki farkları sayfa altında dipnotları şeklinde gösterdik. Metinde geçen kişiler ve tarihler hakkında, başka bir makalemizde<sup>7</sup> bilgi verildiği için burada aynı açıklamaların tekrarından kaçındık<sup>8</sup>.

### Tüfengçi-başı Ârif Efendi Tarihçesi

Erbâb-ı elbâba pûşîde ve mestûr degîldir ki اذا اراد الله تعالى شيئاً هياء اسبابه اذا fehvâsinca<sup>1</sup> Sultan Mustafa Han ibnü's-sultan<sup>2</sup> Abdülhamid Efendimiz Hazretlerini taht-ı âlî-baht-ı<sup>3</sup> Osmânî üzre cülûs-ı humâyûnlarına<sup>4</sup> irâde-i ezeliyye-i Rabbânî<sup>5</sup> ta'allûk etmekden<sup>6</sup> nâşî bundan mukaddem<sup>7</sup> Sultan Selim Han-ı Sâlis Efendimiz<sup>8</sup> Hazretleri'nin on üç se-

<sup>7</sup> Fahri Ç. Derin, *aynı eser*, göst. yer.

<sup>8</sup> Metni yayına hazırladıktan sonra, eserin Üniversite Ktb. T.Y. Nr. 1595 de üçüncü bir nüshasını daha tesbit ettik. Bu nüsha, pek önemsiz farklarla, aynen V nüshasını takip etmektedir.

<sup>1</sup> Fehvâsinca V: + Şevketlû kerâmetlû mehâbetlû kudretlû azemetlû Pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehinşâh-ı gerdûn-dergâh H.

<sup>2</sup> e's-Sultan V: + el-Gâzî H.

<sup>3</sup> Taht-ı âlî baht-ı V: zînet-i saltanat-ı âl-i H.

<sup>4</sup> üzre cülûs-ı humâyûnlarına V: ve ziver-i tâc ve serîr-i sultânî olmasına H.

<sup>5</sup> Rabbânî V: ilâhiyye H.

<sup>6</sup> etmeden V: ta'allûk etmekden H.

<sup>7</sup> mukaddem V: akdem H.

<sup>8</sup> Sultan Selim Han-ı sâlis Efendimiz V: Sultan Selim Han H.

neden berü vaz' u tesis<sup>9</sup> ettiği kanûn ve Nizâm-ı Cedîd-i askeriyeye<sup>10</sup> Levent Çiftliği'nde ve Üsküdar ve Anadolu'da semt semt kışlalar binâ ve inşâ<sup>11</sup> ve derûnlarını mu'allem askerile imlâ eylediğiçün<sup>12</sup> envâ'-ı nizâ ve muhârebe<sup>13</sup> ve erâcif ve muhâvere hudûsu ile<sup>14</sup> yeniçeriyânın<sup>15</sup> nefsâniyyet-i şedîde ve ağrâz-ı ekîdesi vukû' bulup işbu<sup>16</sup> iki sınıf asâkir-i Devlet-i Aliyye beyninde<sup>17</sup> münâfese ve adâvet<sup>18</sup> mütezâyid ve efzûn ve Nizâm-ı Cedîd askerine<sup>19</sup> iyâzen bi'llahi te'âlâ<sup>20</sup> tekfîr derecesinde mu'âmeleleri rûnümûn olduğundan<sup>21</sup> mâ'adâ İrâd-ı Cedîd nâmıyle vaz' ve cem' ve tahsîl<sup>22</sup> olunan emvâl ve irâdât bi'z-zarûre<sup>23</sup> günâgün mezâlim ve ta'addi ve kavgaya bâdî olduğu zâhir ve<sup>24</sup> hademe-i devlet<sup>25</sup> ve erkân-ı saltanat<sup>26</sup> beyninde müsterek olan menâfi-i kesîre<sup>27</sup> dahi nice seneden berü enderûn ve bîrûnda sekiz dokuz şahsa münhasır olmağla sâirleri<sup>28</sup> mahrûm ve me'yûs ve bu evzâ' teneffür-i kulûb-ı nâsa sebeb olmak ve<sup>29</sup> nefsü'l-emirde etvâr ve ref-

<sup>9</sup> vaz' u tesis V: vaz' H.

<sup>10</sup> Nizâm-ı Cedîd-i askeriyeye V: Nizâm-ı Cedîd-i dâverâna H.

<sup>11</sup> kışlalar binâ ve inşâ V: binâ ve inşâ ettiği kışlalar H.

<sup>12</sup> Mu'allem asker ile imlâ eylediğiçün V: memlû ettiği mu'allem asker-i cedîd-i şâhâneleri içün H.

<sup>13</sup> muhârebe V: mücâdele H.

<sup>14</sup> muhâvere hudûsu ile V: muhâvereler hâdis olup gün be gün H.

<sup>15</sup> yeniçeriyânın V: cümle yeniçeriyân-ı memâlik-i mahrûsa H.

<sup>16</sup> Ağrâz-ı ekîdesi vukû' bulup işbu V: ağrâz-ı ekîde vukû'undan nâşi H.

<sup>17</sup> Asâkir-i Devlet-i Aliyye beyninde V: asâkir-i Devlet-i Aliyye'nin birbirlerine beynlerinde H.

<sup>18</sup> Münâfese ve adâvet V: adâvet ve kinleri H.

<sup>19</sup> Askerine V: askerisine H.

<sup>20</sup> Te'âla H: - V.

<sup>21</sup> Mu'âmeleleri rûnümûn olduğundan V: hareket ve mu'âmele nümûn olduklarından H.

<sup>22</sup> Cem' ve tahsîl V: cem' H.

<sup>23</sup> Emvâl ve irâdât bi'z-zarûre V: emvâl ve mukâta'at ve irâddan zarûrî H.

<sup>24</sup> Ta'addi ve kavgâ bâdî olduğu zâhir ve V: irtikâb tevellüd ettiğiinden fazla H.

<sup>25</sup> Hademe-i devlet V: cümle hademe-i devlet H.

<sup>26</sup> Ve erkân-ı saltanat V: - H.

<sup>27</sup> Menâfi'-i kesîre V: menâfi' ve kesîrû'l-irâd-ı menâsıb ve merâtib H.

<sup>28</sup> Olmağla sâirleri V: olmağın herkes H.

<sup>29</sup> Teneffür-i kulûb-ı nâsa sebeb olmak ve V: cümle nâsa girân ve bâis-i nefret olmak mülâbesesiyle H.



târları sûret-i hasenede ise dahi<sup>30</sup> bu cihetten kabûl-ı âmme bulunmayup kâffe-i ef'âl ve ârâları mecmû'-ı nâsa zişt ü kerih görünmeğin bir fitne ve fesâd zuhûriyle bunların ve bu güne hâletlerin zevâl ü def' olmasına cümle temenni ve isti'dâd-ı tam ve terakkub u intizâr hâsıl u müheyyâ oldu<sup>31</sup>.

*Sebeb-i Zuhûr-ı Mukaddime-i Fesâd-ı Yamakân ve Yeniçeriyân-ı*<sup>32</sup> *kıla'-ı seb'a der Boğaz-ı Bahr-i Siyâh*<sup>33</sup>.

İşbu 1221<sup>34</sup> senesi evâilinde<sup>35</sup> Devlet-i Aliyye üzerinde Rusyalı bağteten nakz-i ahd ve fesh-i sulh ile hudûdda bulunan<sup>36</sup> kıla' ve serhaddât-ı hakaniyye<sup>37</sup> ve bilâd-ı islâmiyyeye nâgehan hücum ve istilâ ettiği ecden def' ve tenkîl ve kahr [u] istisâl için<sup>38</sup> Âsitâne'den<sup>39</sup> Sadriâzam ve ricâl-i devlet<sup>40</sup> ve dergâh-ı âlî yeniçerileri ve Ağası<sup>41</sup> ve zâbitânı ve sâir ocaklı<sup>42</sup> livâ-i sa'âdet sâyesinde ihrâc olunan ordu-yı humâyûnla azîmet etmeleri ile<sup>43</sup> sefer ve cihâd kaptusu güşâd olup savb-ı Rumeli'ye azîmet ile Âsitâne-i aliyye'de lâzım gelen menâsıb-ı ricâl-i devlete ve sâir merâtibe vekiller nasb u ta'yin olunduktan sonra<sup>44</sup> Karadeniz'in Rumeli ve Anadolu sevâhilini dahi<sup>45</sup> Rusya donanması<sup>46</sup> ta-

<sup>30</sup> Etvâr ve refâturları sûret-i hasenede ise dahi V: etvârlara ve tedbîr ve refâturları ahsen ise de H.

<sup>31</sup> Bulunmayup . . . . . hâsıl u müheyyâ oldu H: bulunmamak mülâbesesi ile cümle-i nâsda zuhûr-ı fitne ve fesâda isti'dâd-ı tamme meczûm olup V.

<sup>32</sup> Fesâd-ı yamakân u yeniçeriyân-ı V: fitne ez-neferât ve yamakân-ı yeniçeriyân H.

<sup>33</sup> Bahr-i Siyâh V: Deryây-ı Siyâh H.

<sup>34</sup> İşbu 1221 H: 1221 V.

<sup>35</sup> Senesi evâilinde V: senesinde H.

<sup>36</sup> Hudûdda bulunan V: - H.

<sup>37</sup> Serhaddât-ı hâkâniyye V: serhaddât H.

<sup>38</sup> Etdiği ecden def' ve tenkîl ve kahr[u] istisâl için V: etmeğin def' ve kesr-i asâkir-i menhûsâsı için H.

<sup>39</sup> Âsitâne'den V: Âsitâne-i aliyyeden H.

<sup>40</sup> Ricâl-i devlet V: + ve erbâb-ı menâsıb H.

<sup>41</sup> Ve Ağası H: - V.

<sup>42</sup> Ocaklı V: Ocaklar cümlesi H.

<sup>43</sup> Livâ-i sa'âdet . . . azîmet etmeleri ile V: livây-ı sa'âdet ve ordu-yı humâyûn ihrâc H.

<sup>44</sup> Sefer ve cihâd kaptusu . . . . . nasb u ta'yin olunduktan sonra H: sefer kapuları güşâd olunduğu gibi V.

<sup>45</sup> Karadeniz'in Rumeli ve Anadolu sevâhili dahi V: Karadeniz sevâhilinin Rumeli ve Anadolu cânibleri H.

<sup>46</sup> Rusya donanması V: + ve sefâyini H.



sallutundan muhâfaza <sup>47</sup> ve Karadeniz Boğazı'nda (2 a) vâki' kıla'-ı seb-aya <sup>48</sup> istihkâm ve metânet ve tertîb-i asâkir ile muhârese lâzım gelmeğın <sup>49</sup> Boğaz-ı mezbûrun Rumeli cânibinde <sup>50</sup> muktazi olan mahallere <sup>51</sup> tabyeler inşâsiyle toplar vaz' için <sup>52</sup> Selim Sâbit Efendi ve Anadolu cânibine kezalik Seyyid Mehmed Efendi Binâ Emîni nasb olunarak irsâl <sup>53</sup> ve bu husûsları <sup>54</sup> tanzîm ve rü'yet ve irâde-i Devlet-i Aliyye'yi icrâ ve temsil için <sup>55</sup> cümlesinin üzerine <sup>56</sup> Reisülküttâb-ı esbak <sup>57</sup> Mahmud Râif Efendi nezâret eylemek için b'as ve isbâl kılınmış olmağın <sup>58</sup> tanzîm-i umûr-ı mezkûr ile meşgûl oldukları hengâmelerde <sup>59</sup> Levent Çiftliği'nde mukîm <sup>60</sup> Nizâm-ı Cedîd askerisinden bir gürûh Hınzır Deresi nâm mahalle ve o havâli muhâfazasına <sup>61</sup> ta'biye ve tavn ve Üsküdar Nizâm-ı Cedîd askerisinden bir gürûh dahi <sup>62</sup> Fil Burnu ve sâir mahaller muhâresesine <sup>63</sup> vaz' u teşhîn olunup aralık aralık kışlalardan asker celb ve nakli ile <sup>64</sup> zikrolunan Boğaz kal'elerinde asâkir-i merkûmenin tekessürü ve fi'l-asl muhâfazada bulunan yamakan ve yeniçeriyânın idâdına gâlib gelüp cüyûs-ı merkûmun

<sup>47</sup> Tasallutundan muhâfaza V: tasallut ve hücûmundan muhâfaza ve vikaye H.

<sup>48</sup> Kıla'-ı seb'aya H: Kıla'a V.

<sup>49</sup> Muhârese lâzım gelmeğın V: muhârese ve himâye elzem ve ehem olmağın H.

<sup>50</sup> Boğaz-ı mezbûrun Rumeli cânibinde V: Boğaz'ın Rumeli tarafına H.

<sup>51</sup> Mahallere V: mahallerde H.

<sup>52</sup> Vâz' için V: vâz' olunmağın için H.

<sup>53</sup> Nasb olunarak irsâl V: nasb ve irsâl H.

<sup>54</sup> Bu husûsları V: bu maddeleri H.

<sup>55</sup> Ve irâde-i Devlet-i Aliyye'yi icrâ ve temsil için V: tertîb ve temşiyet için H.

<sup>56</sup> Cümlesinin üzerine V: kâffe-i umûr-ı Boğaz'a H.

<sup>57</sup> Reisü'l-küttâb-ı esbâk V: esbâk Reisü'l-küttâb H.

<sup>58</sup> Nezâret eylemek için ba's ve isbâl kılınmış olmağın V: Nezâret ve kârfermâlık ile tisyâr u isbâl olunup H.

<sup>59</sup> Tanzîm-i umûr-ı mezkûr ile meşgûl oldukları hengâmelerde V: te'viye ve tanzîm ile meşgûl oldukları evânda H.

<sup>60</sup> Mukîm V: vâki' H.

<sup>61</sup> O havâli muhâfazasına V: ol sevâhile muhâfaza zımmında H.

<sup>62</sup> Üsküdar Nizâm-ı Cedîd askerisinden bir gürûh dahi V: bir gürûh Üsküdar Nizâm-ı Cedîd askerisinden H.

<sup>63</sup> Vesâir mahaller muhâresesine V: diğeri mahallere muhârese ve H.

<sup>64</sup> Aralık aralık kışlalardan asker celb ve nakli ile V: ceste ceste iki kışladan asker nakliyle H.

kesret ve yamakların killeti hasebiyle<sup>65</sup> Nizâm-ı Cedîd askerîsine mahsûs olan elbise ve kiske telbîsi ve harbî tûfeng istimâli teklîf olunacağını ve adem-i kabûllerinde dahi<sup>66</sup> Nizâm-ı Cedîd askerîsinden kesret üzere içlerinde bulunmalarıyla cebren ve kerhen<sup>67</sup> vatanları mesâbesinde olup alâka-i külliyele olan kal'elerden tard ve def'<sup>68</sup> olunacaklarını zu'mlarınca tavr-ı hareketlerinde hissetmeleriyle<sup>69</sup> aralık aralık tenha mahallerde cem'iyet eyleyerek<sup>70</sup> "*biz eben an ceddin yeniçeriyüz Nizâm-ı Cedîd libâsın giyüp yeni baştan asker olmak mümkün ve mutasavver değildir*"<sup>71</sup> deyu kıl u kâl hudûs etmeğe başladı ve bu esnâda Bostancı-başı Hüseyin Şakir Bey dahi bu maslahatı teshîl ve temşiyete<sup>72</sup> me'mûr olmağın câ-be-câ Boğaz-ı mezkûr cânibine<sup>73</sup> sandal-süvâr-ı azîmet ve mûmâileyh Mahmud Râif Efendi<sup>74</sup> ile bu husûsu<sup>75</sup> müzâkere ve meşveret ile bazı yamaklara hafice<sup>76</sup> "*Behey cânım sizin bu yerlerde<sup>77</sup> alâka-i külliyele ve bağ ve bostânınız olup sâye-i pâdişâhîde rahat ve safâ ile ta'ayyüş ediyorsunuz, ne var Nizâm-ı Cedîd askerîsî olsanız ve kisvesini<sup>78</sup> giyseniz yevmiyye ve esâmeniz ziyâde ve ta'yînleriniz mükemmel olarak<sup>79</sup>*

<sup>65</sup> Zikr olunan . . . . killeti hasebiyle V: Boğaz kal'eleri savbında teksîr-i cüyûş-ı Nizâm-ı Cedîd'e mübâderet ile kıla'-ı seb'ada vâki' ve sâkin ve hizmetde mukîm neferât ve mustahfızânı olan asâkir-i yeniçeriyân ve yamakân-ı Ocakluyân adedi kesretine Nizâm-ı Cedîd askerini efzûn ve gâlib kılup kesret-i ecnâd-ı Nizâm-ı Cedîd hasebiyle ba'dehu yamaklar ve yeniçeriler kalil ve mağlûb ve mahkûm olmağın H.

<sup>66</sup> Adem-i kabûllerinde dahi V: kabûl etmedikleri sûrette H.

<sup>67</sup> Nizâm-ı Cedîd . . . . ve kerhen V: Nizâm-ı Cedîd askeri içlerinde kesret bulunmağla kerhen ve cebren H.

<sup>68</sup> Tard ve def' V: tard u ihrâc ve def' H.

<sup>69</sup> Zu'umlarınca tavr-ı hareketlerinde his etmeleriyle V: etvâr ve harekâtdan ve siyâk u sibâkdan his ve iz'ân etmeleriyle H.

<sup>70</sup> Tenha mahallerde cem'iyet eyleyerek V: tenha köşe ve mahallerde cem'iyet ederek H.

<sup>71</sup> *Yeni baştan asker olmak mümkün ve mutasavver değildir V: yeni asker olmak mümkün değildir muhaldir* H.

<sup>72</sup> Temşiyet V: te'diyeye H.

<sup>73</sup> Câ be-câ Boğaz-ı mezkûr cânibine V: aralık aralık taraf-ı kıla'-ı Boğaz'a H.

<sup>74</sup> Mûmâileyh Mahmud Râif Efendi V: Reis Mahmud Efendi H.

<sup>75</sup> bu husûsu H: - V

<sup>76</sup> İle bazı yamaklara hafice V: ve hufyeten sırren bazı kıla' yamaklarına H.

<sup>77</sup> *Bu yerlerde V: bu mahalde* H.

<sup>78</sup> *Ve kisvesine V: bu Nizâm-ı Cedîd kisvesini* H.

<sup>79</sup> *Yevmiyye ve esâmemiz ziyâde ve ta'yînlerimiz mükemmel olarak V: ve yevmiyye ve esâmelerimiz ziyâde ve mükemmel ta'yînler râbîta-dâde olarak* H.

*yine kemâkân (2 b) mahâllerinizde ve kal'elerde muhâfaza hizmetinde ikâmet ile kâr u kisbinizde olsanız*<sup>80</sup> *ne be'is var, bunda her vechile*<sup>81</sup> *menfa'atlü ve hayırlu maslahattır*" dedikçe "Biz kuloğlu kul ve yeniçerioğlu yeniçeriyiz" diyerek sa'at be-sa'at âteiş-i gayz u kinleri alev-hiz-i işti'âl<sup>82</sup> olmağa başladı ve bu esnâda<sup>83</sup> Şehriyâr-ı müşârünileyh Hazretleri<sup>84</sup> cum'a günü Sultan Bayezid-i Veli<sup>85</sup> câmi'-i şerifi selâmlığında arzu sohbetede dâhil olan Segban-başı<sup>86</sup> Mehmed Ârif Ağa'ya: "Ağa, ordunun azîmeti sebebiyle İstanbul<sup>87</sup> hâli ve kolluklarda yeniçeri neferâtı az<sup>88</sup> kalmağın Nizâm-ı Cedid askerisinden her bir kolluğa üçer beşer adam kosam<sup>89</sup> münâsib olmaz mı?" buyurdularında<sup>90</sup> Segban-başı-i mûmâileyh<sup>91</sup> "Emr ü fermân pâdişâhımız Efendimizindir, ancak kulunuz bir vekil kölenizim, irâde-i şâhâneleri buyurulur ise bu husûsu orduda Yeniçeri Ağası kulunuza bir kerre yazayım"<sup>92</sup> dedikçe Şehriyâr-ı müşârünileyh "Yok yazma<sup>93</sup> dursun, istemem"<sup>94</sup> dediği<sup>94</sup> kelâm dahi Yeniçeri Ocağı beyninde hafî havâdis olup Yeni-Odalar ve Eski-Odalar kışlarında gecelerde cem'iyet ve akd-i meşveret ve nâs arasında<sup>95</sup> kil u kâl ve güft-gü ve erâcîf çoğalıp<sup>96</sup> esvâk ve dekâkin<sup>97</sup> havâdisât ve türrehâtla doldu ve bu günlerde Eski ve Yeni-Oda'lar kışlarında Boğaz-ı mezkûr yamakları tarafından hafice ta'lîm-i fitne için gönderilen tebdil-i câme Kara

<sup>80</sup> *Muhâfaza hizmetinde ikâmet ile kâr u kesbinizde olsanız V: muhâfaza ve hizmetinizde ikâmetle kârınızda ve bâğınızda ve çiftliğinizde olsanız H.*

<sup>81</sup> *Her vechile V: - H.*

<sup>82</sup> *İшти'âl H: İştigal V (yanlış)*

<sup>83</sup> *Bu esnâda V: bu hengâmda H.*

<sup>84</sup> *Hazretleri V: - H.*

<sup>85</sup> *Veli V: - H.*

<sup>86</sup> *Ve sohbetede dâhil olan Segban-başı V: ve sohbetede Âsitâne Şegban-başı H.*

<sup>87</sup> *İstanbul V: İslâmbol H.*

<sup>88</sup> *Az V: kalîl H.*

<sup>89</sup> *Her biri kolluğa üçer beşer adam kosam V: her kolluğa üç beş âdem zamîme etsem H.*

<sup>90</sup> *Buyurdularında V: dedikçe H.*

<sup>91</sup> *Mûmâileyh V: - H:.*

<sup>92</sup> *Emr ü fermân . . . . . bir kere yazayım V: emr-i humayûn Padişahımızındır kulunuz bir vekil bendenizim, vâde-i şâhâne buyurulur ise bu hususu bir orduda Yeniçeri Ağası kulunuza tahrir edeyim H.*

<sup>93</sup> *Yok yazma V: yok yok yazma H.*

<sup>94</sup> *Dediği V: buyurduğu H.*

<sup>95</sup> *Arasında V: meyâmında H.*

<sup>96</sup> *Çoğalıp V: zuhfira gelüp H.*

<sup>97</sup> *Dekâkin V: + - i İslâmbol H.*



Kullukcular Ocaklu tarafından şu güne hareket etsinler ve şu vechile davransınlar deyû tefhîm olunduğuna mebnî tâ ki<sup>98</sup> iki yüz yirmi iki senesi mâh-ı rebî'ü'l-evvelin<sup>99</sup> on altıncı pazar günü Karadeniz Boğazı'nda vâki<sup>100</sup> kıla'-ı seb'anın mezbûrûn neferât ve yamakları olan yeniçeriler<sup>101</sup> bi'l-ittifak ikâz-ı fitne ve fesâda mübâşeret ve bir mahâlde tecemmü' ederek akd-i şûrâ ve meşveretleri üzerine<sup>102</sup> Macar tâbyesinin zâbiti bulunan Halil Haseki gelüp "*Ne sohbet ediyorsunuz, bu cem'iyetin sebebi nedir? Dağlın!*" deyince neferât-ı merkûme huşûnet üzere Haseki-i mezbûre cevâb ile mukâbele ve giderek beyinlerinde muhâvere ve müşâteme hudûsü ile ihtirâ'-ı fitne ve fesâda bahâne-cû olan mezkûr yamaklar Haseki-i mezbûru paraladıkları haber-i bâridi<sup>103</sup> Rumeli Kavak kal'esinde ikâmet ve umûr-ı (3 a) kılâ'a nezâret eden mûmâileyh Mahmud Râif Efendi'ye vârid oldukda siyâk u sibâk-ı ahvâlden kenduye dahi suikast edeceklerini cezm ve tayakkun ile<sup>104</sup> ol mahâlden icâleten zevrak-süvâr-ı firâr olmuş ise de<sup>105</sup> verâsından on beş kadar yamak kayıkları ile deryâdan ta'kîb ve Büyükdere'de mûmâileyhe vusûl<sup>106</sup> ve tüfeng endâhtı ile yamak Kara Ali mezbûr Efendi'yi yanındaki hizmetkâriyle ma'an idâmdan sonra avdet ve Umur yeri'nde tecemmü' edüp meşveret üzereler<sup>107</sup> iken Macar tâbyesi zâbiti ve ağası olan Hassa

<sup>98</sup> Ve bu günlerde eski ve Yeni Odalar . . . . . mebnî tâ ki V: - H.

<sup>99</sup> İki yüz yirmi iki senesi mâh-ı rebî'ü'l-evvelin V: nâgehân işbu bin iki yüz yirmi iki senesi rebî'ü'l-evvelinin H.

<sup>100</sup> Karadeniz Boğazı'nda vâki' H: - V.

<sup>101</sup> kıla'-ı seb'anın mezbûrûn neferât ve yamakları olan yeniçeriler H: Kıla'-ı mezbûre neferâtı olan yamakân-ı yeniçeriyân V.

<sup>102</sup> Mübâşeret ve bir mahalde tecemmü' ederek akd-i şûrâ ve meşveretleri üzerine V: mübâşeret ve meşveret ve cem'iyet ederek oldukları mahallerinden hareket H.

<sup>103</sup> Macar tabyesi'nin zâbiti . . . . .haber-i bâridi V: - H.

<sup>104</sup> Rumeli Kavak . . . . .tayakkun ile V: ve mahall-i merkûmda Nâzır-ı âmme-i umûr-ı kıla'-ı Boğaz ile sâlifü'z-zikr Mahmud Efendi'ye suikasda niyyet etdikleri mezbûrûn ma'lûm-ı meczûmu oldukda H.

<sup>105</sup> Olmuş ise de V: olmağın H.

<sup>106</sup> On beş kadar yamak kayıkları ile deryâdan ta'kîb ve Büyükdere'de mûmâileyhe vusûl V: on onbeş kadar usât-ı yamakân deryâdan kayıklar ile ta'kîb ve Büyükdere'de merkûma vusûl H.

<sup>107</sup> Yamak Kara Ali Mahmud Efendi'yi H: Kara Ali nâm yamak Efendi-i mûmâileyhi V.

Hasekilerden Halil Ağa gürûh-ı cem'iyetine vürûd ile bunlara tefhîm-i kelâm ve merâm sadedinde olmak hulyâsında olıcak fitne ve bahâne cüst-cû eden fi'e-i yamakân derhal Halil Haseki'yi dahi paralamak ile<sup>108</sup> bu sûretle mezbûr Boğaz yamakları<sup>109</sup> izhâr-ı ısyân ve îlân-ı tuğyân etdikleri haberi bu tarafda<sup>110</sup> sâmia-yi Devlet-i Aliyye'ye mün'akis oldukda cânib-i saltanat-ı seniyyeden<sup>111</sup> def' ve teskîn-i fitneleriçün Bostancı-başî Şâkir Bey ta'yîn olunup iki def'a sandal ile Boğaz'a azîmet ve gâile-i fesâdı<sup>112</sup> def' ve teskîn edemeyeceğini derk ve fehm ile gâh Büyükdere'den gâh Bebek'den avdet edüp pîç ü tâb-ı hayret ve ızdırâb ile kat'-ı ümmîd eyledi<sup>113</sup>. Paşa Kapsu'nda dahi Kaymakam Musa Paşa huzûrunda ricâl-i devlet def'-i fitne için<sup>114</sup> iki gün meşveret edüp gâh asker-i cedîd irsâli ile def' ve tenkîl<sup>115</sup> ve gâh şâyed deryâdan İstanbul<sup>116</sup>'a vürûd ve hücûm dâyesinde olurlar ise bahren istisâllerîçün Tersâne-i Âmire yerlisi meyân-ı deryâda mürûrlarına mâni' ve hâciz olmak tedbîrine teşebbüsden nâşî Tersâne liman Reisi Bâb-ı Âlî'ye ihzâr olunup bu husûs dahi müzâkere olunduysa da<sup>118</sup> elhâsıl rû-gerdânî-i

<sup>108</sup> Hizmetkâriyle ma'an idâmdan sonra avdet ve Umur Yeri'nde tecemmü' edüp meşveret üzereler iken Macar tâbyesi zâbiti ve ağası olan Hassa Hasekilerden Halil Ağa gürûh-ı cem'iyetlerine vürûd ile bunlara tefhîm-i kelâm ve merâm sadedinde olmak hulyâsında olıcak fitne ve fesâda bahâne cüst-cû eden fi'e-i yamakân derhâl Halil Haseki'yi dahi paralamak ile H: Bir nefer hizmetkârı ile idâm etmekden nâşî V.

<sup>109</sup> Bu sûretle mezbûr Boğaz yamakları V: - H.

<sup>110</sup> haberi bu tarafda V: peyâm-ı bâridi H.

<sup>111</sup> Cânib-i saltanat-ı seniyyeden V: taraf-ı Devlet-i Aliyye'den H.

<sup>112</sup> Sandal ile Boğaz'a azîmet ve gâile-i fesâdı V: Boğaz tarafına sandal ile azîmet ve bu maddeyi H.

<sup>113</sup> Derk ve fehm ile kâh Büyükdere'den ve kâh Bebek'den avdet edüp pîç ü tâb-ı hayret ve ızdırâb ile kat'-ı ümmîd eyledi V: etrâfiyle mülâhaza ve fehm ve kârin-i dirâyet etmek mülâbesesiyle üftâde-i bahr-i pîç ü tâb olarak gâh Büyükdere'den gâh Bebek'den avdet ve ricat ile hayretde kalup kat'-ı ümmîd eyledi H.

<sup>114</sup> Def'-i fitne için V: bu fitnenin def'yiçün H.

<sup>115</sup> Def' ve tenkîl V: tenkîl ve def'leri H.

<sup>116</sup> İstanbul'a V: İslâmbol'a H.

<sup>117</sup> İstisâllerîçün . . . . hâciz olmak V: istisâl ve tefrikleriçün Tersâne-i Âmire sefâyininden birisi miyân-ı deryâda râh-ı mürûrlarına nasb olunup toplar endaht etmek ile mâni' ve âciz olmak H.

<sup>118</sup> Bâb-ı Âlî'ye ihzâr olunup bu husûs dahi müzâkere olunduysa da V: Bâb-ı Âsâfi'ye ihzâr kılınup bu husûsu dahi müzâkere etdiler H.

baht u tâli' hasebiyle bir tedbîr-i savâba<sup>119</sup> muvaffak olamayup birkaç gün böyle perişân-ı rey ve şu'ûr oldukları hâlde<sup>120</sup> şehri mezbûrun on sekizinci salı günü fesâd-ı mezkûrun def' iyyün Yeniçeri Ocağı'ndan Orta mütevellileri ve Orta ihtiyârları ve aşçı ustaları ve yazıcılardan otuz kırk kimesne<sup>121</sup> taraf-ı Devlet-i Aliyye'den Boğaz'a gönderilmiş ise dahi<sup>122</sup> usât-ı merkûme cem'iyet-i tâmmе ile İstanbul'a azîmet dâiyesinde bulduklarına mebnî<sup>123</sup> Büyükdere'ye vürûdlerinde meb'ûslara bi't-tesâdüf<sup>124</sup> tarafeyn birbirleriyle mülâki olup hafî mukâvele ve ittifaka mebnî tarik-i fitne ve fesâdı zîr u bâlâsiyle müzâkere ve meşveret ve sûret-i zâhirde<sup>125</sup> mezbûrlara (3 b) her ne kadar<sup>126</sup> nush u pend etdiler ise de<sup>127</sup> kat'â havâle-i gûş u itibâr etmeyerek inâdlarında ısrâr ile azm u tasmîmlerinden rücû' eylemediklerini zikrolunan me'mûrlar müşâhede etmeleriyle nâçâr-ı ca'li me'yûsen avd u insirâflarında<sup>128</sup> fi'e-i usât<sup>129</sup> içlerinden Kastamonulu Yirmi-Dört Segbanın Kabakçı Mustafa<sup>130</sup> ve Yirmi-Beş cemâ'atin İbiş<sup>131</sup> ve Altmış-Dörd'ün Arnavut Ali ve Ahışalı Memiş nâmân kimesneleri<sup>132</sup> intihâb ve kendülerine serkerde nasb kılup<sup>133</sup> cümlesi bu dört kimesnenin emr ü reyî<sup>134</sup> üzere hareket ve kulluğunu

<sup>119</sup> Tedbîr-i sevâba V: tedbîr-i sevâb ve dürüste H.

<sup>120</sup> Oldukları halde V: oldular H.

<sup>121</sup> Fesâd-ı mezkûrun . . . . . kimesne V: Ocağ-ı yeniçeriyân-ı dergâh-ı âli'den fesâd ve isyânları def' için Ortalar mütevellilerini ve Ortalar ihtiyârlarını ve Aşçı ustalarını ve Yazıcı'ları otuz kırk kadar kimesneyi H.

<sup>122</sup> Boğaz'a gönderilmiş ise dahi V: savb-ı Boğaz'a ib'âslarında H.

<sup>123</sup> İstanbul'a azîmet daiyyesinde bulduklarına mebnî V: İstanbul'a azîmet daiyyesine mebnî H.

<sup>124</sup> Meb'ûslara bi't-tesâdüf V: meb'ûslar ol mahalde tesâdüf etmeğin H.

<sup>125</sup> Tarafeyn birbirleriyle mülâki olup hafî mukâvele ve ittifâka mebnî tarik-i fitne ve fesâdı zîr ü bâlâsiyle müzâkere ve meşveret ve sûret-i zâhirde V: - H.

<sup>126</sup> Mezbûrlara her ne kadar V: kendülere bu kadar H.

<sup>127</sup> Etdiler ise de V: etdiklerinde H.

<sup>128</sup> Gûş u itibâr . . . . . insirâflarında V: gûş-ı istimâ' etmeyüp inadlarında ısrâr ile azîmetlerinden rücû' ve avdet kılmamalarıyla me'mûrlar Âsitâne'ye nâçâr me'yûsen avd ü iyâblarında H.

<sup>129</sup> Usât V: + -ı merkûme H.

<sup>130</sup> Kastamonulu Yirmi dört segbanın Kabakçı Mustafa V: Kastamonu Kabakçısı Yirmi-dört segbanın Mustafa H.

<sup>131</sup> İbiş V: Süleyman H.

<sup>132</sup> Nâman kimesneleri V: nâm kimesneleri H.

<sup>133</sup> Nasb kılup V: kılmağla H.

<sup>134</sup> Emr ü reyî V: rey ve emirleri H.



ahd u iltizâm ile<sup>135</sup> kasd u azîmet etdikleri<sup>136</sup> ve Nizâm-ı Cedîd bertarâf olmadıkça azîmet ve teveccühlerinden dönmemek üzere eymân u peymân ve ittifak u ittihâd üzere kılıç atlayup yekdil ve yekcihet oldukdan sonra<sup>137</sup>,

*mâh-ı mezbûrun*<sup>138</sup> on dokuzuncu çarşamba günü Şehriyâr-ı gerdün-iktidâr Hazretleri<sup>139</sup> Kaymakam Paşa'yı Sarây-ı Humâyûn'da vâki' Sünnet Oda'sına ihzâr edüp ahrâm-nişân-i huzûr-ı tâcdârîleri oldukda . . . Paşa, bu ne güne hâletdir, bu Karadeniz Boğazı'ndaki fitne ne için def' olmuyor? Bu neden iktizâ ediyor?" deyu suâlinde<sup>140</sup> Kaymakam Paşa zemîn-bûs-ı sükût<sup>141</sup> olıcak "Bu işlere sebep benim hilmiyetimdir" buyurmalarıyle tekrâr "Vâkı'a benim hilmiyetimden iktizâ ediyor." demişler. Fitne-i usât yevm-i mezbûrda ba'de'l-asr Büyükdere Çayırı'ndan cem'iyet-i kübrâ ve gürûh-ı enbûhları ile hareket ve berren ve bahren Tophâne'ye<sup>142</sup> azîmet ve önlerine gelen<sup>143</sup> eşhâsı sevâd-ı cem'iyetlerine ilhâk ve reh-i râstlarında olan<sup>144</sup> halkı alaylarına da'vet ederek ba'de'l-ışâ Top hâne-i Âmire'ye<sup>145</sup> vusûllerinde Topçu Ocağı neferât<sup>146</sup> ve zâbitânı ile mükâleme ve mu'âhede ve dâire-i ittifaklarına<sup>147</sup> idhâlden sonra ocaklarının kazganını âmâde-i ittifâk ve ittihâl eyleyerek Tophâne Meydânı'na<sup>148</sup> ihrâç etdiler. Bu peyâm-ı muhiş ol gece Şehriyâr-ı müşârünileyhin ma'lûm-ı humâyûnları oldukda<sup>149</sup> cevfi-i leyde Kaymakam Paşa'ya irsâl-i haber ile tulû'-ı fecr hengâmı nezd-i şâhânelerine<sup>150</sup> Yeniçeri ocaklusundan üç beş âdem icâleten taleb etmekden

<sup>135</sup> Kulluğunu ahd ü iltizâm ile V : Kulluğu ahd ü iltizâm ve şart u ittifâk ve H.

<sup>136</sup> Etdikleri V : + maslahat râbita H.

<sup>137</sup> Üzere kılıç atlayup yekdil ve yek cihet oldukdan sonra V: üzerine kılıv atlayup yekdil ve yek cihet olmağa müekkid kuvvet ve kat metânet verdiler H.

<sup>138</sup> Mâh-ı mezbûrun V : - H.

<sup>139</sup> Şehriyâr-ı gerdün-iktidâr Hazretleri V : Şehriyâr-ı müşârünileyh H.

<sup>140</sup> Suâlinde V : suâl etdikde H.

<sup>141</sup> Sükût H: sükûn V.

<sup>142</sup> Tophâne'ye V : Tophâne-i Âmire savbına H.

<sup>143</sup> Gelen V : gelüp tesâdüf etdikleri H.

<sup>144</sup> reh-i râstlarında olan H : - V.

<sup>145</sup> Tophane-i Âmire'ye V : Tophâne'ye H.

<sup>146</sup> Neferât V : neferâtu H.

<sup>147</sup> Dâire-i ittifaklarına V: ittifaklarına H.

<sup>148</sup> Eyleyerek Tophâne Meydânı'na V : olarak Meydân-ı Tophâne'ye H.

<sup>149</sup> Ma'lûm-ı humâyûnları oldukda C V: ma'lûmu oldukda H.

<sup>150</sup> Nezd-i şâhânelerine V: nezd-i şâhânesine H.

nâşi<sup>151</sup> Kaymakam Paşa ve Segban-başı Mehmed Ârif Ağa ma'iyyet ve marifetleriyle<sup>152</sup> tulû'-ı fecr vaktinde Yetmiş-Beş cemâ'atin kâ-tibi Kazgâni Ömer Efendi ve Yirmi-Beş bölüğün ihtiyârı Kazgâni Laz Hacı Mustafa ve Yirmi-Beş (4 a) cemâ'atin mütevellisi Hacı Süleyman ve Dokuzuncu cemâ'atin mütevellisi Mustafa ve Altmış-Dört cemâ'atin<sup>153</sup> mütevellisi Hacı Yakub ve On-Yedi Bölüğün Arnavud Hacı Mehmed Oda-başı ve Ser-Turna Osman ve Ser-Turna Ali ve Ocak Muhzırı biemaîhim bunlar Sünnet Odası'nda huzûr-ı şâhâneye dâhil ve makam-ı edebde dest beste-i huzû' kâim olduklarında Şehriyâr-ı müşârünileyh bükâ ederek cümleye hitâb edüb "Bu cem'iyetin sebebi nedir- Eğer kavgaları Nizâm-ı Cedîd için ise ben bunları Nizâm-ı Cedîd askeri edecek değilim ve<sup>154</sup> şimden sonra Nizâm-ı Cedîd'i ref' ü def' etdim, işte Segban-başı Ağa-ya tenbîh eyledim<sup>155</sup>, varsun Nizâm-ı Cedîd kışlalarına kilit ursun ve kurşun akıtsın. Bu cem'iyeti def' edin. Pîriniz aşkına olsun" dedikte mecmû'u zemîn bûs edüp avdet ederler iken içlerinden birisine "Sen Kazgâni Ömer Efendi değil misin?" deyu suâl buyurmuşlar. Bu sûretle<sup>156</sup> huzûr-ı humâyûnlarından ric'atlerinde Ağa Kapusu'na dahi Ocaklu ale's-seher cem' olup ol zamân huzûr-ı humâyûna gidenlere müterakkıb idiler. Vakta ki Segban-başı mahiyetinde olanlar ile Ağa Kapusu'na vürûd eylediklerinde<sup>157</sup> Segban-başı binek taşına çıkup pâdişâhın emr ü taçkrîrini hâzır ve müheyâ olan Ocaklu'ya ifâde ve beyân etdikde cümlesi bi'l-ittifâk sayha ve feryâd edüb "Bu sözlere ütimâd etmeyüz; Nizâm-ı Cedîd'i ref' etmez, şimdiye kadar bu Nizâm-ı Cedîd için Edirne ve Tekfur dağı ve Rumeli ve Anadolu'da nice maddeler<sup>158</sup> vukû' bulup bunca<sup>159</sup> nüfûs-ı kestire telef oldu, âlem zulümle doldu, memâlik harâb oldu, yine Nizâm-ı Cedîd'i etmedi ve etmez" deyu bir ağızdan çağrışdılar ve "Bizler bu fitneyi ref' ve teskîn edemeyiz" deyû kat'î cevab verdiklerinde Segban-başı dahi çâre bulamayub Divânhâneye doğru

<sup>151</sup> Etmekden nâşi V: etmek ile H.

<sup>152</sup> Ma'riyetleri ile V: ma'rifetiyle H.

<sup>152a</sup> Yetmiş beş V H : Yetmiş bir Ü.

<sup>153</sup> Altmış-dört Cemâ'atin V : altmış - dört H.

<sup>154</sup> Ve V : - H.

<sup>155</sup> Segban-başı Ağa'ya tenbîh eyledim V : Segban-başı'ya tenbîh etdim H.

<sup>156</sup> Bu sûretle V: Bu sifret H.

<sup>157</sup> Segban-başı ma'iyyetinde gıanlar ile Ağa Kaousu'na vşrûd eylediklerinde V: - H.

<sup>158</sup> Anadolu'da nice maddeler V: Anadolu maddeleri H.

<sup>159</sup> Bunca V : bu kadar H.

savuşdukda orada bulunan ma'lûm ve müte'ayyin dört yüz kadar Ocak ihtiyârları ve söz sâhibleri Süleymâniye Câmî-i şerifi havlisine avdet ile hâl neye müncer olacak deyu cem' ü müterakkıb oldular. Kaymakam Paşa dahi huzûr-ı humâyûndan Bâb-ı Âlî'ye<sup>160</sup> avdetde Şeyhülislâm Efendi'yi ve sudûr-i kirâm ve ulema-yı izâmı tebdîl-i kıyafet ve ricâl-i devleti dahi cem' edüp def'-i fitne için akd-i meş-veret ile (4 b) sohbet üzere iken nâgehân şehr-i mezbûrun *yirminci perşembe günü*<sup>161</sup> ale's-sabah cem'iyet-i mezkûreye<sup>162</sup> topçu neferâtı ve Galata yeniçerileri ve her firkadan ecnâs-ı muhtelif-e-i mütenevvi'a iltihak ile<sup>163</sup> Tophâne ve o sevâhilden müsellâh olarak fevc fevc<sup>164</sup> mavna ve piyâdelere süvâr olup<sup>165</sup> bayraklariyle İslambol'a güzâr ve Unkapanı ve Cebe Ali Kapusu'ndan duhûl ve Eski Yeni Odalar kışlasına<sup>166</sup> teveccühlerini Paşa Kapusu'nda olan ulemâ<sup>167</sup> ve ricâl-i devlet gûş etdiklerinde ulemâdan<sup>168</sup> ma'ada vesvesesi olan ricâl-i devlet firâr ve ihtifâ kaydına düşdüler. Bu hilâlde ulemây-ı izâm dâileri Enderûn-ı humâyûn'a azîmetle cânib-i pâdişâhîde bulunalım deyu rikâb-ı humâyûna telhîs olunduysa da gelmemelerine ve Bâb-ı âsâfî'de ve Ağa Kapusu'nda tevakkuf eylemelerine dâir cânib-i şehriyâr-ı mûşârünileyhden cevâb sudûr eyledi<sup>169</sup>. Bu tarafda Süleymâniye havlisinde müctemi'<sup>170</sup> olan ihtiyârlar ve söz sâhibleri dahi usât-ı merkûmenin<sup>171</sup> mürûrlarını istimâ' etdikleri vakt idi ki Ocak Baş Çavuşu Kahveci Mustafa Ağa Segban-başî tarafından Süleymâniye'ye vürûd ile "*Beş on ihtiyâr ve söz anlarlar gelsün, bu fitne ve fesâdun def'i*

<sup>160</sup> Bâb-ı alî'ye V: Bâb-ı Asâfî'ye H.

<sup>161</sup> Şehr-i mezbûrun yirminci perşembe günü V: yevm-i mezbûrda ki yirminci perşembe günüdür H.

<sup>162</sup> Cem'iyet-i mezkûreye V: cem'iyet-i kübrây-ı mezbûra H.

<sup>163</sup> Ecnâs-ı muhtelif-e-i mütenevvi'a iltihak ile V: ecnâs-ı mütenevvi'a ve müte'addide iltihâk ve zamîmesiyle H.

<sup>164</sup> O sevâhilden müsellâh olarak fevc fevc V: ol sevâhilden pür esliha fevc fevc ve gürûh gürûh H.

<sup>165</sup> Olup V: olarak H.

<sup>166</sup> Eski Yeni Odalar kışlasına V: Yeni Odalar kışlalarına H.

<sup>167</sup> Ulemâ V: + -yî izâm H.

<sup>168</sup> ulemâdan V: ulemâ-yı izâmdan H.

<sup>169</sup> Bu hilâlde . . . . . sudûr eyledi V: - H.

<sup>170</sup> Müctemi' V: cem' H.

<sup>171</sup> Usât-ı merkûmenin V: asâkir-i tâğinin H.



*çâresini söyleşelim*"<sup>172</sup> demekle beş on ihtiyâr Süleymâniye'den Ağa Kapusu'na vardıklarında Segban-başı bunlara hitâb edüp "*Ne rey edersiniz, Pâdişâh şu fitnenin def'ini matlûb ediyor*"<sup>173</sup>, *ne tedbîr edersiniz ne yapalım*" deyince ihtiyârlar "*Siz bilirsiniz*" deyu mukâbele etdiklerinde tekrâr Segban-başı "*Allah aşkına olsun söyleyin buna çâre nedir?*" diyerek hitâb etdikde cevâb verdiler ki "*Şeyhülislâm Efendi'yi ve Sadreyn Efendileri bu mahâlle getürelim bu husûsda müzâkere ve meşveret*"<sup>174</sup> *edelim, bakalım fesâdın*"<sup>175</sup> *def'i ne sûretle olur*" demeleriyle<sup>176</sup> Segban-başı "*Şeyhülislâm Efendi Ağa Kapusu'na gelmek kanun mudur, vukû'u var mıdır?*" deyu suâlinde<sup>177</sup> "*Vukû'u vardır, kanundur*" dediklerine mebnî<sup>178</sup> Dergâh-ı Âli Baş Kâtibini der-akab Bâb-ı Âli'ye irsâllerinde<sup>179</sup> Şeyhülislâm Seyyid<sup>180</sup> Mehmed Ataullah Efendi başı şâl ile melfûfen ve Sadr-ı Rumeli Ahmed Muhtar Efendi ve Sadr-ı Anadolu Mehmed Hafid Efendi Ağa Kapusu'na vürûdlarında<sup>181</sup> tekrar Süleymâniye'den ihtiyârlar ve söz sâhibleri Ağa Kapusu'na gelüp<sup>182</sup> (5 a) Segban-başı'ya "*Bize izin verin*"<sup>183</sup> *kışlalarımıza gidelim, asker kışlalarımıza*"<sup>184</sup> *dolmuşlar gelen yoldaşları yerleşdirelim*" demeleriyle Segban-başı "*Göreyim sizi bir ferde zarar ve ziyân*"<sup>185</sup> *olmasun*" deyu tenbîh ile icâzet verdikde cümlesi Yeni Odalar kışlasına avdet etdiler<sup>186</sup>.

<sup>172</sup> *gelsün bu fitne ve fesâdın def'i çâresini söyleşelim* V: *gelsünler bu fesâd ve fitnenin def'ini söyleşelim* H.

<sup>173</sup> *Ediyor* V: *eder* H.

<sup>174</sup> *Müzâkere ve meşveret* V: *meşveret ve müzâkere* H.

<sup>175</sup> *Fesâdın* V: *bu fesâdın* H.

<sup>176</sup> Demeleriyle V: dediklerinde H.

<sup>177</sup> Suâlinde V: suâl etdikde H.

<sup>178</sup> Dediklerine mebnî V: demeleriyle pes H.

<sup>179</sup> Bâb-ı âli'ye irsâllerinde V: Bâb-ı Âsâfi'ye irsâlde H.

<sup>180</sup> Seyyid V: esseyyid H.

<sup>181</sup> Vürûdlarında V: vürûd etdiklerinde H.

<sup>182</sup> İhtiyârlar ve söz sâhibleri Ağa Kapusu'na gelüp V: Ağa Kapusu'na ihtiyârlar ve söz sâhibleri gelüp H.

<sup>183</sup> *Verin* V: *ver* H.

<sup>184</sup> *Kışlalarımıza* V: *kışlalara* H.

<sup>185</sup> *Zarar ve ziyân* V: *zarar ve hasârat* H.

<sup>186</sup> Avdet etdiler H: Geldiler V.

<sup>187</sup> Usât-ı asâkir V: usât u asâkir H.

<sup>188</sup> Cedîd Odaha H: Cedîd Oda V.

*Mürûr-ı usât-ı asâkir*<sup>187</sup> ez *Tophâne-i Âmire be Âsitâne ve duhûl-kerden-i işân be-meştâ-yı Cedîd Odahâ*<sup>188</sup> ve *ittifâk-kerden-i cümle-i yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî*

Çün yevm-i mezbûrda fi'e-i usât Tophâne'den İstanbul'a mürûr ve kışlalara duhûl ederler iken<sup>189</sup> Ağa Kapusu tarafından zikr olunan ihtiyârân ve söz sâhibleri ve cümle yeniçeriyân serkerdegân<sup>190</sup> ve asâkiri istikbâl ile vürûd edüp Meydân-ı Lahm'de Tekye ta'bir olunan mahâlde cümlesi akd-i ittifâk<sup>191</sup> ile yek-dil ve yek-cihet olup der-akab kazanları Meydân'a ihrâc ve Cebeciler Ocağı'na dahi bir bayrak asker gönderüp cebehâne<sup>192</sup> neferâtını ve kazanlarını davet ve getirüp ittifâk ve ittihâd ve ahd ü misâklarına idhâl edüp Meydân-ı Lahm deryâ-yı asker-i bî-pâyân ile<sup>193</sup> doldu.

*Tahrîr-i isimhâ-i ba'zî ez-ricâl-i enderûn ve bîrûn be-defter berây-ı idâm-ı işân ve ırsâl ü istid'a-kerden ez-cenâb-ı Şehriyâr-ı müşârinileyh*

Bundan sonra ihtiyârlar ve söz sâhibleri ve serkerdeler yevm-i mezbûrda müzâkere ve meşveret edüp<sup>194</sup> bir defter tahrîr ü terkîm<sup>195</sup> ve enderûn ve bîrûnda olan meşâhîr-i ricâlden Kethudâ<sup>196</sup> İbrâhim Nesîm Efendi ve Hacı İbrâhim Efendi ve Kethudâ Memiş Efendi ve Reis Safî Ahmed Efendi ve Vâlide Kethudâsı Yusuf Ağa ve Sır Kâtibi Ahmed Efendi ve Mabeynci Ahmed Bey ve Darbhâne Emîni Ebûbekir Efendi ve Defterdâr-ı İrâd-ı Cedîd Ahmed Bey ve Kapan Nâibi Lûtfullah Efendi'yi derûn-ı deftere derc ile “*Bu kimseleri hayyen ve meyyiten Pâdişâhımız'dan taleb ederiz*<sup>197</sup>. *Bunlar mülkü harâb u yebâb*<sup>198</sup>

<sup>189</sup> Tophâne'ye İstanbul'a mürûr ve kışlalara duhûl ederleriken V: Tophâne-i Âmire'den İslâmbol'a ale's-seher mürûr ile yeni Oda kışlalarını memlû ve meşhûn ederler iken H.

<sup>190</sup> Zikr olunan ihtiyârân ve söz sâhibleri ve cümle yeniçeriyân-ı serkerdegân V: zikr olunduğu vech üzere ihtiyâr ve söz sâhibleri ve cümle yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âlî serkerdeleri H.

<sup>191</sup> Akd-i ittifâk ile H: Teeddîd-i akd ü ittifâk ile V.

<sup>192</sup> Cebehâne V: cebehâne-i Âmire H.

<sup>193</sup> İle V: + oldu. H.

<sup>194</sup> Edüp V: ederek H.

<sup>195</sup> Tahrîr ve terkîm V: tahrîr ve tanzîm H.

<sup>196</sup> Kethudâ H.: - V

<sup>197</sup> Bu kimseleri hayyen ve meyyiten Pâdişâhımızdan taleb ederiz V: hayyen ve meyyen bu kimesneleri Pâdişâhımızdan matlûb ederiz H.

<sup>198</sup> *u yebâb* V: - H.

etdiler; bu âdemler bize teslim olunsun” deyu<sup>199</sup> defter-i mezbûru Kaymakam Paşa’ya irsâlden sonra “Bizim maslahatımız burada<sup>200</sup> görülmeyicek Sultan Ahmed câmi’inde vâki’ At Meydânı’na gideriz ve emvâl-i ahâli-i İstanbul’u nehb ü gâret ederiz<sup>201</sup> ve nâsa ta’arruz kılarız” diyerek Boğaz serkerdeleri bayrakları ve askeri kaldırıp hurûc dâyesiyle Meydân-ı Lahm Kapusu’na azîmetlerinde (5 b) Yetmiş-İki’nin Kâtibi Ali Efendi nâm kimesne “Aman yoldaşlar tevakkuf edin<sup>202</sup> gitmeyin, bizler sizin maslahatınızı bu mahâlde görürüz<sup>203</sup>, ümmet-i Muhammed’e ta’arruzdan ferâgat edin. Bunun neticesinde sizler ve bizler azîm vehâmet çekeriz” deyüp bayraklarının önüne geçüp men’ ve redd kaydına düşdüğüde<sup>204</sup> muşta ve sille ile biçâreyi darb ederek binîşini parçaladıklarına<sup>205</sup> bakmayup bin belâ ve muhâvere ile bayrakları çevirdikde sâir ihtiyârlar dahi yetişüp serkerdeleri ve askeri teskîn etdiler. Merkûm Ali Efendi’nin min tarafi’llah<sup>206</sup> cümle ümmet-i Muhammed hakkında böyle bir azîm hizmeti zuhûra geldi. Bundan sonra serkerdelere “Bu hareketden derdiniz nedir, niçün böyle nâbecâ hareket ediyorsunuz, maslahatınız ne ise bi’l-ittifâk rü’yet ederiz” denildikde<sup>207</sup> “Bizim şer’an murafa’amız ve görülecek da’vamız var<sup>208</sup>; Şeyhülislâm Efendi’yi ve Sadreyn Efendileri Meydân’a gelmelerin<sup>209</sup> isteriz” demeleriyle fi’l-hâl Ağa Kapusu’na bir yazıcı gönderilüp<sup>210</sup> Şeyhülislâm Efendi ve Sadreyn Efendi’ler ve Segban-başı ve Segban-başı ma’zûlleri cümlesi getirilüp<sup>211</sup> Meydân Tekyesi’nde ikâmet etdirilüp<sup>212</sup> ba’dehu cümle reyîyle bir bayrak asker çıkarup İstanbul’un<sup>213</sup> her tarafını devr etdirüp asker önlerince

<sup>199</sup> Teslim olunsun deyu V: teslim ve itâ olunsun deyüp H.

<sup>200</sup> Burada V: bu mahalde H.

<sup>201</sup> Emvâl-i ahâli-i İstanbul’u nehb ü gâret ederiz V: emvâl-i ehl-i İslâmbol’u nehb ü ağma ederiz H.

<sup>202</sup> Tevakkuf edin V: + sabr edin H.

<sup>203</sup> Görürüz V: rü’yet ederiz H.

<sup>204</sup> Kaydına düşdüğüde V: kaydında oldukda H.

<sup>205</sup> parçaladıklarına V: parça parça kıldıklarına H.

<sup>206</sup> Min tarafi’llah V: + -i te’âla H.

<sup>207</sup> Denildikde V: dendikde H.

<sup>208</sup> Var V: vardır H.

<sup>209</sup> Gelmelerin V: gelsünler H.

<sup>210</sup> Fi’l-hâl Ağa Kapusu’na bir yazıcı gönderilüp V: Ağa Kapusu’na fi’l-hâl bir Yazıcı irsâl olunup H.

<sup>211</sup> Cümlesi getirilüp V: cümlesini getirüp H.

<sup>212</sup> Etdirilüp V: etdirüp H.

<sup>213</sup> İstanbul’un V: İslâmbol’un H.



dellâllar nidâ etdirdiler ki “Cümle dükkânlar açılsın ve herkes san‘at ve kâr u kışbîle meşgûl olsun<sup>214</sup> ve bir kimesnenin mâl ve cânına ve ırzına<sup>215</sup> her kim ta‘arruz ve tasaddî eder ise paralarız ve helâk ederiz” âvâzesiyle kûşe-be-kûşe münâdiler nidâ etdirmeleri ile cümle halktan havf u vesvese zâil olup biraz<sup>216</sup> itminân geldi. Bundan sonra Şeyhülislâm Efendiye “Defterde olan ricâli hayyen ve meyyiten elbette<sup>217</sup> matlûb ederiz ve Nizâm-ı Cedîd külliyyen ref‘ olunsun, nâm u nişâmı kalmasun” demeleriyle ma‘rûzâtlarına Şehriyâr-ı müşârünileyh hatt keşîde<sup>218</sup> etdi ve matlûblarına müsâ‘ade-i külliye eyledi<sup>219</sup>. Bu esnâda Boğaz askerinden pürsilâh<sup>220</sup> İsmâilli bir genç yiğit Şeyhülislâm Efendi’ye “Siz olmazsınız da kim olur, şeri‘âti doğru söylemezsiniz de bizim gibi baldırı çıplaka söz düşürürsünüz. Edirne vak‘asında fetvâ veren sen değil misin?” diyerek mu‘âheze etdikde Şeyhülislâm Efendi “Ben ol vakit Şeyhülislâm değildim, benden evvelki Efendi fetvâ vermiş, ben bilmem” deyüp ra‘şe tutdu.

(6 a) Bu hilâlde “Nizâm-ı Cedîd ref‘ oldu” havâdisi Levent Çiftliği’nde ve Üsküdar’da olan Nizâm-ı Cedîd askerine<sup>221</sup> vâsıl oldukda cümlesi kışlaları<sup>222</sup> terk ile etrâf u eknâfa ve memleketlerine perâkende ve<sup>223</sup> perişân oldular ve bu hengâmda<sup>224</sup> Şeyhülislâm Efendi İstanbul pâyesi Seyyid Münib Efendi’yi ve İstanbul<sup>225</sup> kadısı Murâd-zâde Seyyid Mehmed Efendi’yi nezdine dâvet ve<sup>226</sup> celb etdi. Ba‘dehu Meydân ağaları Şeyhülislâm Efendi’yi ve sâir efendileri Tekye’den kaldırup rahat etsünler deyu Yetmiş-Beş cemâ‘atin kışlasına nakl etdiler<sup>227</sup>. Bu esnâda bir gürûh asker<sup>228</sup> matlûbları olup firâr ve ihtifâ eden ricâlden

<sup>214</sup> *Dükkânlar açılsın ve herkes san‘at ve kârı kesbiyle meşgûl olsun V: dükkânlar küşâd olsun ve herkes san‘at ve kâriyle meşgûl olsun H.*

<sup>215</sup> *Mal ve canına ve ırzına V: malına ve canına ve ırzına ve bir habbesine H.*

<sup>216</sup> *Biraz V: bir mikdarca H.*

<sup>217</sup> *Elbette H: ebette V.*

<sup>218</sup> *Keşîde V: ısdâr H.*

<sup>219</sup> *Eyledi V: kıldı H.*

<sup>220</sup> *Bu esnâda Boğaz askerinden pür silâh V: bu hilâlde pür silâh Boğaz askerinden H.*

<sup>221</sup> *Nizâm-ı Cedîd askerine H: Askeri sem‘ine V.*

<sup>222</sup> *Kışlaları V: makarlarını H.*

<sup>223</sup> *Perâkende ve V: - H.*

<sup>224</sup> *Hengâmda V: evânda H.*

<sup>225</sup> *İstanbul V: İslâmbol H.*

<sup>226</sup> *da‘vet ve H: - V*

<sup>227</sup> *Etdiler H: + ve V*

<sup>228</sup> *Asker V: asâkir H.*

sâbık Devlet Kethudâsı<sup>229</sup> İbrâhim Nesîm Efendi'yi cüst-cû ederek Kumkapı'da Güllâbî-oğlu nâm zimmî hânesinde muhtefiyyen bulup<sup>230</sup> keşân ber-keşân Et Meydânı'na getirürler iken mûmâileyhin yanında<sup>231</sup> Mehter-başısı olan Ali nâm kimesne bulunup “*Amanın yoldaşlar kıymayın*<sup>232</sup> *Efendime*” diyerek üstüne fütâde olup giryân giryân niyâz eder idi. Askerî tâifesi dahi mezbûru ref' ederler idi<sup>233</sup>. Yine üstünden ayrılmayup bu hâl ile Meydân-ı Lahm Kapsu'na getürdüler. Mezbûr bir vechile Efendisi'nden ayrılmadı<sup>234</sup> ve müfid olmadı. Nihâyet Efendisi'nin üstüne kapanmağın ikisini birden pâre pâre etdiler.

Garîb ü acîb hâlet idi ki<sup>235</sup> Meydân-ı Lahm Kâğıthâne seyri gibi şehirli ve seyirci ile mâlâmâl olup taraf taraf tablkârlar ve satıcılar ile dolup kimesne parasını vermeden bir habbe alamazdı ve cebr edemezdi<sup>236</sup> ve cümle nâs pür-silâh iken bu<sup>237</sup> vak'a tamâm oluncaya kadar bir tüfeng patlamadı.

Kethudâ Nesîm Efendi'yi<sup>238</sup> hay u huy<sup>239</sup> ile Meydân'a getürürlerken “*Nizâm-ı Cedîd askeri Meydân'ı basdı*” deyu bir havâdis zuhûr etmeğın Meydân'da olan Boğaz askeri ve cümle yeniçeri kışlalar derûnuna firâr edüp böyle bir şey oldu. Hele tashîh olunup İbrâhim Kethudâ ile gelenlerin hay u huyu<sup>240</sup> olduğı tahkîk olunmağın Meydân Ağaları tekrar askeri<sup>241</sup> zor ile ve sopalar ile Meydân'a çıkardılar ve<sup>242</sup> bu esnâda Sultan Mehmed semtinde sâkin âhad-i

<sup>229</sup> ricâlden sâbık Devlet Kethudâsı V: sâbık Kethudây-ı Devlet H.

<sup>230</sup> muhtefiyyen bulup H: Ele getirüp V.

<sup>231</sup> Et Meydânı'na getirürler iken mûmâileyhin yanında V: Meydân-ı Lahm'e getirürler iken yanında mezbûrun H.

<sup>232</sup> *kıymayın* H: *Kıyman* V.

<sup>233</sup> İdi V: idiler H.

<sup>234</sup> Mezbûr bir vechile Efendisi'nden ayrılmadı V: Mehter-başı bir vechile ayrılmadı.

<sup>235</sup> garîb ve acîb hâlet idi ki H: acebdir ki V.

<sup>236</sup> Kimesne parasını vermeden bir habbe alamazdı ve cebr edemezdi V: bahasını ve parasını vermeden bir kimesne bir habbe ve bir şey zor ve cebr ile almadı H.

<sup>237</sup> Bu H: - V

<sup>238</sup> Nesîm Efendi'yi V: İbrâhim Nesîm Efendi'yi H.

<sup>239</sup> hay huy V: hay ve huy H.

<sup>240</sup> hay u huyu H: Hay huy sadâsı V

<sup>241</sup> Tekrar askeri V: askeri tekrar H.

<sup>242</sup> Ve V: - H.

nâsdan biçâre makûlesi bir âdemi ashâb-ı ağrâzdan bir kaç mel'ûn ve küştenî “*Bu âdem (6b) Bolu Voyvodası Hacı Ahmed-oğlu'nun Kapu Kethudâsıdır*” deyü ahz edüp bir gürûh haşaratla Meydân'a getirüp parladıklarında Meydân Ağaları ve Ocak ihtiyarları “*Bu ne demektir? Herkes garazı olduğu ve istediği adamı*<sup>243</sup> *Meydân'a getirüp paralamak bu olur iş değildir; bundan sonra böyle şey olmasın, istemeyiz. Min ba'd bizim ilmimiz olmadan kimesneye bir fiske vurulmasın, her kim cesâret eder ise*<sup>244</sup> *parça parça ederiz ve vücûdumu lokma lokma eyleriz. Şimdiden sonra kimseyi tutup Meydân'a getirmesinler ve bizler görmedikçe ve bilmedikçe bir şey olmasın*” deyüp bu mazmûnda İstanbul<sup>245</sup> içinde sû-be-sû dellâllar nidâ etdirdiler. Bu husûs çok kimesnenin sebeb-i necâtı<sup>246</sup> olup ashâb-ı ağrâz olan müfsidler<sup>247</sup> yedinden rehayâb oldular. Şehriyâr-i müşârünileyh Saray-ı humâyûnda Bostancı-başı Hüseyin Şâkir Bey'i idâm ve Bâb-ı Âsâfî'de dahi Kaymakam Paşa, Kethudâ Memiş Efendi'yi ve Reisülküttâb Ahmed Safî Efendi'yi ve Darbhâne Emîni Ebûbekir Efendi'yi<sup>248</sup> idâm edüp ruûs-ı maktû'alarını Meydân'a irsâl ve anların mansıbları ile Haseki Ağa Sarıyarlı Ali Ağa<sup>249</sup> ve Hasan Tahsin Efendi ve Beylikci-i Dîvân-ı humâyûn Said Hâlet Efendi ve Seyyid Mehmed Efendi bekâm oldular. Ol gece Şeyhülislâm Efendi ve ma'iyetinde olan Efendiler Yetmiş-Beş'in kışlasında beytütet etdiler ve Bâb-ı Âsâfî'de olan Efendiler dahi Reis-i ulemây-i izâm Arab-zâde Ârif Efendi menzilinde hâb-güzîn-i rahat<sup>250</sup> oldular. Ol gün ba'de'l-asr serkerdeler ve tavâif-i asker “*Devletlü şehzâde efendiler*<sup>251</sup> *hazerâtını kimesneye inanmayız, itimadımız yoktur, elbette yanlarına taraflarımızdan emîn ve mu'temed âdemler*<sup>252</sup> *koyup muhâfaza ederiz*” demeleriyle bu madde Bâb-ı Âsâfî'den hüsn-i ta'bir ile Rikâb-ı humâyûna telhîs olundukda “*ulemây-ı ızâmdan biriyle Sekban-başı Sarây-ı humâyûn'a vürûd ve bildikleri*

<sup>243</sup> *Garazı olduğu ve istediği âdemi V : garazı olduğunu ve istediğini H.*

<sup>244</sup> *Herkim cesâret eder ise V : her kim böyle cesâret ve tasaddi eder ise H.*

<sup>245</sup> *İstanbul V : İslâmbol H.*

<sup>246</sup> *Sebeb-i necâtı V : bâis-i necâtı H.*

<sup>247</sup> *Müfsidler V : müfsidlerin H.*

<sup>248</sup> *Kethudâ Memiş Efendi'yi . . . . . Ebubekir Efendi'yi V : Kethudâ Memiş Efendi ve Reisülküttâb Ahmed Safî Efendi ve Emîn-i Darbhâne Ebubekir Efendi'yi H*

<sup>249</sup> *Sarıyarlı Ali Ağa V : - H.*

<sup>250</sup> *Rahat V : - H.*

<sup>251</sup> *Tavâif-i asker “Devletlü Şehzâde Efendiler V : tavâif-i merkûme” devletlü necâbetlü Şehzâdegân Efendimiz H.*

<sup>252</sup> *Emîn ve mu'temed âdemler V : emîn ve muhâfız kimseler H.*



*gibi muhafaza-i şehzâdegâna kıyâm etsinler*" deyu hatt-ı humâyûn sudûr etdikde <sup>253</sup> Ocak tarafında esbâb Segban-başı Osman Ağa ulemây-ı zîşândan <sup>254</sup> dahi Şeyhülislâm Efendi intihâbiyle Rumeli pâyesi İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî <sup>255</sup> Hâfiz Derviş Mehmed Efendi ta'yin olunup Sarây-ı Humâyûn'a irsâl olundukları Şehriyâr-ı müşârünileyhe ifâde olunmağın huzûr-ı şâhânelerine ruhsâtyâb-ı duhûl olduklarında Segban-başı-i esbâk merkûma "*Seni şakîden ıtlâk ve Âsitâne'ye getürdüm ve sana mîrî piyâde ze'âmetini ben verdüm*" buyurup <sup>256</sup> İmâm-ı Evvel Efendi'ye <sup>257</sup> "*Senin geldiğinden mahzûz oldum, ihrâm-nişîn ol (7 a) sohbet edelim*" deyu ku'ûda ruhsât verdiklerinde Efendi-i mûmâileyh <sup>258</sup> Şehriyâr-ı müşârünileyhi mu'âtebe ve mu'âhezeye cesâretle <sup>259</sup> "*Sen İsmâil Paşa gibi vezîrin kadrini bilemedin, İbrâhim Kethudâ'ya itimâd etdin, İbrahim Kethudâ cihânı harâb etdi, ben onun şerrinden iki senedir Tokat arpa-lığını iltizâm edemedim, hemân sen ona teslîm-i zimâm-ı mülk etdin, anın sözü ile İsmâil Paşa gibi sâdik vezîri az kaldı ki idâm edecek idin*" deyince Şehriyâr-ı müşârünileyh "*Efendi öyle değil*" <sup>260</sup> deyu cevâb verdikde "*Ne bileyim biz böyle işitdik*" deyu mukâbele ve Ali Veli Beşe'ye olunan hitâb ve mu'âmele gibi tavr ile şân-ı pâdişâhı <sup>261</sup> hetk ve adem-i himmet-i saltanat-ı velî ni'metle edesizlik kılup <sup>262</sup> rûh-ı Abdürrahim ve Kara Çelebi-zâde'yi şâd etdiği Efendi-i mûmâileyhin <sup>263</sup> kendinden nakl olunur. Ba'dehû Şehriyâr-ı müşârünileyh "*Efendi'yi götürün, rahat etsin*" deyüp huzûrundan def' etmişler. Bir gün evvel kibâr-ı Enderûn'dan Mâbeynci Sır Kâtibi Ahmed Fâiz Efendi Sarây'da Topkapı nâm mahâl kurbünde Bağ dedikleri mebitinden Hazine Kethudâsı Sâlih Bey'e seherî bir şukka tahrîr ve irsâl ile bargire süvâr <sup>264</sup>

<sup>253</sup> Bu madde Bâb-ı Âsafî'den . . . . . sudûr etdikde V: - H.

<sup>254</sup> Ulemây-i zîşândan V: ulemây-i zîşân savb-ı tarafından H.

<sup>255</sup> İmâm-ı Evvel-i Hazret-i Şehriyârî V: İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî H.

<sup>256</sup> Segban-başı-ı . . . . . buyuruo V: - H.

<sup>257</sup> İmâm-ı Evvel Efendi'ye V: İmâm-ı Evvel Efendiyi huzûruna çağırup: Efendi H.

<sup>258</sup> Efendi-i mûmâileyh V: Efendi-i mezbûr H.

<sup>259</sup> Cesâretle V: mübâderetle H.

<sup>260</sup> Öyle değil V: öyle değil öyle değil H.

<sup>261</sup> Mu'âmele gibi tavr ile şân-ı pâdişâhı V: mu'âmele ile şân-ı pâdişâhîyi H.

<sup>262</sup> Hetk ve adem-i hürmet-i saltanat velîni'metle edesizlik kılup V: hetk ve suyi edeble H.

<sup>263</sup> Efendi-i mûmâileyhin V: Efendi-i mezbûrun H.

<sup>264</sup> Bargire süvâr V: bargir-süvâr H.

olup hânesine gitmiş. Derûn-ı şukkada tahrîr etmiş ki “*Şevketlü Efendimiz bu kullarını çırâğ etsinler. Bu bendelerini çırâğ etmek hem kendilerine ve*<sup>265</sup> *hem kullarına hayırlıdır. Kullarına müderrisîn tarikından hâmise ihsân etsinler*” demiş. Mîr-i mûmâileyh<sup>266</sup> dahi şukkayı Şehriyâr-ı müşârünileyhe arz etdikde “*Hâmise ihsân-ı humâyunum olmuştur*” deyu hatt keşide edüp çırâğ ve hattı Şeyhülislâm Efendi’ye irsâl edüp Hâne-i hassa ağalarından Bülbül Hâfız Feyzullah Efendi’yi<sup>267</sup> Kâtibü’s-sır ve Mâbeynci nasb etdiler ve yine ol gece ricâl-i Enderûn’dan Mâbeynci Halil Paşa-zâde Muhtar Bey’i Kapucu-başılık ile<sup>268</sup> çırâğlığı hâvi Silâhdâr Ağa’ya hatt-ı humâyûn ısdâr etdiler. Şehzâdegân-ı kirâm hazarâtını<sup>269</sup> muhâfaza için Sarây-ı Humâyûn’a İmâm-ı Evvel Efendi ve esbâk Segban-başı Ağa vusûllerinde Şehriyâr-ı müşârünileyh Bâb-ı Âsâfi’ye “*Benim zürriyetim yokdur, şehzâdeler benim evlâdım ve nûr-ı aynumdur, ma’azallah*<sup>270</sup> *ben anlara suikasd ile devlet ve mülk-i Âl-i Osmân’ın ve silsile-i pâkîze-i Osmâniyye’nin inkırâz ve izmihlâliline sebep olmak hiç hayâl ve hâtıra*<sup>271</sup> *gelir şey değildir. Allahu te’ala o günleri göstermesin, Cenâb-ı (7 b) Bârî gün be-gün onların ömürlerin*<sup>272</sup> *müzdâd eylesin*” mazmûnunda hatt-ı humâyûn irsâl etmeğin Paşa Kapusu’nda cümle muvâcehesinde kırâ’at olundukda ulemâ girye ve bükâ etdiler. Andan hatt-ı humâyûn-ı mezkûr Meydân-ı Lahm’de dahi kırâ’at olundukda ağlaşdılar. Ve’l-hâsıl ol gece cümle ahali-i İstanbul<sup>273</sup> bîdâr olup “*Ayâ yarın âyine-i devrân ne sûret gösterir ve ne zuhûr eder*” deyu müterakkıb ve müterassid ve nigerân oldular.

*Hal’-i Sultan Selim Hân-ı Gâzî ve*<sup>274</sup> *cülûs-ı Sultan Mustafa Hân ibnü’s-Sultan Abdülhamid Hân-ı Gâzî*

<sup>265</sup> *Ve V: - H.*

<sup>266</sup> *mûmâileyh V: mezbûr H.*

<sup>267</sup> *Efendi’yi H: Ağa’yı V*

<sup>268</sup> *Kapucu-başılık ile V: + Şehriyâr-ı müşârünileyh H.*

<sup>269</sup> *Şehzâdegân-ı kirâm Hazerâtını V: Şehzâdegân-ı kirâm Efendilerimiz Hazretlerini H.*

<sup>270</sup> *Şehzâdeler benim evlâdım ve nûr-ı aynumdur ma’azallah V: şehzâdegân-ı kirâm benim evlâdım ve nûr-ı aynım ve iki gözümün bebeğidir ma’azallahu te’ala H.*

<sup>271</sup> *Hiç hayâl ve hâtıra V: hayâl ve hâtıra hiç H.*

<sup>272</sup> *Ömürlerin V: ömrünü H.*

<sup>273</sup> *İstanbul V: İslâmbol H.*

<sup>274</sup> *Hal’-i Sultan Selim . . . . .Hân-ı Gâzî ve V: Cülûs-ı humâyûn-ı Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn e’s-Sultan Mustafa Hân ibn e’s-Sultan el-Gâzî Abdülhamid Hân ber taht-ı saltanat-ı âl-i Osmânî ve hal’-i Sultan Selim Hân-ı el-Gâzî H.*

Ol gecenin ferdâsı, ki <sup>275</sup> mâh-ı mezbûrun yirmi birinci mubârek cum'a günü ve mayıs ayının <sup>276</sup> on yedisi ve kamerin Burc-ı Hut'da olduğu gündür, ale's-sabah Yeni Odalar kışlalarından Yetmiş-Beş'in kışlasında beytütet <sup>277</sup> eden Şeyhülislâm Efendi ve ma'yyetinde olan ulemâ efendiler ve Segban-başı ve Segban-başı ma'zûlleri ve Serturnâytiler ve Ocak ihtiyârları ve söz sâhibleri müzâkere edüp "Gayri bir maslahat kalmadı, matlûbları olan şeylere Padişâh müsâ'ade etdi ve Nizâm-ı Cedîd ref' oldu ve ricâlden matlûb etdiklerinin ba'zısı ihtifâ etmiş ise de <sup>278</sup> teccüssüs olunuyor, buldukça kayıdları <sup>279</sup> görülür, herkes yerli yerine çekilsün, cem'iyet dağılsun, Boğaz serkerdelerine hil'atler ilbâs olunsun ve rütbeler verilsün ve atıyyeleri tanzîm olunsun ve neferâtlarına dahi bahşîş <sup>280</sup> verilsün" den-  
dikde tekrâr Şeyhülislâm Efendi "Varın serkerde ve başbuğlara bir kerre suâl edin daha bir mes'ûlleri var mıdır, tamâm mıdır? istifsâr olunsun" <sup>281</sup> demekle ihtiyârlardan üç dört kimesne serkerdelerin olduğu mahâlle varup ifâde ve beyân etdiklerinde mezbûr başbuğlar "Varalım bir kerre neferâtımız ile ve asker ile söyleşelim" <sup>282</sup> deyüp Meydân-ı Lahm'de namazgâh ıtlak olunan mahâlle askeri cem' edüp serkerdeler müzâkere ve sohbet ile meşgul oldukları esnâda <sup>283</sup> yine Şeyhülislâm Efendi ve Segban-başı bir kaç ihtiyâr irsâl edüp "Gelsinler, maslahat kalmadı, hil'atlerini telebbüs eylesinler, cem'iyeti bertaraf edelim, dahi bir sözleri ve söyleyecekleri var mıdır?" kelâmlarını serkerdelere ifâde etdiklerinde <sup>284</sup>: "Bizim bir matlûbumuz ve sohbetimiz dahi vardır, ol dahi râbita bulmalıdır ve elbette <sup>285</sup> husûl-pezîr olmalıdır" demeleriyle ihtiyârlar: "Nedir sizin matlûbunuz beyân edin, söyleyin, Şeyhülislâm Efendi suâl ediyor" <sup>286</sup> dediklerinde (8 a) serkerdelere Kabakçı Mustafa ve Bayburdî Süleyman "Sultan Selim'i istemeyiz, hilâfetini

<sup>275</sup> ki H: - V

<sup>276</sup> Mayıs ayının V: şehr-i mayısın H.

<sup>277</sup> Beytütet V: + ve ârâm H.

<sup>278</sup> Etmış ise de V: etmegin H.

<sup>279</sup> Kayıdları V: kaydı H.

<sup>280</sup> Neferâtlarına dahi bahşîş H: Neferâtların dahi bahşîşi V.

<sup>281</sup> Bir kerre . . . . istifsâr olunsun V: suâl edin dahi bir mes'ûlleri var mıdır, tamam mıdır? bir kerre istifsâr olunsun H.

<sup>282</sup> Varalım bir kere neferâtımız ile ve asker ile söyleşelim V: bir kerre varalım neferâtımızla ve askerimizle sohbet edelim H.

<sup>283</sup> Oldukları esnâda V: olduklarında H.

<sup>284</sup> İfâde etdiklerinde H: İfâdelerinde V.

<sup>285</sup> Elbette H: - V.

<sup>286</sup> Suâl ediyor V: istifsâr ediyor ifâde edin H.



*kabûl etmeyiz*<sup>287</sup>, *Şehzâde Sultan Mustafa Efendimizi isteriz, pâdişâhımızdır*” dediklerinde ihtiyârlar: “*Biz bu sohbeti ifâde edemeyiz, varın siz*<sup>288</sup> *Şeyhülislâm Efendi’ye ifâde eyleyin*” olur olmaz muhâveresini eder iken<sup>289</sup> cümle asker bir uğurdan “*Sultan Mustafa Efendimizi isterüz*” deyu çağrışmalarıyla pes serkerdeler ve ihtiyârlar namazgâhdan kalkup Şeyhülislâm Efendi ve ulemâ ve ağalar huzûruna varmışlar idi ki ol vakit Şeyhülislâm Efendi Paşa Kapsu’na âdem yollayup Bâb-ı Âsâfî’de olan ulemâyı hemân<sup>290</sup> Meydân’a taleb etmekle kışlada<sup>291</sup> Şeyhülislâm Efendi meclisine cem’ olmuşlardı. İbtidâ Yüzüncü’nün<sup>292</sup> Bayburdî Süleyman cülûs ve hal’i söyledikte ayakdaşları Kabakçı ve Memiş ve Ali dahi ma’iyyet edüp, “*bu husûs elbette râbıta bulmalıdır*” dediklerinde Şeyhülislâm Efendi “*Öbürünü ne yapalım?*” deyince ihtiyâr<sup>293</sup> ve serkerdeler “*Varsın Sultan Mustafa Han Efendimiz’in mahâlinde ikâmet etsin, bir kılına hata geldiğine rızâmız yoktur. Merhûm Sultan Ahmed Hân Hazretleri hal’ olunduktan*<sup>294</sup> *sonra altı yıl bu bucakda oturdu, mu’ammer oldu, sonra ecel-i mev’ûdiyle vefât*<sup>295</sup> *etdi. Varsun Sultan Selim Efendimiz dahi*<sup>296</sup> *bucakta otursun, râhat etsün*” dediklerinde ol vakit Mustafa İzzet Bey ve Münib Efendi ve Hafid Efendi ve İstanbul<sup>297</sup> kadısı Murâd-zâde Efendi “*Bu lâıyk ve münâsib değildir, bu sevâdan ferâgat ediniz*” dediklerinde Bayburdî Süleyman “*Şimden sonra pâdişâh ile kul beynine nefsâniyyet girdi, ne o bize pâdişâhlık edebilir ve ne biz ana kulluk edebiliriz, hemân bu maddeye nizâm verelim*” deyu müzâkere ve muhâvere ederlerken aşağıda Meydân’da bir uğurdan Şevketlû Efendimizin cülûs-ı humâyûnlarıçün fâtiha okunup<sup>298</sup> du’â ve senâ kılınmağla “*âmin*” sadası ayyuka vâsıl oldu. Madde-i cülûs karâr-dâde

<sup>287</sup> *Sultan Selim’i istemeyiz, hilâfetini istemeyiz V: Sultan Selim Efendimizin hilâfetini ve pâdişâhlığını istemeyiz H.*

<sup>288</sup> *Varın siz V: siz varın H.*

<sup>289</sup> *Eder iken V: ederler iken H.*

<sup>290</sup> *Hemân V: dahi H.*

<sup>291</sup> *Kışlada V: kışlaya H.*

<sup>292</sup> *Yüzüncü’nün V: Yirmi beşin H.*

<sup>293</sup> *İhtiyâr V: ihtiyârlar H.*

<sup>294</sup> *Sultan Ahmed Hân Hazretleri hal’ olunduktan V: Sultan Ahmed hal’ olduktan H.*

<sup>295</sup> *Vefât V: + ve intikal H.*

<sup>296</sup> *Dahi V: - H.*

<sup>297</sup> *İstanbul V: İslâmbol H.*

<sup>298</sup> *Okunup V: olunup H.*

oldukda Şeyhülislâm Efendi: “*Şimdi*<sup>299</sup>, *buna ne yapalım*” deyu Ocaklu-ya<sup>300</sup> suâl etdikde “*Siz ve*<sup>301</sup> *ulemâ Efendiler gidersiniz*<sup>302</sup>, *iclâs edersiniz*” demeleriyle Efendi-i mûmâileyh<sup>303</sup> “*Ben yalnız gidemem*<sup>304</sup>, *asker isterim, ma’an gitsünler*<sup>305</sup>” dedikde “*Beş yüz âdem olsun mu?*” dediklerinde “*Daha*<sup>306</sup> *ziyâde olsun*” deyince “*Pek güzel, askeriden iki bin kimse ma’iyyetinize terfîk edelim, Saray-ı humâyûn’a varıncaya kadar*<sup>307</sup> *yirmi bin (8 b) âdem olur*” demeleriyle iki bayrak, ki iki bin askerden ibârettir, anlar<sup>308</sup> ve Segban-başı ve<sup>308a</sup> ma’zûlleri ve Ocaklu, ulemânın önüne düşüp Meydân-ı Lahm’dan hurûc ve Sarây-ı Humâyûn’a teveccüh edüp askerî tâifesine müekked tenbihler etdiler ki, Bâb-ı Humâyûn’a vardıklarında<sup>309</sup> min ba’d kimesne kapudan içeri duhûl etmeyüp bayrakları<sup>310</sup> Bâb-ı Humâyûn’un iki cânibine nasb edüp tevakkuf etsünler, bu sûret asker Bâb-ı Humâyûn önüne ve ulemâ Paşa Kapusu’na vürûd ile cem’ oldular. Şeyhülislâm Efendi, Münib Efendi’ye hitâb edüp: “*Segban-başı Ağ’a’yla bi’l-ma’iyye Enderûn-ı Humâyûn’a Sultan Selim Efendimize varup mülâkat birle*<sup>311</sup> *cümle kulları Efendimizin râhatını ve Sultan Mustafa Efendimizin saltanatını matlûb etdiklerini ifâde edin*<sup>312</sup>” dedikde Münib Efendi “*Efendim kerem ve lûtf et, beni bu hizmetden afv buyurun*<sup>313</sup>” demekle dönüp Anadolu Kadıaskeri Hafid Efendi’ye bu mazmûnla hitâb eyledikde<sup>314</sup> “*ale’r-res ve’l-ayn*” deyüp Segban-başı ile bi’l-ma’iyye Sarây-ı Humâyûn’a azîmet ile Bâb-ı Humâyûn’a vürûd-larında kapu mesdûd olmağın güşâd etdirmeğe imkân olmayup avdet

<sup>299</sup> Şimdi H: - V.

<sup>300</sup> Ocaklu’ya H: - V.

<sup>301</sup> Ve H: - V.

<sup>302</sup> Gidersiniz V: + ve H.

<sup>303</sup> Mûmâileyh V: mezbûr H.

<sup>304</sup> Gidemem V: gitmem H.

<sup>305</sup> Gitsünler V: gitsün H.

<sup>306</sup> Daha V: dahi H.

<sup>307</sup> Kadar V: değîn H.

<sup>308</sup> İki bayrak ki iki bin askerden ibârettir anlar H: iki bayrak iki bin askerden ibâret V.

<sup>308a</sup> Ve H: - V.

<sup>309</sup> Vardıklarında V: vürûdlarında H.

<sup>310</sup> Bayrakları V: + asker H.

<sup>311</sup> Varup mülâkat birle V: azîmet ve mülâkat edüp H.

<sup>312</sup> Etdiklerini ifâde edin V: etdiklerin ifâde kıl H.

<sup>313</sup> Afv buyurun V: afv et H.

<sup>314</sup> Eyledikde V: etdikde H.

üzereler iken Bâb-ı Âsâfi'den cümle tarafından olarak, Sultan Selim Hazretleri'nin râhatını ve Sultan Mustafa Hazretleri'nin<sup>315</sup> saltanat ve cülûsiyle<sup>316</sup> emri bi'at hitâm bulmadıkça asker perişân olamayacağı mübeyyin<sup>317</sup> Dârüssa'âde Ağası'na tezkire tahrir ve<sup>318</sup> Vezir Kara-kulağı yediyle Soğuk Çeşme Kapusu'ndan Enderûn'a irsâl olundu. Yevm-i mezbûr rûz-ı mahşerden<sup>319</sup> bir nümüne idi ki Paşa Kapusu'ndan Bâb-ı Humâyûn'a varınca ve Sarây meydânı<sup>320</sup> ve Aya-sofya civârında kebîr ü sagîr elli bin kadar nüfus cem' olup "*Sultan Mustafa Efendimizi isteriz*" deyu feryâd u âvâzeleri âsumâna peyveste ve cihâna velvele ve<sup>321</sup> zelzele verir idi. Paşa Kapusu'nda oalan ulemâ ve ricâle hayret gelüp şaşırıldılar ve askerî tâifesi "*Bâb-ı Âsâfi'de bunlar daha ne dururlar*<sup>322</sup>" deyu Paşa Kapusu tarafından teveccüh<sup>323</sup> dâiyesinde iken bir gürûh askerî tâifesi<sup>324</sup> Bâb-ı Âsâfi meydânına gulgule vermeleriyle Çavuş-başı Hamdullah Bey "*N eduruyoruz, iş işden geçdi*<sup>325</sup>, bundan sonra cüz'î tevakkuf etmek lâzım gelür ise, şimde asker bu mahalle hücum ederler, ma'âzallâhu te'âlâ<sup>326</sup> cümlemiz telef ve heder oluruz" deyu<sup>327</sup> Şeyhülislâm Efendi'ye (9 a) ve Kaymakam Paşa'ya "*Buyurun durmayalım, Sarây-ı Humâyûn'a gidelim*" dedikde ulemâ ve Kaymakam Paşa ve ricâl-i devlet kıyâm ve hareket ve<sup>328</sup> esblerine süvâr ile Sarây-ı Humâyûn'a azîmet eylediler<sup>329</sup>. Bu esnâda ricâl-i Enderûn'dan Mâbeynci Ahmed Muhtar Bey firâr ve ihtifâ etmiş olmağın teecessüsüne me'mûr olanlar Kumkapı'da bir hânede bulmalarıyla Paşa Kapusu'na getirürler iken Terziler Kârhânesi önünde asker paralandılar.

<sup>315</sup> Hazretlerinin V: Efendimizin H.

<sup>316</sup> Cülûsu ile V: cülûsunu ve H.

<sup>317</sup> Asker perişân olamayacağı mübeyyin V: askerinin perişân olmayacağına hâiz H.

<sup>318</sup> Tahrir ve V: tahrir olunub H.

<sup>319</sup> Rûz-ı mahşerden V: mahşerden H.

<sup>320</sup> Meydânı V: meydânında H.

<sup>321</sup> Velvele ve V: - H.

<sup>322</sup> *Daha ne dururlar* V: *dahi ne duruyorlar* H.

<sup>323</sup> Teveccüh V: avdet H.

<sup>324</sup> Askerî tâifesi H: - V.

<sup>325</sup> *Geçdi* V: *geçiyor* H.

<sup>326</sup> *Şimdi asker bu mahalle hücum ederler, ma'âzallâhu te'âlâ* H: - V

<sup>327</sup> *telef ve heder oluruz* deyu V: *telef oturuz* deyüp H.

<sup>328</sup> Kıyâm ve hareket ve V: kıyâm edüp H.

<sup>329</sup> Azîmet eylediler V: azîmet ve râhdâr oldular H.



Ezîn cânib ittifâk-ı ârâ ile Dârüssa'âde Ağası tarafına<sup>330</sup> irsâl olunan tezkireyi bilâ fekk-i mühr heyetiyle Ağa-yı mûmâileyh Sünnet-Odası'nda Şehriyâr-ı müşârünileyh yedine teslim ve itâ eyledikde açup<sup>331</sup> mazmûn-ı tezkireye tahsîl-i<sup>332</sup> vukûf ile bundan mülk-i saltanattan ye's ve hüznle kat'-ı ümmîd edüp<sup>333</sup> Sünnet Odası'ndan hareket ve Harem-i humâyûn'a azîmet ile Sultan Mustafa Hân Hazretlerinin mukîm oldukları mahalle varup keyfiyeti<sup>334</sup> ifâde ve beyân ve taht u tâcî tebrik ve tehniye müşârünileyhin yerinde karâr<sup>335</sup> ve müzâheme-i nâsdan uzlet ihtiyâr etmeleriyle der-akab Bâbü's-sa'âde pişgâhına taht-ı cülûsu saltanat<sup>336</sup> ihrâc ve vaz' olundu. Bu tarafta ulemâ ve Kaymakam Paşa ve ricâl-i devlet Paşa Kapusu'ndan<sup>337</sup> Sarây-ı Humâyûn'a azîmetlerinde Bâb-ı Humâyûn'u şâyed açmazlar ise kal' için<sup>338</sup> lâğımcı tedârikine âdemler irsâl edüp Bâb-ı Humâyûn önüne vardıklarında<sup>339</sup> Bâb-ı Humâyûn verâsındaki sakbelerden hafî temâşâ eden<sup>340</sup> kapucular ve me'mûrlar Şeyhülislâm Efendi'yi ve Kaymakam Paşa'yı ve ulemâ ve ricâli gördükleri an bilâ tevakkuf Bâb-ı Humâyûn'u güşâd etdiler. Andan duhûl ile Orta Kapu'ya vusûllerinde ol dahi mesdûd olmağın derakab anı dahi açmaları ile<sup>341</sup> duhûl ve Bâbü's-sa'âde'ye vusûllerinde, fakat Şeyhülislâm ve Kaymakam Paşa Bâbü's-sa'âde'den girüp<sup>342</sup> "Sofa"

<sup>330</sup> Ağa'sı tarafına V: Ağası'na H.

<sup>331</sup> ve hey'etiyle . . . . . açup V: mezbûr Sünnet Odası'nda yed-i Şehriyâr-ı müşârünileyhe itâ etdikde fekk eyleyüp H.

<sup>332</sup> Tahsîl V: - H.

<sup>333</sup> Edüp V: etmeğın H.

<sup>334</sup> İle Sultan Mustafa . . . .keyfiyeti V: ve Şevketlû Sultan Mustafa Hân Efendimizin mahalline vusûl ile maddeyi H.

<sup>335</sup> Müşârünileyhin yerinde karar V: ile Harem-i humâyûnda Şevketlû Efendimizin bucakda olan mahallerinde meks ü karar H.

<sup>336</sup> ve saltanat H: - V

<sup>337</sup> Ricâl-i devlet Paşa Kapusu'ndan V: ricâl ve hâzır bulunan erbâb-ı câh u rüsûm Bâb-ı Âsâfi'den H.

<sup>338</sup> Azîmetlerinde Bâb-ı Humâyûn'u şâyed açmazlar ise kal' için V: azîmet etmeleriyle Bâb-ı Humâyûn'u şâyed güşâd etmezler ise kapuyu kal' için H.

<sup>339</sup> Vardıklarında V: vusûllerinde H.

<sup>340</sup> Temâşâ eden V: temâşâ ile hâzır olan H.

<sup>341</sup> Açmaları ile V: güşâd etmeleriyle andan dahi H.

<sup>342</sup> Girüp V: duhûl ile H.

ta'bir olunan mahâlde "Harem-i humâyûn Mâbeyn Kapusu" itlak olunan mahalle vürûd edüp kudûm-i Şehriyâr-ı cedîd'e muntazır olmalarıyla Şehriyâr-ı müşârünileyh Hazretleri<sup>343</sup> dahi Dârüssa'âde Ağası ve Hazinedâr Ağa bagalgîr olarak Mâbeyn Kapusu'ndan arz-ı cemâl-i şâhâne:<sup>344</sup> buyurduklarında ibtidâ Şeyhülislâm Efendi ve Kaymakam Paşa hâk-pûsî-i pâdişâhâneleriyle<sup>345</sup> bî'at kılup Hırka-i Şerîfe Odası'na teşriflerinde sâhib-i Bürde-i şerîfe Pâdişâh-ı her dü-serâ aleyhi efdâlû't-tâhâyâ Efendimiz Hazretleri'nin ruhiyyet-i mukaddeselerine<sup>346</sup> teşebbüs ve teveccüh ile Cenâb-ı Râbbül-âlemîn'den istimdâd ve istid'â-yı (g b) tevfiik ve tazarrû' ve niyâz akabinde Hâne-i Hâssa ve Bâbü's-sa'âde ve Enderûn-ı Humâyûn ağaları bi ec-maihîm itmâm-ı bî'at-ı hassadan sonra hemân Şeyhülislâm Efendi'ye ve Dârüssa'âde Ağası'na ve Kaymakam Paşa'ya ve Silâhdâr-ı şehriyârî'ye semmur kürkleri<sup>347</sup> iksâ buyurulmağla Bâbü's-sa'âde pîşgâhında âmâde olan<sup>348</sup> taht-ı humâyûna cülûs-ı humâyûn için azîmetlerinde âlem-baha mücevher sorguç<sup>349</sup> ile ârâste örf-i mülûkâne'yi ziver-i re's-i şâhâne ve<sup>350</sup> cevâhir çap-rastlu semmûr-ı siyah-tâba duhte kapâniçe-i pâdişâhâneyi pirâye-i dūş-ı husrevâne<sup>351</sup> buyurup hırâm ve ihtizâz-ı şehinşâhâne ile Bâbü's-sa'âde'den arz-ı cemâl ve<sup>352</sup> sa'at-ı eşref-i gurûbî beşi otuz beş dakika mürûrununda şevket ü ikbâl ile taht-ı âli-baht-i Osmânî üzere cülûs<sup>353</sup> buyurduklarında "aleyke avnu'llah" âvâzesi tanîn-endâz-ı nüh kıbâb-ı âsumân ve müterakkıb-ı di-

<sup>343</sup> Mahalle vürûd . . . . hazretleri V: mevki'e vürûd edüp mubârek kudûm-ı pâk-ı humâyûna muntazır olmalarıyla Şevketli Efendimiz H.

<sup>344</sup> Mâbeyn kapusundan arz-ı cemâl-i şâhâne V: Bâb-ı mâbeynden arz-ı cemâl-i pâdişâhâne H.

<sup>345</sup> Hâk-pûsî-i pâdişâhâneleriyle V: hâk-pây-i pâdişâhâneleri bûs ve H.

<sup>346</sup> mukaddeselerine V: athar u mukaddeslerine H.

<sup>347</sup> Semmur kürkleri V: ferve-i semmurlar H.

<sup>348</sup> Olan V: olunan H.

<sup>349</sup> Mücevher sorguç V: sorguç-ı mücevher H.

<sup>350</sup> Ziver-i re's-i şâhâne ve V: ziver-i ferhûnde re's-i tâcdârâne bir gencineye iştirâsı erzân olan H.

<sup>351</sup> Kapaniçe-i pâdişâhâneyi pirâye-i dūş-ı husrevâne V: kapaniçe-i şâhinşâ[hâne]yi hüceste cûd-ı kamet-i e'azz-i dâverâne H.

<sup>352</sup> Şehinşâhâne ile Bâbü's-sa'âde'den arz-ı cemâl ve V: mülûkâne ile Bâbü's-sa'âde'den didâr-nümây-ı hıdivâne olarak şevket ü ikbâl ve kerr ü ferr-i iclâl ile taht-ı âli-baht-ı selâtîn-i Osmâniyye'ye H.

<sup>353</sup> Şevket ü ikbâl ile cülûs V: sa'd ve meymenete cülûs-ı humâyûn H.

dâr-ı mülûkâneleri<sup>354</sup> olan ulemâ-yı izâm ve ricâl-i devlet ve Ocaklu'-dan erbâb-ı bey'at hâk-bûsî-i şâhâneleri izz ü şerefiyle şâd u hândân oldular<sup>355</sup>. Emr-i bî'at hitâmında top şenliği icrâ<sup>356</sup> ve yevm-i mezbûr cum'a<sup>357</sup> olduğundan hâric-i Bâb-ı Humâyûn'da rûy-ı enverlerine müştak olan askerî tâifesi dahi hisseyâb-ı sürûr-ı evfâ buyurulmasını istid'âya binâen kemâl-i şevket ü ikbâl ile<sup>358</sup> Ayasofya câmi'inde<sup>359</sup> salat-ı cum'ayı edâ<sup>360</sup> ve yemîn ü yesârda saf-beste-i intizâr olan askeri ve sâire selâm ve iltifât-ı şâhâneleriyle taltife sezâ buyurmalarıyle<sup>361</sup>

### Târih

Kıldı Sultan Mustafa evreng-i pür-'uluvva cülus

قیلیدی سلطان مصطقی اورنگ پر علوه جلوس

beşâret ü<sup>362</sup> müjdesi heft iklime vâsıl ve münteşir oldu.

Yevm-i mezbûrda müşârünileyh Efendimiz gulâm-ı hassı ve perverde-i ni'am-ı hassü'l-hassı<sup>363</sup> olan Hâne-i Seferli'den Çukadar-ı şehriyârî Abdülfettah Ağa kulları ve Sinan Ağa ve Hazine Odası'ndan Selim Ağa ve Kılar-ı Hassa'dan Abdülkerim Ağa kerem ve âtufet-i şâhâneleriyle Hâne-i Hassa'ya nakl olunup Has Oda'dan dahi Süleyman Ağa ve Tayfur Paşa-zâde Ali Bey ve Tayfur Bey mâbeyncilik

<sup>354</sup> Tanîn-endâz-ı . . . . mülûkâneleri V: nüh ecrâm-ı gerdûnu pür tanîn ü lertzân ve müterakkıb-ı cemâl-i pâkizeleri H.

<sup>355</sup> Ocaklu'dan . . . hândân oldular V: Ocakluyân ve sâir bey'at-ı âmme ve pûs-i hâkipây-i pâdişâhâneleriyle yüz bin izz ü şerefe vusûl ile kâm-bîn olup derûn-ı âlemi hezârân-ı meserret ve şâdmânî-i mel'ân u cezlân etdi H.

<sup>356</sup> top şenliği icrâ V: top -ı sürûr ve tabl-ı irtibac ile cihan-lebriz olup H.

<sup>357</sup> Cum'a V: + günü H.

<sup>358</sup> Hisseyâb-ı sürûr-ı evfâ . . . ikbâl ile V: şerefyâb-ı ruhsâr-ı tâbânları olmak arzuy u istid'âlarına binâen şevket ü iclâl ve kevkebe vü ikbâl H.

<sup>359</sup> Câmi'inde V: câmi'ine H.

<sup>360</sup> Edâ ve V: edâ için H.

<sup>361</sup> Yemîn ü yesârda . . . . buyurmalarıyle V: teşrif-i şâhânelerinde hâric-i Bâb-ı humâyûn'da iki taraf saf beste-i intizâr-ı rû'yet-i dîdâr-ı pâkize-i şâhinşâhâne ve müterakkıb-ı selâm-ı şehriyârâneleri olan deryây-ı asker-i bî-pâyânı iltifât-bahş-ı selâm-ı mülûkâne olarak zehâben ve iyâben cihânı mesrûr ve şâdmân buyurup sarây-ı humâyûn'a avdet ve teşrif-sâz olmalarıyle H.

<sup>362</sup> ve H: - V.

<sup>363</sup> müşârünileyh Efendimiz . . . . hassü'l-hassı V: Şevketlü Efendimizin gulâmı hassası ve perverde-i ni'met ü inâyeti H.



hizmet-i kurbiiyeti ile mesrûr ve şâdân<sup>364</sup> olup Tayfur Bey'e Sır kitâbeti hizmeti dahi ilâve ve inâyet buyuruldu<sup>365</sup>. Cenâb-ı Rabbü'l-âlemin serîr-i saltanatları üzere dâim ve ber-karar ve düşmenân-ı dîn u Devlet-i Aliyye'lerin karîn ü kahr u demâr eyliye<sup>366</sup> âmin (10 a). Ba'de'l-bey'at ulemâ ve asker hey'et-i mecmu'asiyle yine Meydân-ı Lahm'e avdetlerinde defter-i istid'âlarında olan ricâl-i devletden Hacı<sup>367</sup> İbrâhim Efendi firâr etmiş olduğundan<sup>368</sup> cüst-cû olunur iken Beylerbeyi'nde vâki<sup>369</sup> sahilhânesinde me'mûrlar bulup ahz ile Paşa Kapu'sunda Çavuş-başı Odası'na götürdükleri bir gürûh askerinin<sup>370</sup> ma'lûmu oldukda Bâb-ı Âsafî'ye gelüp giribângîr olarak sürükleyüp Sultan Bâyezid'da Yemenciler önüne getürdüklerinde paraladılar ve yine defter-i mes'ûllerinde olup firâr ve ihtifâ eden ricâl-i Enderûn-ı Humâyûn'dan Kâtibü's-Sır Ahmed Fâiz Efendi Şehzâdebaşı'nda Bozdoğan Kemerî kurbünde kendü aşçı-başısının<sup>371</sup> menziline muhtefî olup bulmağa ta'yîn olunan kimseler o<sup>372</sup> mahal-leri teccüs ederler iken ihtifâ<sup>373</sup> etdiği menzil-i mezbûra<sup>374</sup> şâyed gelürler vesvesesiyle bir kaç hâne aşuru damdan<sup>375</sup> gürîzân olmak kaydında iken damdan<sup>376</sup> sokağa düşmekle o<sup>377</sup> mahalde bulunan<sup>378</sup> acemi oğlanı neferâtından birisi başını kesüp<sup>379</sup> Meydân-ı Lahm'e<sup>380</sup> îsâl eyledi. Ol gün Meydân-ı Lahm'de tecemmü' eden

<sup>364</sup> Hizmet-i kurbiiyeti ile mesrûr ve şâdân V: kurbiiyet ve hizmeti mesrûr ve şerefyâb H.

<sup>365</sup> İlâve ve inâyet buyuruldu V: ilâve-i inâyet oldu H.

<sup>366</sup> Serîr-i saltanatları . . . . demâr eyliye V: hemîşe serîr-i saltanatı mes'ûd ve müteyemmen düşmenân u küffâra her bâr galib ve muzaffer kılup ila intihai'z-zaman tâc ve erike ârây-ı hilâfet ve saltanat eyliye H.

<sup>367</sup> Hacı V: elhac H.

<sup>368</sup> Firâr etmiş olduğundan V: gürîzân ve pinhân olmak hasebiyle H.

<sup>369</sup> Beylerbeyi'nde vâki' V: Beylerbeyi'de olan H.

<sup>370</sup> Askerinin V: askerî H.

<sup>371</sup> Aşçı-başısının V: Aşçı-başısı H.

<sup>372</sup> O V: ol H.

<sup>373</sup> İhtifâ V: kendini ihtifâ H.

<sup>374</sup> Menzil-i mezbûra V: menzile H.

<sup>375</sup> Damdan V: bâmndan H.

<sup>376</sup> Damdan V: bâmndan H.

<sup>377</sup> Düşmekle o V: fütâde olmağla ol H.

<sup>378</sup> Bulunan V: olan H.

<sup>379</sup> Başını kesüp V: re'sini kat' ve H.

<sup>380</sup> Meydân-ı Lahm'e V: Meydân'a H.

Şeyhülislâm ve ulemây-ı kirâm ferdâsı 'ale's-sabah yine <sup>381</sup> Meydân'a gelmek şartıyla herkes ba'de'l-asr hânelerine gidüp <sup>382</sup> ertesi

*Akd-i müzâkere kerd-i ulemâ ve Ocakıyân der Meydân-ı Lahm berây-ı tanzîm-i mesâlih-i askerî ve serkerdegân*

Mâh-ı mezbûrun yirmi ikinci Sebt günü <sup>383</sup> Şeyhülislâm Efendi ve ulemây-ı ızâm seherî yine Meydân-ı Lahm'de vâki' odalar kışlarına tecemmü' ve Segban-başı Ağa ve ma'zûl ağalar ve ihtiyârlar ve söz sâhibleri ulemâyla akd-i meclis-i meşveret ve askerinin ve serkerdelerinin <sup>384</sup> tanzîm-i umûrlarına mübâşeret edüp Boğaz başbuğlarına "*Şevketlû* <sup>385</sup> *Efendimizden me'mûl ve matlûbunuz* <sup>386</sup> *ne ise müsâ'ade-i humâyûnları* <sup>387</sup> *erzânîdir*" deyu istifsârlarından Kabakçı Mustafa Karadeniz Boğazı'nda vâki' Rumeli kal'elerinin nezâret ve ağalığı ki mukaddemce kılâ'-ı mezbûreye iki tuğ ile İnce Mehmed Bey nasb olunmuş iken vak'a zuhûrunda firâr ile hânesinde ihtifâ etmekden nâşî mîr-i mûmâileyh yerini iltimâs etmekle <sup>388</sup> Ser Turna teka'üdlüğüyle vech-i iltimâs <sup>389</sup> üzere tanzîm olundu ve serkerde Arnavud Ali dahi Ser Turna teka'üdlüğüyle kezâlik Boğaz-ı mezbûrun <sup>390</sup> Anadolu kal'eleri <sup>391</sup> nezâret ve ağalığını iltimâs etmekle ol dahi <sup>392</sup> (10 b) râbita-pezir oldu ve Bağbuğ Bayburdî Süleyman Tersâne-i Âmire sancak kapudanlığı istid'a <sup>393</sup> etmeğin temşiyet verildi ve serkerde Memiş'e merâmı suâl olundukda "*Bin altın isterim gayri bir şey matlûbum değildir*" dedikte "*Sen de yolluca bir şey iltimâs kıl, sana da bir rütbe veril-*

<sup>381</sup> Ferdâsı ale's-sabah yine V: ferdâ yine ale's-sabah H.

<sup>382</sup> Gidüp V: zehâb edüp H.

<sup>383</sup> Sebt günü V: yevm-i sebtde H.

<sup>384</sup> Serkerdelerinin V: serkerdelerini H.

<sup>385</sup> Şevketlû V: + kerâmetlî H.

<sup>386</sup> *Matlûbunuz* V: *matlûblarınız* H.

<sup>387</sup> *Humâyûnları* V: *humâyûn* H.

<sup>388</sup> Ağalığı ki . . . . . iltimâs etmekle V: ağalığını bundan akdem iki tuğ inzi-mâmiyle kılâ'-ı seb'a-i Boğaz'a ağa nasb olunub vak'a-i mezbûre zuhûrunda Boğaz'dan hânesine firâr eden İnce Mehmed Bey'in mahalline rica ve iltimâs etmeğin H.

<sup>389</sup> Vech-i iltimas V: vech-i me'mûlü H.

<sup>390</sup> Kezâlik Boğaz-ı mezbûrun V: Boğaz'ın H.

<sup>391</sup> Kal'eleri V: kılâ'larının H.

<sup>392</sup> İltimâs etmekle ol dahi V: istid'â kılmağın H.

<sup>393</sup> İstid'â V: istircâ H.

sin” bâbında biraz muhâvereden sonra<sup>394</sup> yüz yirmi akçe yevmiyye ile haseki teka’üdlüğüne râzı olmağın nizâm verildi. Bundan sonra serkerdelerin on yedi<sup>395</sup> çavuşlarına mütefâviten altmış ve elli ve kırk ve otuz ve yirmi akçe yevmiyyeler tertîb ve tanzîm<sup>396</sup> olunup Ocak Baş Kâtibi Efendi cümlesini ber<sup>397</sup> minvâl deftere tahrîr edüp cümlelerin huzûrunda bu tertîb üzere rütbelerini ve esâmilerini kıraat etdikde böyle râzı olmalarıyla Segban-başı Ağa bu tarafa<sup>398</sup> ilâm eyleyüp makbûl-i humâyûn olmağla kalemlere kayd olundu. Sâir neferât-ı Boğaz dahi “*Bizler de yirmişer akçe yevmiyye isterüz*” deyu meclis-i mezbûrda<sup>399</sup> nizâ’a tasaddi etdiklerinde “*Bakın ağalar ve*<sup>400</sup> *ihtiyârlar, ben dîn ü devlet ve pâdişâh hâini değilim. Bu kadar akçe beytü’l-mâl-i müslimîne bâis-i hasârât-ı azîmedir; hâlâ sefer-i humâyûn böyle bu kadar masârîf-i beytü’l-mâl böyle bunların matlûbları senevî bin kese eder. Ben bu hıyâneti irtikâb etmem; beni ne*<sup>401</sup> *yaparlar ise yapsunlar. Hem bunların esâmeleri dolgundur. Şevketlü Efendimiz bunlara bahşîş kerem etsün; ben bunlara bir akçe esâme arz edemem*” deyu<sup>402</sup> sebât-ı kadem ile Boğazlıların kelâmına kat’â iltifât etmedi ve Ocaklı’nun kulağına sırren “*Allah için şu maddeyi def’ edin*” deyu tazarrû’ eder idi; bu bâbda Segban-başı bu gâ’ileyi def’ ile dîn ü Devlet-i Aliyye’ye<sup>403</sup> azîm hizmet ve sadâkat etdi, bu hizmeti ferâmuş olunur madde değildir; senevî beytü’l-mâl bin kese kadar menfa’ati oldu. Hakka ki<sup>404</sup> hizmet ve sadâkat-i azîmedir<sup>405</sup>. Bu esnâda defter-i istid’âlarına idhâl etdikleri kimesnelerden Kapan Nâibi müderrisinden<sup>406</sup> Şeyh-zâde Abdüllatif Efendi ihtifâ etmiş olmağın me’mûrlar bulup ahz olunduğu haberi Meydâna geldikde Meydân ağaları “*Kapan Nâibi Efendi tartk-ı ulemâdandır, meydâna getü-*

<sup>394</sup> Biraz muhâvereden sonra V: bir mikdar muhâvere güzerân etdikden sonra H.

<sup>395</sup> On yedi V: + nefer H.

<sup>396</sup> Tanzîm V: tetmîm H.

<sup>397</sup> Ber V: bu H.

<sup>398</sup> Bu tarafa V: müceddeden bu tarza H.

<sup>399</sup> Mezbûrda V: merkûmda H.

<sup>400</sup> ve H: - V.

<sup>401</sup> Ne V: - H.

<sup>402</sup> Edemem deyu V: etmem deyüp H.

<sup>403</sup> Devlet-i Aliyye’ye V: Devlet’e H.

<sup>404</sup> Hakka ki V: Hakka H.

<sup>405</sup> Sadâkat-i azîmedir V: sadâkat-i azîmdir H.

<sup>406</sup> Müderrisinden V: müderrisîn-i kirâmdan H.



*rülmesin; anın tertib-i cezâ ve te'dibi*<sup>407</sup> *Şeyhülislâm Efendi'ye havâle olunsun*<sup>408</sup> deyüp ana havâle etdiler. Bu husûslar râbita-pezîr oldukdan sonra ba'de'z-zuhr Şeyhülislâm Efendi ve sudûr-ı ulemâ hânelerine azîmetle meclis bertaraf olduğu evânda dâhil-i defter-i mes'ûlleri olan ricâl-i devletden İrâd-ı Cedîd Defterdârı Ahmed Bey (11 a) firâr ve Eski Odalar'da Yüzüncü cemâ'atin kışlasında kazgana ilticâ ile matbahta ihtifâ ve ol mahalle dahîl düştüğü haberi Meydân-ı Lahm'de Ocaklu'ya vusûl buldukda cümlesi dediler “*Ocağa ilticâ eyledi, kanûn-ı Ocak üzere ana ölüm yoktur, kurtuldu, gayri çâre yokdur*” deyüp Segban-başı'ya ifâde ile bir kaç usta ve ihtiyâr<sup>409</sup> ta'yîn olunup Eski Odalar'da muhtefî olduğu Yüzüncü kışlasında matbahdan<sup>410</sup> çıkarup Yeni Odalar'da Elli-altı cemâ'atin kışlasına nakl etdiler, şol hey'et ve kıyâfetle ki arkasında köhne rîze rîze bir kırmızı cübbe ve ayağında parça parça bir çakşır ve başında on akçe etmez bir şopâra, sâil şeklinde<sup>411</sup> getürdüklerinde bîçâre havf-ı cân ile herkesin eline<sup>412</sup> sarılıp ağlayarak niyâz ederdî, ihtiyârlar istimâletler verüp “*Efendi, havf ve vesvese etme, sana ölüm yoktur, Ocağa düşdün necât buldun*” derler idi. Hânesinden libâsını ve etba'ını getürüp ol gece, ol mahalde beytütet ile ertesi günü hânesine sağ ve sâlim zâhib oldu. Defter-i istid'ây-ı idâma idhâl etdikleri ricâl-i devletden bu<sup>413</sup> Ahmed Bey'den mâ'adâ rehâyâb-ı merg olmuş yokdur. Ecel-i mev'ûdu hulûl etmediğine binâen necât buldu. Ol gün Ahmed Bey'i Eski Odalar'dan ihtiyârlar Meydân'a getürürler iken müteveffâ Sır Kâtibi Ahmed Bey'i<sup>414</sup> tebdil-i kıyâfet Enderûn bostancılarından ba'zısı pâyine zimmilere rismân takdırup sürükleyerek Meydân'a götürdüklerini görmele-riyle cümlesini men' ve kâfirleri tard ve def' ile ol gün maktûllerin cenâzelerini sâhib ve akraba ve velîlerine def'<sup>415</sup> tenbih olunup Meydân'dan ve sâir mahallerden kaldırılıp<sup>416</sup> ber-teraf etdiler.

<sup>407</sup> *Te'dibi V: te'dibin H.*

<sup>408</sup> *Olunsun V: etdik H.*

<sup>409</sup> *Usta ve ihtiyâr V: Ustalar ve ihtiyârlar H.*

<sup>410</sup> *Kışlasında matbahdan V: kışlası matbahından H.*

<sup>411</sup> *Şeklinde V: + böylece H.*

<sup>412</sup> *Eline V: destine H.*

<sup>413</sup> *bu H: - V.*

<sup>414</sup> *Bey'i V: Efendi'yi H.*

<sup>415</sup> *ve H: - V.*

<sup>416</sup> *Kaldırılıp V: kaldırıp H.*

Ocaklu ve askerî tâifesi fimaba'd bu güne bir dahi fitne ve fesâda tasaddi etmemeleri ve umûr-ı devlete ve azl ü nasba müdâhale kıl-mamaları ve külliye Nizâm-ı Cedîd'in<sup>417</sup> def' ü ref' olduğunu<sup>418</sup> ve bu def'a cümlelerin zuhûr eden cerâyimi afv olunup bu vak'a için muâheze ve mu'âtebe olunmayacaklarını şâmil bâlâsı on satır kadar hatt-ı şerif-i şâhâne ile<sup>419</sup> müzeyyen ve mu'anven İstanbul pâyesi Münib Efendi tesvîdiyle tahrîr ü tebyiz olunan kabâle-i muâhede (11 b) ve senedi Şeyhülislâm Efendi ve Kaymakam Paşa ve ulemâ efendiler imza ve temhîr edüp bir sûreti Başmuhâsebe'ye kayd kılın-mağla sened-i mezkûru dahi<sup>420</sup> Yirmi-beş Bölüğün kışla sandığına vaz' ve hıfz eylediler. Yevm-i mezbûrda ulemânın ve Ocaklu'nun hu-zûruna bir Tersâne Kalyon Çavuşu dâhil olup "*Tersâne Emîni Hacı İbrâhim Efendi idâm olunmak hasebiyle iki gündür Tersâne-i Âmire hâli ve mu'attal kaldı*"<sup>421</sup>. Cümle Tersâne ahâlisi selâm etdi, Mustafa Reşid Efendi'-yi<sup>422</sup> Tersâne Emîni isterler" demek ile cümlesi "*Münâsibdir*" deyüp Bâb-ı Âlî'de Efendi-i mûmâileyhe<sup>423</sup> Tersâne Emâneti'ne ilbâs-ı hil'at olundu. Efendi-i mûmâileyhin<sup>424</sup> akrabasından sâbıka Ana-dolu Kadıaskeri Emin Paşa-zâde Mehmed Emîn Bey Efendi<sup>425</sup>, "*mu-hakkik ve dîndâr adamdır, bizimle gelsün, Meydân'da ma'ıyyet*"<sup>426</sup> etsün, işimize yarar" deyu bir iki kerre Şeyhülislâm Efendi'ye söyleyüp çend bâr Şeyhülislâm Efendi hânesine<sup>427</sup> adam yolladıysa dahi<sup>428</sup> ihtifâ etmeğın bulunamadı<sup>429</sup>. Yevm-i mezbûrda ashâb-ı ağrâz ve müfsid-lerden<sup>430</sup> başı şallu bir kimse serkerde ve başbuğlara bir pusula ge-türüp derûn-ı puslada sarrafân<sup>431</sup> tâifesinden yahudi Şamanto ve

<sup>417</sup> Külliye Nizâm-ı Cedîd'in H: Nizâm-ı Cedîd külliye V.

<sup>418</sup> def' ve ref' olduğunu H: Ref' ve def' olduğu V.

<sup>419</sup> Hatt-ı şerif-i şâhâne ile V: mubârek hatt-ı cihândâriyle H.

<sup>420</sup> Mezkûru dahi V: mezbûru H.

<sup>421</sup> Hâli ve mu'attal kaldı V: hâli kalup ta'til oldu H.

<sup>422</sup> Mustafa Reşid Efendi'yi V: Reşid Mustafa Efendi'yi H.

<sup>423</sup> Bâb-ı âlî'de Efendi-i mûmâileyhe V: Bâb-ı Âsâfî'de Efendi-i merkûma H.

<sup>424</sup> mûmâileyhin V: merkûmun H.

<sup>425</sup> Efendi V: - H.

<sup>426</sup> Ma'ıyyet H: mu'ayyen V.

<sup>427</sup> Hânesine V: menziline H.

<sup>428</sup> Yolladıysa dahi V: yolladı H.

<sup>429</sup> Bulunamadı V: bulunmadı H.

<sup>430</sup> Müfsidlerden V: müfsidden H.

<sup>431</sup> Sarrafân V: sarrâf H.

Tankır-oğulları ve Şabcı ve Güllâbi-oğlu ve sâir on kadar zimmi mastûr olup Kabakçı'nın eline verüp "*Bunları Meydan'â getürüp izâle ve idâm edin*" dedikde Kabakçı dahi puslayı Yetmiş-iki'nin kâtibi Ali Efendi nâm kimesneye verüp "*Bunları ne yapalım, izâle edelim mi?*" deyu suâl etdikde merkûm Ali Efendi "*Behey cânım, böyle şey olmaz, bunlar cümleinin işine yarar bazirgânlardır; Devlet-i Aliyye'nin dahi hizmetini*<sup>432</sup> *ederler bir alay bî-cürm re'âyâ ve zimmi makûlesi kefereyi bilâ mücib idâm olamaz, bu müzevir adamın bu kefereler ile da'vâsı ve hakkı var ise, işte Paşa Kapsu ve hâkim kapsu, varsın*<sup>433</sup> *arzuhâl etsün, hakkını alsun, böyle münâsebetsiz şey olamaz, puslasını şak*<sup>434</sup> *ve herifi tard ve def' et*" demekle puslayı şak ve herifi "*Çık*" deyüp tard etdiler ve yevm-i mezbûrda Ocaklu ve serkerdeler ve askerî tâifesi ma'lûmül-esâi ba'zı vüzerâ ve vâli-i memleket ve ayân-ı bilâdın tertîb-i cezâ ve izâle olunmalarını<sup>435</sup> istid'â ve bir defter tanzîm ve atebe-i aliyye'ye<sup>436</sup> takdîm (12 a) olundukda makbûl-ı pâdişâhî<sup>437</sup> olup lâkin istid'â olunan<sup>438</sup> nüfus ve eşhâsın idâm ve izâleleri vakte muhtac<sup>439</sup> ve tiz elden vücûd bulması mümkün olamadığından imhâl<sup>440</sup> olundu. Ol gece Kazgânî Hacı<sup>441</sup> Mustafa ma'rifetiyle kışlalara taraf-ı Devlet-i Aliyye'den olarak piriñç ve revgan-ı sâde ve kahve<sup>442</sup> verilerek<sup>443</sup> ziyâfet ve it'âm olundu.

*Hitâm-pezîr şuden-i cem'iyet-i asâkir*<sup>444</sup> *ve refsten-i serkerdegân ve nefes-rât-ı yamakân*<sup>445</sup> *be süy-ı Boğaz ve perişân şuden-i heme be-menzl-i htş*

Şehr-i mezbûrun yirmi üçüncü pazar günü seheri Ocaklu ve serkerdegân<sup>446</sup> ve askerî tâifesi Ağa Kapsu'na umûmen azîmetle-

<sup>432</sup> *Dahi hizmetini V: hizmetini dahi H.*

<sup>433</sup> *Varsun V: hemân varsun H.*

<sup>434</sup> *Şak V: + edüp H.*

<sup>435</sup> *Olunmalarını V: olunmasını H.*

<sup>436</sup> *Aliyye'ye V: humâyûn'a H.*

<sup>437</sup> *Pâdişâhî V: cihândârî H.*

<sup>438</sup> *İstid'â olunan V: istid'â-i gürûh olan H.*

<sup>439</sup> *İdâm ve izâleleri vakte muhtac V: izâle ve idâmını vakt-i medîde muhtaç H.*

<sup>440</sup> *İmhâl V: istimhâl H.*

<sup>441</sup> *Hacı V: elhac H.*

<sup>442</sup> *ve kahve H: - V.*

<sup>443</sup> *verilerek V: verilüp H.*

<sup>444</sup> *Asâkir V: askerî H.*

<sup>445</sup> *yamakân V: Boğaz H.*

<sup>446</sup> *Serkerdegân V: serkerdeler H.*



rinde serkerde ve çavuşlara ve lâzım gelen neferâta hil'atler ve kalafatlar ilbâs olunup herkes me'mûr olduğu hizmetiyle <sup>447</sup> ve kulluğiyale meşgul ve mukayyed olması tenbihâtiyle Boğaz serkerdeleri ve neferâtı <sup>448</sup> Kılâ'-ı seb'a'da olan kışlalarına ve <sup>449</sup> mahallerine ve Ocaklu ve askerî tâifesi ve herkes hânelerine ve <sup>450</sup> yerlü yerine azîmet ile cem'iyet-i guluvv <sup>451</sup> perişân ve bî-nevâ kazganlar Meydân'dan kaldırılıp yerlerine ve matbahlarına vaz' ve Meydân-ı Lahm hâlî <sup>452</sup> oldu. Mâbeyncilik ihsân-ı humâyûn buyurulan Süleyman Ağa kullarına yevm-i mezbûrda Kahveci-başılık hizmet-i celîlesi dahi zamîme-i cihândârî <sup>453</sup> buyuruldu.

*Ihsân-ı atıyye-i cülûs-ı humâyûn-ı şevket-makrûn be-yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlî ve be-neferât-ı yamakân-ı Boğaz* <sup>454</sup>.

Mâh-ı mezbûrun <sup>455</sup> yirmi dördüncü pazar ertesi günü yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlî <sup>456</sup> kullarına cülûs-ı humâyûn bahşisi olarak yüz seksen bin guruş atıyye-i şâhâne ve hemşire-i celîlü's-şânları ismetlü <sup>457</sup> Esmâ Sultan aliyetü's-şân hazretleri tarafından <sup>458</sup> dahi şükrâne-i cülûs-ı humâyûn <sup>459</sup> yirmi bin guruş ihsân ve inâyet <sup>460</sup> buyurulup Segban-başı Ağa'ya teslim olundu ve Kılâ'-ı seb'a yamak ve neferâtına dahi yüz bin guruş ihsân-ı humâyûn buyurulup Ağay-ı mûmâileyh <sup>461</sup> ma'rifetiyle Ocak Baş Çavuşu Kahveci Mustafa Ağa'ya teslim ve ma'iyetinde bir meyâne yazıcısı ve Ocak'dan üç beş ihtiyâr ve Oda-başılar olarak cümlesi Karadeniz Boğazı'na irsâl olundu ve yevm-i

<sup>447</sup> hizmetiyle H: Hizmetle V.

<sup>448</sup> neferâtı H: Neferât V.

<sup>449</sup> olan kışlalarına ve mahallerine H: - V.

<sup>450</sup> hânelerine H: - V.

<sup>451</sup> Guluvv V: + ve H.

<sup>452</sup> Hâlî V: + ve تنها H.

<sup>453</sup> Kahveci-başılık hizmet-i celîlesi dahi zamîme-i cihândârî V: Kahveci-başı-i şehriyârilik hizmeti zamîme-i âtîfet-i cihânbanî H.

<sup>454</sup> *ihsân-ı ... be-neferât-ı Boğaz H: Ihsan-ı atıyyey-i humâyûn yeniçeriyân ve neferât-ı yamakân be - Boğaz V.*

<sup>455</sup> Mezbûrun V: merkûmun H.

<sup>456</sup> Dergâh-ı âlî V: + Âsitâne H.

<sup>457</sup> İsmetlü V: devletlü H.

<sup>458</sup> Aliyyetü's-şân Hazretleri tarafından V: Hazretlerinden.

<sup>459</sup> Cülûs-ı humâyûn V: cülûs-ı meymenet-makrûn H.

<sup>460</sup> Ve inâyet V: - H.

<sup>461</sup> Mûmâileyh V: mezbûr H.

mezbûrda Kaymakam Paşa'nın mesnedinde takrîr ü ibka ve rü'yet-i mesâlih-i ibâdda dikkat ü itînâsını<sup>462</sup> hâvî Mîr-i ahûr-ı evvel-i İstabl-ı Âmire Şemseddin Bey ile Paşa-yı mûmâ-ileyhe<sup>463</sup> hatt-ı humâyûn irsâl ve<sup>464</sup> ısdâr buyuruldu.

*Yirmi beşinci salı günü* (12 b) Şevketme'âb<sup>465</sup> Efendimizin vakt-i sabâvetlerinde ve şehzâdeliklerinde<sup>466</sup> lalaları olan emekdârân-ı kadîmlerinden<sup>467</sup> Fodla Kâtibi Mehmet Efendi'yi tâcû'l-muhâdderât devletlû<sup>468</sup> Vâlide Sultan aliyetü'ş-şân hazretlerine<sup>469</sup> ket-hudâ nasb u ta'yîn buyurdular<sup>470</sup>.

*Yirmi altıncı çarşamba günü* Vâlide-i müşârünileyhânın<sup>471</sup> Kahveci-başları Hüseyin Ağa'ya kapucu-başlık ile Duhan Gümrüğü Emâneti<sup>472</sup> ihsân ve Ser Kahve-i sânileri Bülbül Hâfız Efendi Kâtib-i Ağay-ı Dârüssa'âde ve Hâfız Ali Reşid Efendi Şehr Emânetiyle<sup>473</sup> şâdân olundu.

*İrsâl-i lihye kerden ve icrây-ı sünnet-i seniyye nümûden-i Şehriyâr-ı Şevketmedâr*<sup>474</sup>.

Şehr-i mezbûrun yirmi yedinci<sup>475</sup> perşembe günü cenâb-ı Pâdişâh-ı heft-kışver<sup>476</sup> icrây-ı sünnet-i seniyye-i dîlcû ve irsâl-i lihye-i anberîn-bû kılmak irâde-i seniyyesine<sup>477</sup> mebnî Enderûn-ı Humâyûn'da Sünnet Odası'na<sup>478</sup> şeref-endâz-ı kudûm-i humâyûn ol-

<sup>462</sup> takrîr ve ibka ve rü'yet-i mesâlih-i ibâdda dikkat ü itînâsını H: İbka ve takrîrini V.

<sup>463</sup> Pâşây-ı mûmâileyhe H: - V.

<sup>464</sup> İrsâl ve V: - H.

<sup>465</sup> Şevketmeâb V: şevketlû kerâmetlû H.

<sup>466</sup> Sabâvet ve şehzâdeliklerinde V: sabâvet ve şehzâdeliğinde H.

<sup>467</sup> Kadîmelerinde H: kadîmesinden H.

<sup>468</sup> Efendi'yi tâcû'l-muhâdderât devletlû V: Efendi inâyetlû tâcû'l-muhâdderât ve ikililü'l-mestûrât H.

<sup>469</sup> Hazretlerine V: Efendimize H.

<sup>470</sup> Nasb u ta'yîn buyurdular V: nasb kılup karîn-i meserret-i evfa oldu H.

<sup>471</sup> Vâlide-i müşârünileyhânın V: devletlû Vâlide Sultan Efendimizin H.

<sup>472</sup> Kapucu-başlık ile Dûhan Gümrüğü emâneti V: Dûhân Gümrüğü Emâneti ile Kapucu-başlık ihsân H.

<sup>473</sup> Şehr Emânetiyle V: Şehr Emâneti nasb u H.

<sup>474</sup> Şevketmedâr V: âlem ve pâdişâh-ı ekrem H.

<sup>475</sup> Yirmi yedinci V: + mubârek H.

<sup>476</sup> Pâdişâh-ı heft-kışver V: pâdişâh-ı gîfî-ârâ Efendimiz H.

<sup>477</sup> İrâde-i seniyyesine V: irâdesine H.

<sup>478</sup> odasına H: Odasında V.

malarıyle <sup>479</sup> Berber-başı Mehmed Ağa kulları irsâl-i <sup>480</sup> mehâsin-i kamer-tal'at-ı enverleri etdikde ferve-i semmur iksâsiyle mazhar-ı atıyye-i cezile-i şâhâne buyurdularından <sup>481</sup> sonra Has Oda ağaları <sup>482</sup> kullarına zer-feşân-ı encüm-şumâr olup Hırka-i şerîf <sup>483</sup> hücreğine vürüd ile çehre-sây-ı şükr-i ma'bûd olarak Enderûn <sup>484</sup> odaları hâcesi efendiler dest berdâste-i da'avât-ı tebrîk-i lihye-i pâkîzeleri olmağın edây-ı te'mîn-i sûz u güdâz-ı tazarru' u niyâz <sup>485</sup> buyurup her birerlerine <sup>486</sup> ferve-i zîbâ vü dilârâ ilbâsiyle iç ağaları sahasında vâki' kütübhâne-i humâyûna teşrif-sâz olmalarıyle Enderûn ağalarına sîm ü zer nisâr etmeğın cümlesini <sup>487</sup> dest-mâye-i inâyet ü atâ ile mugtenim ve ol gün bu vetîre üzere icrây-ı merâsim buyurdular. Hakk te'âla <sup>488</sup> müteyemmin ve ferhûnde eyleyüp mûy-ı anberîn bûy-ı <sup>489</sup> pâkîzeleri mikdarınca ömr ü şevketlerin efvân <sup>490</sup> eyliye, âmin. Yevm-i mezbûrda <sup>491</sup> kanûn-ı kadîm üzere Kethudâ Kâtibi Sâdık Efendi Tophâne-i Âmire nâzır-ı nasb olunup yerine Recâyî-zâde Celâl Bey kethudâ kâtibi nasb kıldı.

*Yirmi sekizinci* cum'a günü selâmlık ile Bağçe-kapusu'nda vâki' Hadice Turhan Sultan Vâlide Câmî'ine teşrif-i humâyûn ile edây-ı salât-ı cum'adan sonra avdetlerinde vâlid-i mükerrerleri cennet-mekân <sup>492</sup> Gâzi Sultan Abdülhamid Hân <sup>493</sup> Hazretleri'nin türbe-i şerîfelerin ziyâret ile ruhâniyyet-i tayyibelerinden istimdâd

<sup>479</sup> humâyûn olmalarıyle H: humâyûnları esnâda V.

<sup>480</sup> İrsâl V: isbâl H.

<sup>481</sup> Buyurdularından V: buyurdukdan H.

<sup>482</sup> Has Oda ağaları V: Has Odaları H.

<sup>483</sup> Şerîf V: eşref H.

<sup>484</sup> Enderûn V: +-ı humâyûn H.

<sup>485</sup> Ve niyâz V: - H.

<sup>486</sup> Birerlerine V: birlerine H.

<sup>487</sup> Cümlesi V: cümlesini H.

<sup>488</sup> Hakk te'âla V: Cenâb-ı Hakk H.

<sup>489</sup> Bûy-ı V: + mubârek H.

<sup>490</sup> Ömr ü devletlerin efvân V: ömr-i ferrûhlar ihsân H.

<sup>491</sup> Mezbûrda V: merkûmda H.

<sup>492</sup> Avdetlerinde vâlid-i mükerrerleri cennet-mekânları V: avdette vâlid-i cennet-mekânları merhûm ve mağfûrünleh firdevs-âşiyân H.

<sup>493</sup> Abdülhamid Han V: + جمل الله مضجعه الجنان H.



ve isâl-i hatemât-ı Kur'âniyye ile rûh-ı pür-fütûhların şâd etdiler<sup>494</sup>.

Mukaddemâ beyân olunduğu vechile<sup>495</sup> Boğaz neferâtı Yeni Oda lar kıışlasında “*Biz dahi yirmi-beşer*<sup>496</sup> akçe yevmiyye ve esâme (13 a) isterüz” deyu Sekban-başı Ağa’ya ilhâh u<sup>497</sup> ibrâmlarında Ağa-yı mûmâileyh izhâr-ı sebâtla<sup>498</sup> “*Beni pâre etseniz Beytü’l-mâl-i müslümine bu hasâreti etmek mümkün değildir*” deyu cevâb-ı kat’î verüp “*Gâyeti, Şevketlü Efendimiz size bahşış kerem etsünler*<sup>499</sup>, *niyâz edelüm*” demişti. Binâen alâ hâzâ yüz bin guruş cülûs-ı humâyûn bahşışı nâmiyle merkûmlara taksim olunmağıçün ihsân-ı humâyûn kılınmaktan nâşi Ocak Baş Çavuşu Kahveci Mustafa Ağa yediyle meblâğ-ı mezbûr Boğaz’a irsâl olundukda neferât-ı merkûme<sup>500</sup> “*Biz yevmiyye isteriz, bu meblâğ bize kalildir, şudur, budur*” diyerek kil u kâl etdiklerinde Ocak Baş Çavuşu dahi “*Ben Segban-başı olsam idi size yevmiyye yirmişer akçe esâmeye râbita verir idi*” deyu ağızlarına<sup>501</sup> bal çalmış ve’l-hâsil tekrâr<sup>502</sup> taraf-ı humâyûndan kırk bin guruş dahi in‘âm olunup yevm-i mezbûrda Boğaz tarafına irsâl<sup>503</sup> olunmak üzere iken ol gün Boğaz serkerdeleri çavuşlarından dört nefer çavuş rikâb-ı humâyûna ref‘-i arzuhâl edüp zikr olunan<sup>504</sup> kırk bin guruş Boğaz başbuğları çavuşlarına ihsân-ı humâyûn buyurulmuş iken<sup>505</sup> “*Vermiyorlar*” deyu bess-i şikâyetde arzihâlleri taraf-ı cihândârîden Bâb-ı Âsafî’ye gönderilüp<sup>506</sup> andan Segban-başı’ya isâl olundukta<sup>507</sup> mezbûr çavuşları ihzâr ve nice muhâvereden sonra merkûmları iskât ve def‘ etdiler<sup>508</sup>. Nihâyet-i madde,

<sup>494</sup> Türbe-i şerîfelerin . . . . şâd etdiler V: Türbe-i müşkbîl ve merkad-i dilcûlarına nüzûl ü duhûl ve z yâret- kabri-i kerâmet-âsarlarıyle istimdâd ve isâl-i hatemât-ı Kur’âniyye ile rûh-ı vâlid-i gufrân nişân arın şâd buyurdu ar H.

<sup>495</sup> Vechile V: vech üzere H.

<sup>496</sup> *yirmi-beşer* V: *yirmişer* H.

<sup>497</sup> İlhâh u H: - V:

<sup>498</sup> Mûmâileyh izhâr-ı sebâtla V: mezbûr sebât ve celâdet kıluo H.

<sup>499</sup> *etsünler* V: + *Şevketlü Efendimize* H.

<sup>500</sup> Neferât-ı merkûme V: neferâtlar H.

<sup>501</sup> Ağızlarına V: + bir H.

<sup>502</sup> Tekrar H: - V

<sup>503</sup> Boğaz tarafına irsâl V: V: irsâl-i taraf-ı Boğaz H.

<sup>504</sup> Zikr olunan V: bu H.

<sup>505</sup> Buyurulmuş iken V: olunmuş iken H.

<sup>506</sup> Gönderilüp V: vŞrûd ve H.

<sup>507</sup> İsâl olundukda V: isâlde H.

<sup>508</sup> İskât ve def‘ etdiler V: def‘ ve iskât etdiler H.

bir kaç bin guruş kapmak dâiyesine mebni Kazgânî Hacı<sup>509</sup> Mustafa'nın ta'lim ve tahrîki olduğu zâhir oldu<sup>510</sup>.

*Teşrif-i Sarây-ı<sup>511</sup> humâyûn Vâlide Sultan aliyetü'ş-şân ez-Sarây-ı atik*

Şehr-i Rebî'ül-âhır gurre si yevm-i pazar devletlü Vâlide Sultan<sup>512</sup> Hazretleri gerdûne-süvâr-ı devlet ü ikbâl olarak Sarây-ı atik'den azîm alay ve debdebe ve dârâtle<sup>513</sup> Sarây-ı humâyûn'a teşriflerinde Şehriyâr-ı müşârünileyh Efendimiz dahi<sup>514</sup> Orta Kapu pîşgâhından mâder-i müşfikaların istikbâl<sup>515</sup> ve pîş-i makdem-i aliyyelerinde<sup>516</sup> râkiben hırâmân olarak Harem-i humâyûna dâhil oldular.

*Taklîd-i seyf kerd-en-i Şehriyâr-ı mâcid der Türbe-i Hazret-i Hâlid*

Şehr-i mezbûrun beşinci perşembe günü husrev-i seyyâre-haşem ve Pâdişâh-ı encüm-hadem Hazretleri mücevher sorguçlu örf-i şâhâne mübârek serlerinde<sup>517</sup> ve mücevherâtle<sup>518</sup> ârâste çab rastlu kapanıç-e (13 b) hüdîvâne ferhunde dûşlarında<sup>519</sup> ve alay-ı vâlây-ı mülûkâne ile<sup>520</sup> berren Ebu'l-Feth ve'l-megâzî cennetmekân, firdevs- âşiyân merhûm ve mağfûrunleh fâtih-i belde Sultan Mehmed Han<sup>521</sup> Hazretleri'nin türbe-i enver ve merkad-i mutahharaların ziyâret<sup>522</sup> ve hatm-i Kur'âniyye ile rûh-ı şeriflerin ihyâya himmet<sup>523</sup> buyurup andan yine eşheb-süvâr-ı şâhâne<sup>524</sup> olarak ke-

<sup>509</sup> Hacı V: elhac H

<sup>510</sup> Zâhir oldu V: zuhûr buldu H.

<sup>511</sup> Saray V: - H.

<sup>512</sup> Vâlide Sultan V: + aliyetü'ş-şân Efendimiz H.

<sup>513</sup> Debdebe ve dârâtle V: kevkebe ve debdebe ile H.

<sup>514</sup> Şehriyâr-ı müşârünileyh Efendimiz dahi V: Şevketlü kerâmetlü Efendimiz H.

<sup>515</sup> İstikbâl V: + ve iclâl H.

<sup>516</sup> Aliyyelerinde V: vâlâlarında H.

<sup>517</sup> mübârek serlerinde H: - V

<sup>518</sup> Mücevherâtle V: cevâhir ile H.

<sup>519</sup> Ferhunde dûşlarında H: - V

<sup>520</sup> Ve alay-ı vâlây-ı mülûkâne V: alay-ı debdebe-i azîm ve ferr ü kevkebe-i cesîm H.

<sup>521</sup> Sultan Mehmed Han V: + Gâzî tâbe serâhu H.

<sup>522</sup> Mutahharaların ziyâret V: mu'attarlarına teşrif ve nüzûl H.

<sup>523</sup> Rûh-ı şeriflerin ihyâya himmet V: rûh-ı âlilerin şâdmânî şumûl ve ziyâret-i medfen-i sa'âdetleriyle revân-ı münevverlerin hubûr mevsûl H.

<sup>524</sup> Şâhâne V: pâdişâhâne H.

mâl-i debdebe ve dârâtla Türbe-i <sup>525</sup> Eba Eyyûb Hâlid bin Zeydi'l-Ensârî رضى الله عنه ربه البارى ye azîmet ve ol makâm-ı mubârekede destberdâşte-i Cenâb-ı Rabbü'l-izzet olarak ruhâniyyetlerinden istimdâd u istifşâ birle kahr-ı adây-ı din niyyet-i hâlisesiyle <sup>526</sup> cedd-i evvel ve a'lâları cennet-mekân <sup>527</sup> Gâzî Sultan Osman <sup>528</sup> Hazretleri'nin seyfi memâlik-güşâların <sup>529</sup> Şeyhülislâm Efendi ve Nakîbüleşrâf Dürrî-zâde Abdullah Efendi mübâşeretleriyle miyân-ı hamîyyet-i şâhânelerine <sup>530</sup> bend ü taklîd etdikleri sâ'at-ı gurûbi beşi yirmi üç dakika mürûrunda <sup>531</sup> râbita-pezîr olup ba'dehu Türbe-i sa'âdetden hareket <sup>532</sup> ve Defterdar İskelesi'ne kadar <sup>533</sup> esb-süvâr-ı azamet olarak vürûd andan sandal-süvâr-ı celâdet ve <sup>534</sup> bahren Sarây-ı Humâyûn'a avdet buyurmalarıyle <sup>535</sup> Humbarahâne ve Tersâne pîşgâhından mürûrları esnâda top şenlikleri icrâ olundu <sup>536</sup>.

Altıncı cum'a günü merhûm ve mağfûrûnleh Sultan Bâyezid Hân-ı velî Hazretleri'nin câmi'-i şeriflerine selâmlık olup edây-ı salât-ı cum'adan sonra <sup>537</sup> Segban-başî Ağa'ya bir kıt'a murassa hançer ihsân-ı humâyûn buyurulup <sup>538</sup> Türbe-i Bayezid-i Velî Han ziyâretiyle Sarây-ı Humâyûn'a avdet buyuruldu <sup>539</sup>.

<sup>525</sup> Kemâl-i debdebe ve dârâtla Türbe-i V: kemâkân dârât ve alay-ı pür übbehet haşmetle Türbe-i celîlü's-şân H.

<sup>526</sup> Azîmet . . . niyyet-i hâlisesiyle V: Efendimiz Hazretlerine vusûl ve türbe-i arş-âsitânlarına duhûl ile tazarru' u niyâz ve dest-berdâşte-i dergah-i Cenâb-ı Hüdâ bî-enbâz ve ruhâniyyetlerinden istimdâd u istişfâ'dan sonra kahr-ı küffâr ve izmihlâl-i düşmenân-ı tebehkâr niyyet-i sahihasiyle H.

<sup>527</sup> Âlâları cennet-mekân V: âlâları olan cennet-nişîn ve hûr-ı güzîn H.

<sup>528</sup> Gâzi Sultan Osman V: Sultan Osman Hân-ı Gâzî H.

<sup>529</sup> Güşâların V: güşâdların H.

<sup>530</sup> Hamîyyet-i şâhânelerine V: hamîyyet ve gayretlerine H.

<sup>531</sup> beşi yirmi üç dakika mürûrunda H: Beşi geçerek V.

<sup>532</sup> Hareket V: bürûz H.

<sup>533</sup> Kadar V: - H.

<sup>534</sup> ve V: olup sad-hezâr top şâdmânî ve endaht olunarak H.

<sup>535</sup> Buyurmalarıyle V: Buyurdular H.

<sup>536</sup> Humbarahâne . . . . . icrâ olundu V: - H.

<sup>537</sup> Merhûm ve mağfûrûnleh . . . . . cum'adan sonra V: selâmlık ile mağfûrûnleh Sultan Bâyezid Hân-ı Velî tâbe serâhu câmi'-i şerifinde edây-ı salât-ı cum'a ve H.

<sup>538</sup> Buyurulup V: - H.

<sup>539</sup> Bayezid-i Velî Hân ziyâretiyle Sarây-ı humâyûn'a avdet buyuruldu V: Bayezid Hân-ı Velî'yi ziyâretle avdet-i Sarây-ı şevket-makrûn olundu H.



*Dokuzuncu günü* Sarây-ı dilârâda vâki' Ağa Bağçesi nâm mevki'-i dilefrûzda binîş ve rikâb-ı humâyûn olup Şeyhülislâm Efendi'ye ve Kaymakam Paşa'ya ilbâs-ı ferve-i<sup>540</sup> semmûr ve Kaymakam Paşa'ya bir kabza mücevher hançer dahi<sup>541</sup> itâ buyurdular.

*On birinci günü* orduy-ı humâyûnda Sadrîâzam İbrâhim Hilmi Paşa<sup>542</sup> azlinden mühr-i cedid-i humâyûn Boğaz Seraskeri Çelebi Mustafa Paşa'ya itâ olunmağın Hazinedâr-ı Hazret-i<sup>543</sup> şehriyârî Beşir Ağa mübâşeretiyle ordûy-ı humâyûn cânibine irsâl olundu<sup>544</sup>. Yevm-i mezbûrda Silahdâr-ı Şehriyârî Süleyman Bey ve Çukadar Arnabud Ahmed Ağa ve Hazine Kethudâsı<sup>545</sup> Sâlih Rif'at Bey ve Baş Çukadar Mehmed Bey ihrâc olunup Rikâbdâr (14 a) Reşid Ahmed Bey Silahdâr-ı Şehriyârî ve tarıklarınca bi-merâtibihim silsile olup Mâbeynci Selim Ağa'ya Hazine Kethudâlığı ve Mâbeynci Andül-fettah Ağa'ya Baş Çukadarlık ihsân olundu.

*On üçüncü*<sup>546</sup> *günü* Ayasofya'ya selâmlık olup salât-ı cum'ayı ol ma'bed-i kadimde edâ ve<sup>547</sup> vâ'ız-ı<sup>548</sup> kurrây-ı Enderûn-ı Humâyûn Şekerci-zâde<sup>549</sup> Feyzullah Efendi'ye iksây-ı ferve-i semmûr ile bin beş yüz guruş itâ buyuruldu<sup>550</sup>.

*Azl-i Ser-Segban Mehmed Ârif Ağa ve Ser-Segban şuden-i Ser-Çavuş Kahveci Mustafa Ağa*

Mâh-ı mezbûrun on yedinci salı günü Segban-başı Mehmed Ârif Ağa azl olunup yerine Ocak<sup>551</sup> Baş Çavuşu Mustafa Ağa nasb

<sup>540</sup> Ferve-i V: - H.

<sup>541</sup> Mücevher hançer dahi itâ buyurdular V: hançer-i mücevher dahi itâ etdiler H.

<sup>542</sup> İbrâhim Hilmi Paşa V: İbrâhim Paşa H.

<sup>543</sup> Hazret-i V: - H.

<sup>544</sup> mübâşeretiyle . . . . . irsâl olundu V: taraf-ı orduya mühr-i sadâret-i uz mâ ib'âs olunup H.

<sup>545</sup> Hazine Kethudâsı V: Kethudây-ı Hazine H.

<sup>546</sup> On üçüncü V: + cum'a H.

<sup>547</sup> Ayasofya'ya . . . . . edâ ve V: Ayasofya câmi'ine edây-ı salât-ı cum'aya selâmlık ile teşrif olunup H.

<sup>548</sup> Vâ'ız-ı V: + Ayasofya ve H.

<sup>549</sup> Şekerci-zâde V: Şeker H.

<sup>550</sup> İtâ buyuruldu V: ihsân-ı humâyûn buyurdular H.

<sup>551</sup> Ocak V: Ocağ-ı yeniçeriyân-ı Dergâh-ı âli H.

olundu. Mûmâileyhin <sup>552</sup> sebab-i azli budur ki <sup>553</sup> yeniçeriyân-ı dergâh-ı Âlî neferât ve zâbitanına ve Âsitâne'de tevzi' ve taksîmi lâzım gelen <sup>554</sup> cümle Ocaklu'ya ihsân-ı humâyûn olan <sup>555</sup> cülûs-ı pâdişâhî bahşışinden altmış bin guruş ifrâz edüp Yeniçeri Ağası Kara-kulağı Abdullah Ağa'ya bu maldan beş bin guruş itâ etdikde mezbûr Kara-kulak "Bu mikdar meblâğ bana kalıldır, ziyâde matlûb ederim" dedikde Ağa-yı mûmâileyh <sup>556</sup> dahi "Ben bu akçeyi <sup>557</sup> külliyyen ekl ü bel' edecek değilim, bu maldan kârhâneliye ve köşk bekçilerine ve miyâne yazıcılarına ve kapu hademelerine taksîm ü itâ edeceğim, bana dahi beş on kese bâki kalur ise ancak" dedikde Kara-kulak muârazayı müzdâd edüp ziyâde meblâğ talebinden keff-i yed etmeyerek ısrâr ve bu sebepten beynlerinde <sup>558</sup> burûdet ve iğbirâr vukû'undan nâşi mezbûr Kara-kulak Ocak Baş-Çavuşu merkûm <sup>559</sup> Kahveci Mustafa Ağa'yla ittifak ve meşveret edüp merkûm <sup>560</sup> dahi mukaddemce <sup>561</sup> Boğaz'a cülûs-ı humâyûn bahşışı naklinde Boğaz serkerdeleri ile ahd ü âmân ve eğer Segban-başı olur ise neferâtın <sup>562</sup> matlûbları olan yevmiyye yirmişer akçeyi tanzîm etmek üzere <sup>563</sup> ve bu def'a dahi mezbûr <sup>564</sup> Kara-kulak ile muâhede ve Segban-başı nasb ettirmeğe ahd ü misâk <sup>565</sup> etmeleriyle Ocağın ba'zı ihtiyârlarını ve söz sâhiblerini <sup>566</sup> hafî hafî "Ne duruyorsunuz Segban-başı Pâdişâh'ın size ihsân ettiği meblâğdan altmış bin guruş ketm <sup>567</sup> ve ekl ü bel' etdi <sup>568</sup>" diyerek işâ'a ve Ocaklu'yu itmâ ile tahrîk-i fitne

<sup>552</sup> Mûmâileyhin V: - H.

<sup>553</sup> Budur ki V: Segban-başı Ağa H.

<sup>554</sup> Gelen V: olan H.

<sup>555</sup> Olan V: olunan H.

<sup>556</sup> Ağa-yı mûmâileyh V: Segban-başı Ağa H.

<sup>557</sup> Bu akçeyi V: keseleri H.

<sup>558</sup> Keff-i yed . . . . beynlerinde V: adem-i keff-i yed ile ısrâr ve beynlerinde bu sebepten H.

<sup>559</sup> Merkûm V: - H.

<sup>560</sup> Merkûm V: + Mustafa Ağa H.

<sup>561</sup> Mukaddemce V: mukaddema H.

<sup>562</sup> Neferâtın V: neferâta H.

<sup>563</sup> Üzere V: + mukâvele H.

<sup>564</sup> Mezbûr V: - H.

<sup>565</sup> Ahd ü misâk V: misâk u peymân H.

<sup>566</sup> İhtiyârlarını ve söz sâhiblerini V: ihtiyârlarına ve söz sâhiblerine H.

<sup>567</sup> Ketm V: + etdi H.

<sup>568</sup> Ettdi V: kıldı H.

ve fesâda mütecâsir<sup>569</sup> olduklarından Ocak ihtiyârları ve söz sâhibleri ve Oda-başıl ar ve kışla<sup>570</sup> mütevellileri Yeni Odalar kışlası nezdinde vâki' Terkim ( ٢٢ ) ( 14 b ) câmi'ine cem' olup Segban-başî'nin bu ketm etdiği bu yüz yirmi keseyi zâhire ihrâc için müzâkere ve meşveret edüp şöyle bir bahâne ve sebep bast-ı mukaddime tertîbine re'y ü tedbîrleri karardâde oldu ki “*Segban-başî bizim kolluklarımızı yol ile vermiyor ve Balat ve*<sup>571</sup> *Kumkapı ve Langa Yeni-kapı'su gibi olan yerlerden*<sup>572</sup> *câize ve rüşvet alup nemâlî olan kollukları akçe ile bey'-i men yezîd ediyor ve Orta'ların et ve ekmeğine*<sup>573</sup> *bakmıyor*” deyüp bu ma'nâları derc ederek cümlesi ittîfak ile bir arzuhâl tahrîr ve Ocak ustaları yediyle tesyîr eylediklerinde Segban-başî “*Ben yoldaşların lahm u nânına dikkat ve her umûrlarına sa'y u gayret ederim, ancak*<sup>574</sup> *kolluklardan câize almasam ne güne ta'ayyüş edeyim, kolluklar benim irâdımdır*” deyu cevâb verüp bu madde-den bir gün sonra selâmlık etmekle Ocaklu'yu cem' ü ihzârdan sonra cümleye hitâb edüp “*Bir arzuhâl irsâl etmişsiniz*<sup>575</sup>, *ma'lûmum oldu, her umûrunuza sa'y u gayret ederim, lâkin kolluklardan câize almasam umûrumu ne ile idâre edeyim, ta'ayyüş ne güne olur, benim başka irâdım yoktur, elbette kolluklardan câize alurum, bunu yeniden ben mi icâd u ihdâs etdim ?*” dedikde Ocaklu dahi “*Aman efendim, kerem ü inâyet edin, afv edin*<sup>576</sup> *etmeyin*” deyu niyâz etdiklerinde “*Siz benimsiniz, kasâvet çekmeyin*” deyu<sup>577</sup> selâmlığı bertaraf ve cem'iyyeti def' eyledi. Ol gece Ocaklu birbirlerine<sup>578</sup> muhâbere ve mukâvele ile yarınki gün Süleymaniye'ye cem' olmağa karar vermeleriyle<sup>579</sup> seherî Süleymâniye câmi'i havlisine cem' olup müterakkıb-ı fitne olan<sup>580</sup> Ocak Baş Çavuşu ve Ocak Baş Kâtibi ve Ocak Kara-kulağı Kapu'dan cem'iyyetlerine celb ü ihzâr edüp “*Segban-başî'ya biz kolluklardan câize vermeyiz ve şevketlû Pâdişahımızın kullarına ihsân etdiği cülûs bahşışinden külliyetlû meblâğ ketm ü ihfâ etdi.*

<sup>569</sup> Mütecâsir V: mütebâdir H.

<sup>570</sup> Kışla V: kışlalar H.

<sup>571</sup> ve H: - V.

<sup>572</sup> yerlerden H: Yerleri V.

<sup>573</sup> Et ve ekmeğine V: nânına ve lahmine H.

<sup>574</sup> Ancak V: lâkin H.

<sup>575</sup> etmişsiniz H: Etmışiniz V.

<sup>576</sup> Kerem ü inâyet edin afv edin V: kerem edin HÜ.

<sup>577</sup> Deyu V: deyüp H.

<sup>578</sup> Birbirlerine V: birbirleriyle H.

<sup>579</sup> Vermeleriyle V: etmeleriyle H.

<sup>580</sup> olan H: - V.



*ol malı da isteriz, bizimdir; Pâdişâhımız bize kerem ü inâyet etdi. Segban-başı'ya varın*<sup>581</sup> *bu maddeleri ifâde kılup râbitasını verün*" dediler<sup>582</sup>. Merkûmlar Ağa-yı mûmâileyhe<sup>583</sup> gelüp mesmu'âtlarını ifâde ve takrîr<sup>584</sup> eylediklerinde Segban-başı "*Ben mal ketm etmedim*<sup>585</sup>, *bâki meblâğî kârhâneliye ve köşke ve kâtib efendilere ve hademeye verdim (15 a) ve kolluktardan câize alınmasın diyorlar, bu mesnedde ne ile ta'ayyüş etmelidir, değil illâ bunların cem'iyyetlerinden*<sup>586</sup> *murâd u merâmları bir fesâd u mel'anetdir*<sup>587</sup> *ne ise anı söylesinler*" dediğini fakat Kara-kulak avdetle Süleymâniye'de cem'iyyete ifâde ve tebliğ etdikde cem'iyyet-i merkûme<sup>588</sup> "*Biz hem ketm olunan akçeyi isteriz ve hem bu günden sonra anı Segban-başı'lıkda*<sup>589</sup> *istemeyiz*" deyu feryâdlarında maslahat evvelden Boğaz'da müzâkere ve muâhede olunup bu tarafda dahi on dört Oda-başı'ya birer kese va'diyle râbita-pezîr olmuş musanna' bir keyfiyyet olmağla<sup>590</sup> Kara-kulak<sup>591</sup> cümle cem'iyyet muvâcehesinde dedi ki: "*Ben size bir söz söyleyim, ana râzı olunuz, siz de*<sup>592</sup>, *münâsib görünüz; hâlâ Baş Çavuş olan*<sup>593</sup> *Kahveci Mustafa Ağa Segban-başı'lığa ensebdir, anı Segban-başı etdirelim, hem sizin ketm olunan malınızı ahz eder, hem her bir umûrunuza dikkat eder*" dedikde evvelden mev'ûd ve ta'limli tarafdar bulunan<sup>594</sup> Odabaşı'lar "*İsteriz isteriz*" der demez Kara-kulak bargire süvâr<sup>595</sup> olup icâleten Bâb-ı Âlî'ye gelüp<sup>596</sup> "*iş işden geçdi şöyle oldu, böyle gitdi*<sup>597</sup>" deyu Kaymakam Paşa'ya feryâd ve

<sup>581</sup> *Varn V: avdet ve azîmet edin H.*

<sup>582</sup> *Dediler V: - H.*

<sup>583</sup> *Mûmâileyhe V: mezbûra H.*

<sup>584</sup> *Ifâde ve takrîr V: takrîr ve beyân H.*

<sup>585</sup> *Etmedim V: eylemedim H.*

<sup>586</sup> *Bunların cem'iyyetlerinden V: bunların böylece cem'iyyetinden H.*

<sup>587</sup> *Mel'anetdir V: fitnedir merâmları H.*

<sup>588</sup> *Merkûme V: - H.*

<sup>589</sup> *Anı Segban-başılıkda V: Segban-başı Ağa'yı H.*

<sup>590</sup> *Râbita-pezîr olmuş musanna' bir keyfiyyet olmağla V: râbita-pezîr ve musanna' olmağın H.*

<sup>591</sup> *Karakulak H: + merkum V.*

<sup>592</sup> *siz de H: - V.*

<sup>593</sup> *Olan V: - H.*

<sup>594</sup> *Tarafdar bulunan V: tarafdârı olan H.*

<sup>595</sup> *Bargire süvâr V: bargîr-süvâr H.*

<sup>596</sup> *Bâb-ı Âlî'ye gelüp V: Bâb-ı Âsafî'ye müsara'at ve H.*

<sup>597</sup> *gitdi V: oldu H.*

mugalâta etdikde der-akab rikâb-ı humâyûna<sup>598</sup> telhîs olunmağın müsâ'ade-i şâhâne<sup>599</sup> zuhûr etmekden nâşi Baş Çavuş merkûm<sup>600</sup> Kahveci Mustafa Ağa Segban-başı nasb olunması<sup>601</sup> hasebiyle cem'iyet perişân olup fakat taraftarlar Ağa Kapusu'na azîmetle mev'ûdu ahz edüp<sup>602</sup> nâil-i matlab oldular. Ma'zûl Segban-başı Hazinedâr Çiftliği'ne me'mûr olmağın mal-ı mezbûru taleb ve hesâbını rü'yet için dört ihtiyâr ve bir miyâne yazıcısı ta'yîn olunup dört gün kadar hesâbının<sup>603</sup> rü'yetiyle yüz yirmi kesesi ahz olunup meblâğ-ı mezbûr Segban-başı-i cedîd ma'rifetiyle tekrâr Oda'lara tevzi' ve taksîm olunup<sup>604</sup> ma'zûl ağa dahi<sup>605</sup> Bursa'ya nefy ü tagrîb kılındı<sup>606</sup> ve yevm-i mezbûrda bundan mukaddem<sup>607</sup> tarik-ı haccdan avdet ile Bursa'da meksi fermân olunan sâbık Vâlîde Kethudâsı Yusuf Ağa, Meydân Ağaları'nın defter-i istid'âlarında dâhil olmağın Bursa'da cezâsı tertîb olunup mübâşiri yediyle ser-i maktû'u Âsî-tâne'ye vâsıl oldu<sup>608</sup>.

*Firminci cum'a günü* selâmlık ile câmi'-i Nûrîosmâniyye'ye (15 b) pertev-bahş-i cemâl oldular.

*Azl-i Kaymakam Musa Paşa ve nasb-ı Ser Çavuşân-ı Divân-ı Humâyûn*<sup>609</sup> *Şehsuvâr-zâde Hamdullah Beyefendi*<sup>610</sup>

Mâh-ı mezbûrun yirmi ikinci pazar günü rikâb-ı humâyûn Kaymakamı Musa Paşa azl olunup Baş Çukadar<sup>611</sup> Abdülfettâh Ağa<sup>612</sup> irsâliyle Bâb-ı Âsafî'den Çavuş-başı Şehsuvâr-zâde Hamdullah Beye-

<sup>598</sup> Rikâb-ı humâyûn'a V: Rikâb-ı müstetâb'a H.

<sup>599</sup> şâhâne V: humâyûn.

<sup>600</sup> Merkûm V: - H.

<sup>601</sup> Olunması V: olunmak H.

<sup>602</sup> Edüp V: kılup H.

<sup>603</sup> hesâbının V: hesâbı H.

<sup>604</sup> Ahz olunup . . . . . taksîm olunup V: ahz olup tekrar Orta'lara meblâğ-ı mezbûru Segban-başı-i cedîd taksîm ve tevzi' ve H.

<sup>605</sup> Dahi V: - H.

<sup>606</sup> Kılındı V: olundu H.

<sup>607</sup> Mukaddem V: akdem H.

<sup>608</sup> Vâsıl oldu V: vusûl buldu H.

<sup>609</sup> Divân-ı Humâyûn V: - H.

<sup>610</sup> Beyefendi V: Bey H.

<sup>611</sup> Baş Çukadar V: + -1 şehriyârî H.

<sup>612</sup> Ağa V: + kulları H.

fendi huzûr-ı hazret-i hilâfet-penâhi'ye da'vet <sup>613</sup> ve Şeyhülislâm Efendi ma'iyyetiyle <sup>614</sup> hâkpây-ı humâyûn-ı şâhâneye yüz sürdükten sonra <sup>615</sup> rütbe-i vâlây-ı vezâretle kaymakamlık tevcîh ve itâ buyuruldu <sup>616</sup> ve yevm-i mezbûrda sâbık Hububât Nâzırı Hacı <sup>617</sup> Mustafa Efendi Rikâb Kethudâsı nasb olunup ma'zûl Hasan Tahsin Efendi dahi Kaymakam Paşa'dan münhal olan Çavuş-başılık mansıbiyle <sup>618</sup> tatyîb kılındı.

Yirmi dördüncü günü Derviş Paşa vekilharcı Seyyid Mehmed Efendi Baruthâne nezâretiyle kâmrevâ oldu. Bundan akdem Meydân Ağaları'nın defter-i istid'âlarında olup <sup>619</sup> Bursa'ya nefy olunan Kapan nâibi <sup>620</sup> Şeyh-zâde Abdüllâtif Efendi'nin mahall-i mezbûrda <sup>621</sup> kaydı görülüp mübâşiri yediyle ser-i maktû'ı yevm-i mezbûrda <sup>622</sup> vârid oldu <sup>623</sup>.

Mâh-ı mezbûrun <sup>624</sup> yirmi beşinci günü şükâtı vürûdiyle Âsitâne'ye ihzâr olunup Tomruğa vaz' olunan Kayseriye mütesellimi Dırâz-oğlu nâm kimesnenin verâsından üç yüz kadar husemâsı <sup>625</sup> Âsitâne'ye vürûd ile müsellahen Bâb-ı Âsâfi <sup>626</sup> duhûl ve "*Elbetde mütesellim-i merkûmu* <sup>627</sup> bize itâ edin idâm edelim" deyü arbede ve hücum etmeleriyle merkûmu <sup>628</sup> icâleten Tomruk'dan

<sup>613</sup> Hamdullah Beyefendi . . . . . da'vet V: Hamdullah Bey Enderûn-ı humâyûn'a huzûr-ı cenâb-ı mu'allay-ı hilâpetnâhi'ye da'vet ve ihzâr H.

<sup>614</sup> Ma'iyyetiyle V: + dâhil-i H.

<sup>615</sup> Hâkpây-ı . . . . . sonra V: hâkpây-ı şâhâne olduklarında

<sup>616</sup> Tevcîh ve itâ buyuruldu V: itâ olundu H.

<sup>617</sup> Hacı V: elhac H.

<sup>618</sup> Kaymakam Paşa'dan münhal olan Çavuş-başılık mansıbiyle V: Kaymakam Paşa hal'inden Çavuş-başılık ile H.

<sup>619</sup> Olup V: dâhil olmağın H.

<sup>620</sup> Nefy olunan Kapan nâibi H: nefy ve iclâ kılınan V.

<sup>621</sup> Mahall-i mezbûrda V: menfâda H.

<sup>622</sup> Mezbûrda V: merkûmda H.

<sup>623</sup> Vârid oldu V: Âsitâne'ye vürûd etdi H.

<sup>624</sup> Mâh-ı mezbûrun V: - H.

<sup>625</sup> Üç yüz kadar husemâsı V: husemâsı olan üç yüz kadar ahali, H.

<sup>626</sup> Müsellahen Bâb-ı Âsâfi'ye V: Bâb-ı Âsâfi'ye müsellahen H.

<sup>627</sup> merkûmu V: - H.

<sup>628</sup> Merkûmu V: merkûm Dırâz-oğlu H.



ihrâc ve Paşa Kapsu'nun<sup>629</sup> ard kapusundan çıkarup<sup>630</sup> Bâb-ı Humâyûn'a irsâl ile<sup>631</sup> anda cezâsı tertib olundu.

*Yirmi altıncı günü* İncilü Köşk'e biniş ve rikâb-ı humâyûn olup rü'yet-i mesâlih-i ibâd ile imrâr-ı vakt buyuruldu.

*Yirmi yedinci cum'a günü*<sup>632</sup> selâmlık ile Sultan Bâyezid Hân-ı velî câmi'-i<sup>633</sup> şerifine teşrif ve ba'de edâ'i's-salât<sup>634</sup> biniş-i humâyûn ile Sarây-ı atik'ı cilvegâh-ı makdem-i<sup>635</sup> münif buyurdular.

*Yirmi sekizinci günü* Kaymakam Paşa'ya Kapucular Kethudâsı Sa'îd Bey ile hatt-ı humâyûn isdâr ve tesyâr<sup>636</sup> buyuruldu.

*Cumâde'l-ülâ guresi* salı günü Dârendeli hafidi Ahmed Bey Baş-bakı kulu (16 a) Fikri Mehmed Efendi Haremeyn-i şerifeyn<sup>637</sup> müfettişi ve Hassa hasekilerden Ali Bey<sup>638</sup> Vezîr Kara-kulağı nasb olundular.

*Üçüncü günü* Cânib-i sâbık Sâlih<sup>639</sup> Efendi Mühimmât Nâzırı ve Azmi Ahmed Efendi kethudây-ı Beyhan Sultan nasb olundular<sup>640</sup>.

*Dördüncü cum'a* gecesi bi-kazai'llahi te'âla Galata'da harik zuhûriyle<sup>641</sup> on altı sâ'at mikdârı<sup>642</sup> mümte'd olmağın Pâdişâh-ı islâm<sup>643</sup> def'-i harik ve ibâdullahı siyânet bâbında ikdâm ve ihtimâmlarından nâşi Bağçe-kapsu'nda Vâlide câmi'ini<sup>644</sup> teşrif ve andan nezâret

<sup>629</sup> Paşa Kapsu'nun V: Bâb-ı Âsâfi'nin GH.

<sup>630</sup> Çıkarup V: çıkarılıp H.

<sup>631</sup> İle V: - H.

<sup>632</sup> Cum'a günü V: günü rûz-ı cum'a H.

<sup>633</sup> Bâyezid Hân-ı velî câmi'i şerifine V: Bayezid Hân câmi'ine H.

<sup>634</sup> Ba'de edâ'is-sâlat V: ba'de edây-ı salât-ı cum'a H.

<sup>635</sup> Makdem V: + pâk ve H.

<sup>636</sup> Tesyâr V: - H.

<sup>637</sup> Haremeyn-i şerifeyn V: Haremeynü's-şerifeyn H.

<sup>638</sup> hasekilerden Ali Bey H: hasekilerinden V.

<sup>639</sup> cânib-i sâbık Sâlih H: Sâlih Câib V.

<sup>640</sup> Azmi Ahmed Efendi Kethudây-ı Beyhan Sultan nasb olundular. H: Azmi Efendi Beyhan Sultan'a kethudâ nasb olundu V.

<sup>641</sup> Zuhûriyle V: zuhûr edüp H.

<sup>642</sup> Mikdarı V: kadar H.

<sup>643</sup> Pâdişâh-ı islâm V: Şevketlü Efendimiz H.

<sup>644</sup> Bahçekapsu'nda Vâlide câmi'ini V: Bağçe-kapsu Vâlide câmi'ine H.

üzere vakt-i salât-ı cum'a <sup>645</sup> duhûl etmeğin câmi'-i mezkûrda <sup>646</sup> edâ buyurdular.

*Altıncı günü Ahmed Şâkir Efendi* Bahr-i Sefîd Boğazı Seraskeri Sadr-ı esbâk Hâfız <sup>647</sup> İsmâil Paşa ma'iyetine ve Tâhir Ağa-zâde Mehmed Emîn Efendi, Hâdim-zâde ma'iyetine Nüzül Emîni ta'yîn olundular <sup>648</sup>.

*Azl-i Şeyhülislâm Seyyid* <sup>649</sup> *Ataullah Efendi ve nasb-ı Ömer Hulûsî Efendi*

Şehr-i mezbûrun <sup>650</sup> yedinci pazar ertesi günü Ser Kahve-i Hazret-i <sup>651</sup> Şehriyârî Süleymân Ağa kulları irsâliyle sâbık Müfti-i dîn u devlet <sup>652</sup> Sâmânî-zâde Ömer Hulûsî Efendi'yi <sup>653</sup> huzûr-ı humâyûna da'vet <sup>654</sup> ve Kaymakam Paşa'yla ma'an <sup>655</sup> hâk-pây-i şâhâne'ye vürûdlerinde beyaza kaplı <sup>656</sup> ferve-i zîbây-ı fetvâ iksâ ve def'a-i sâniye olarak Meşihat-i vâlâ itâ olundu.

*Azl-i Şeyhülislâm Sâmânî-zâde Ömer Hulûsî Efendi ve nasb-ı Seyyid* <sup>657</sup> *Mehmed Ataullah Efendi sâniyen*

Mâh-ı mezbûrun sekizinci salı günü bir gün evvel azl olunan Şerîf-Efendi-zâde Seyyid Ataullah Efendi <sup>658</sup> taraf-ı humâyûndan

<sup>645</sup> Nezâret üzere vakt-i salât-ı cum'a V: nezâret-i şâhâneleri hasebiyle salât-ı cum'a vakti H.

<sup>646</sup> Etmeğin câmi'-i mezkûrda V: etmeğin salât-ı cum'ayı câmi'-i merkûmda H.

<sup>647</sup> Hâfız V: - H.

<sup>648</sup> Ve Tâhir Ağa-zâde Mehmed Emîn Efendi, Hâdim-zâde ma'iyetine Nüzül Emîni ta'yîn olundular H: Nüzül Emîni nasb u ta'yîn olundu V.

<sup>649</sup> Seyyid V: Esseyyid H.

<sup>650</sup> Mezbûrun V: merkûmun H.

<sup>651</sup> Hazret-i V: - H.

<sup>652</sup> Dîn ü devlet V: devlet ü dîn H.

H.

<sup>653</sup> Efendi'yi V: Efendi H.

<sup>654</sup> Huzûr-ı humâyûn'a da'vet V: huzûr-ı humâyûn'a ve Enderûn-ı şevket-makrûna da'vet ve ihzâr H.

<sup>655</sup> Ma'an V: bi'l-maiyye H.

<sup>656</sup> Hâk-pây-ı . . . . . beyaza kaplı V: hâk-pây-ı hilâfet-i destgâha kudüm ve vürûd etdiklerinde beyaz çukaya duhte H.

<sup>657</sup> Seyyid V: Esseyyid H.

<sup>658</sup> Şerîf Efendi-zâde Seyyid Ataullah Efendi V: Şeyhülislâm Şerîf-zâde Esseyyid Mehmed Ataullah Efendi H.

Silahdâr Ağa risâletiyle <sup>659</sup> Enderûn-ı Humâyûn'a da'vet ve huzûr-ı humâyûna <sup>660</sup> duhûlünde def'a-i sâniye olarak ilbâs-ı ferve-i fetvâ ve kemâkân Meşihat-i islâmiyye'de <sup>661</sup> ibka ve bir gün evvel <sup>662</sup> nasb olunan Sâmânî-zâde <sup>663</sup> Efendi kendü hânesinde meşgûl-i duâ oldu.

*Garîbe* <sup>664</sup>: Bâ'is-i azl ü nasb budur ki Reisülküttâb-ı Rikâb-ı humâyûn <sup>665</sup> Sa'îd Hâlet Efendi <sup>666</sup> Şeyhüslâm-ı mûmâileyh <sup>667</sup> Ataullah Efendi'nin hîn-i sabâvetinde mürebbî ve lalâsının ferzendi ve evân-ı tufûliyyetinde <sup>668</sup> ikisi de hem-sinn ü akran olmak mülâbesesiyle berâber mulâ'abe ve müdâ'abe ederek resîde-i sinn-i temyîz-i nîk ü bed ve ol hanedânın perverdesi <sup>669</sup> olup ta'alluk ve münâsebeti mü'ebbed olmak mülâbesesiyle Efendi-i mûmâileyhin azlini <sup>670</sup> (16 b) Kaymakam Paşa sırren <sup>671</sup> Reis-i merkûm Hâlet Efendi'ye <sup>672</sup> iki gün mukaddem ifâde ve işrâb <sup>673</sup> etdikde “*Siz Şeyhüslâm Efendi'yi azl etdirirseniz yine bir gün* <sup>674</sup> *zarfında cebren ve kerhen size nasb etdirirler, bu sevâdâdan ferâgat edin*” dedikde Kaymakam Paşa “*Ben azl olunmamasına çok ikdâm etdim, çâresini bulamadım* <sup>675</sup>, *Şevketlû Efendimiz beher hâl* <sup>676</sup> *azlini irâde buyuruyorlar*” demiş. Bu sohbet üzerine yek-dü rûz mürûrunde Şeyhüslâm Efendi azl oldukda, el-uhdetü ale'r-râvî mezbûr Reis Hâ-

<sup>659</sup> Silahdar Ağa risâletiyle V: Silahdar-ı şehriyâri kulları irsâliyle H.

<sup>660</sup> Huzûr-ı humâyûna V: huzûr-ı pâdişâhiye vusûl H.

<sup>661</sup> Meşihât-i islâmiyye'de V: meşihat-i Devlet-i Aliyye H.

<sup>662</sup> Evvel V: mukaddem H.

<sup>663</sup> Sâmânî-zâde V: + Ömer Hulûsî H.

<sup>664</sup> Garîbe V: - H.

<sup>665</sup> Rikâb-ı humâyûn V: - H.

<sup>666</sup> Sa'îd Hâlet Efendi V: Hâlet Sa'îd Efendi H.

<sup>667</sup> mûmâileyh V: Şeyhüslâm Esseyyid H.

<sup>668</sup> Evân-ı tufûliyyetinde V: hengâm-ı tufûliyyetde H.

<sup>669</sup> Perverdesi V: perverde ve müsta'bidi H.

<sup>670</sup> Ta'allûk ve . . . . .azlini V: küllî ta'allûk ve intisâbı hasebiyle Efendi-i mezbûrun azl olacağını H.

<sup>671</sup> Sırren V: - H.

<sup>672</sup> Merkûm Hâlet Efendi'ye V: mezbûra H.

<sup>673</sup> İfâde ve işrâb V: ve iş'âr H.

<sup>674</sup> Bir gün V: *yek rûz* H.

<sup>675</sup> *Ben azl olunmamasına çok ikdâm etdim çâresini bulamadım V: adem-i azline ikdâm ve ihtimâm ve sa'y ediyorum lâkin* H.

<sup>676</sup> *Beher Hâl* V: - H.



let<sup>677</sup> Efendi ikâz-ı fitneye mübâşeret ve bir defter tertîb ve tahririne mübâderet ile derûnuna<sup>678</sup> Karadeniz Boğazı'nda<sup>679</sup> serkerdeleri<sup>680</sup> ve Segban-başı'yı ve Ocak'dan ma'lûm ve müte'ayyin bir kaç Oda-başı'ları derc ü tahrîr<sup>681</sup> ve ol defteri<sup>682</sup> Boğaz'da serkerde<sup>683</sup> Kabakçı Mustafa'ya gönderüp<sup>684</sup> “İşbu<sup>685</sup> defterde esâmîleri mastûr olanların<sup>686</sup> i'dâm ve izâleleriyle<sup>687</sup> ma'zûl Şeyhülislâm Efendi'den fetvâ-yı şerîfe<sup>688</sup> taleb olundukda bu hususa bir vehîle<sup>689</sup> râzı olmayarak<sup>690</sup> imtinâ' eylemelerinden nâşi<sup>691</sup> azl olunup yerine gelen Müftî<sup>692</sup> Ömer Hulûsî Efendi'den taleb olundukda iftâ etmekle ber müceb-i fetvâ-yı şerîfe sizleri i'dâm ve izâle edecekleri mukarrerdir” deyu iş'âr ve ifhâm etmeğin Kabakçı'nın aklı başına sıçrayup der-akab defter-i mezkûru<sup>693</sup> Boğaz'dan Segban-başı'ya irsâl ile maddeyi ihbâr etmeğin bu taraftan dahi merkûm Reis Sa'îd Hâlet Efendi ol gece Süleymâniye semtinde müderrisîn-i kirâm-dan Burnaz Bey-zâde Derviş Mehmed Esad Efendi hânesine nihânî Segban-başı Ağa'yı celb ile<sup>694</sup> cem'iyet ve ulemây-ı izâmdan birkaç kimseler ile müzâkere vü meşveret etdikde, kendinde nefy ü te'dîb vesvesesi olan efendiler: “Aman ne yaparsan yap, Ömer Hulûsî Efendi'yi azl, yine Atâullah Efendi'ye bezl-i makdûr edüp nasb etdir. İş sana kaldı. Ak akça kara gün içindir; her ne masraf olur ise, biz ifâ ederiz”

<sup>677</sup> yek-dü-rûz . . . . Reis Hâlet H: Yek rûz mürurunda Efendi-imü mâileyhin azli vukû' buldukda merkûm Sa'îd Hâlet V.

<sup>678</sup> Tahririne mübâderet ile derûnuna V: Tahrîr ve derûnuna H.

<sup>679</sup> Boğazında V: Boğazı H.

<sup>680</sup> Serkerdeleri V: serkerdelerini.

<sup>681</sup> Tahrîr V: tastîr H.

<sup>682</sup> Ol defteri V: defter-i merkûmu H.

<sup>683</sup> Boğazda serkerde V: Boğaz serkerdesi H.

<sup>684</sup> Gönderüp V: irsâl H.

<sup>685</sup> İşbu V: ve bu H.

<sup>686</sup> Esâmîleri mastûr olanları V: olanları H.

<sup>687</sup> İzâleleri için V: izâlesi için H.

<sup>688</sup> Fetvâ-yı şerîfe V: fetvâ H.

<sup>689</sup> Bir vehîle V: - H.

<sup>690</sup> Olmayarak V: olmayup H 37/a.

<sup>691</sup> Eylemelerinden nâşi V: etmek hasebiyle H.

<sup>692</sup> Yerine gelen müftî V: mahalline müftî-i enâm olan H.

<sup>693</sup> Taleb . . . . defter-i mezkûru V: fetvâ alınup sizi izâle ve i'dâm edeceklerdir kelâmını iş'âr ve ifâde etmeğin der-akab Kabakçı Mustafa defter-i mezbûru H.

<sup>694</sup> İhbâr etmeğin . . . celb ile V: ihbâr kıldıkda Segban-başı dahi husûs-ı mezbûru ol gece sudûr-ı ulemâdan birinin hânesinde bi'l-muhâbere H.

demeleriyle mâddeye karâr verdiklerinde, hemen Segban-başı<sup>695</sup>, mahsusca cem'iyet etmek üzere<sup>696</sup> cevfi leylde kışlalara haber gönderüp kendüye müte'allik ve tarafdâr<sup>697</sup> olan on dört kadar Oda-başı'yı Ağa Kapusu'na celb ü ihzâr ve cebinden defter-i mezkûru<sup>698</sup> ihrâc ve Oda-başı'lara irâe ve maddeyi lede'l-ifâde anlar ile kavlı karar edüp<sup>699</sup> "*Yarın seheri*<sup>700</sup> *Kaymakam Paşa'ya fitne ve maglatayı hâvî tezkire tahrîr edüp mülâkat olunup*<sup>701</sup> *maslahata temşiyet verebilürsem ne güzel ve illâ*<sup>702</sup> *sûret veremezsem siz kışlalardan Süleymâniye havlisine*<sup>703</sup> *cem' edebildiğiniz mikdar yoldaş cem' ü ihzâr edin*<sup>704</sup> (17 a) *bakalım elbette bu maddeye bir sûret ve râbûta veririz*" deyüp Oda-başı'lara birer kese akçe verüp ol gece cümlesini Kul Kethudâsı Odası'nda tevkîf<sup>705</sup> ile sabahladılar. Pes Segban-başı seheri Kaymakam Paşa'ya "*Pek muktezi maslahat zuhûr etdi, şimdi bilâ te'hîr cenâb-ı devletleriyle mülâkî olup müzâkere etmek müstaceldir*" diyerek tezkire tahrîr ve Bâb-ı Âsâfi'ye tesyîrinde<sup>706</sup> Kaymakam Paşa hareminden telâş ile hurûc ve "*Sultan Bâyezid-i velî*<sup>707</sup> *türbesine tebdilen şimdi gelsin, ben de geliyorum*" cevâbiyle mersûlü [mürseli] ircâ ve kendisi Türbe-i mezkûra<sup>708</sup> can atup Segban-başı ile lede'l-mülâkat "*Süleymâniye câmi'i havlisi Ocaklu ile lebâleb oldu, bir vechile Şeyhülislâm-ı cedîdi istemiyorlar, yine ma'zûl Efendi'yi taleb ediyorlar*<sup>709</sup> *ve illâ şimdi bir fesâd-ı azîm*<sup>710</sup> *zuhûr eder*" deyü<sup>711</sup> böyle bir

<sup>695</sup> Cem'iyet ve . . . .hemen Segban-başı H: keyfiyeti bi'l-ctraf tefhîm ü ta'lim ve müz'akere vü meşveret ile V.

<sup>696</sup> Mahsusca cem'iyet etmek üzere V: - H.

<sup>697</sup> Haber gönderüp . . . , tarafdâr V: irsâl-i peygâm ile kendine müte'allik ve tarafdârı H.

<sup>698</sup> Mezkûru V: mezkûru H.

<sup>699</sup> Edüp V: — H.

<sup>700</sup> Seheri V: ale's-seher H.

<sup>701</sup> mülâkat olunup V: ve mülâki olup H.

<sup>702</sup> Ve illâ V: ve âlâ, eğer H.

<sup>703</sup> Süleymâniye havlisine V: Süleymâniye'ye H.

<sup>704</sup> Mikdar yoldaş cem' ü ihzâr edin V: kadar yoldaşlardan neferât celb ü cem' edin H.

<sup>705</sup> Tevkîf V: ve habs H.

<sup>706</sup> Tesyîrinde V: tesyîrde H.

<sup>707</sup> Velî V: - H.

<sup>708</sup> Türbe-i mezkûre V: Sultan Bayezid türbesine H.

<sup>709</sup> Ediyorlar V: ederler H.

<sup>710</sup> 'Azîm V: küllî H.

<sup>711</sup> Deyü V: deyüp H.

tezvîr te'lif ve ifâde <sup>712</sup> eyledikde Kaymakam Paşa: “*Behey* <sup>713</sup> *Ağâ*, *bu masharalık mı? Devlet-i Aliyye'nin a'zam-ı merâtibinden olan meşihât-i kübrâ-yı islâmiyye mel'abe-i sıbyan mıdır* <sup>714</sup>? *Dün azl olunup* <sup>715</sup> *bu gün nasb olunmak Pâdişâh-ı âlem-penâh'ın nüfûz-ı humâyûnlarına hâlel irâs eder ve mehâbet ve şevketi izâ'a edecek maddedir, bu hâl ü hareket* <sup>716</sup> *şân-ı saltanatata hürmet etmemekdir, bu olur şey değildir*” diyerek <sup>717</sup> Segban-başı'yı ilzâm u ifhâm kaydına düşmüş ise dahi <sup>718</sup> Segban-başı-i merkûm <sup>719</sup> “*Şimdi İstanbul* <sup>720</sup> *yağma ve gâret* <sup>721</sup> *olur fitne-i şedîde zuhûriyle sabî ve nisvân ayaklar altında kalur* <sup>722</sup>, *elbette bu madde râbîta bulmalıdır; aman devletlü* <sup>723</sup> *iş işden geçdi, ne duruyoruz* <sup>724</sup>” deyu ibrâm ve ilhâh eyledikde <sup>725</sup> Kaymakam Paşa'ya hayret gelüp pîç ü tâb ve ızdırâb ile zikr olunan <sup>726</sup> Segban-başı'yı ve Rikâb Kethudâsı Mustafa Efendi'yi ve ehl-i fitne ve fesâdı ikâz eden Reisülküttâb Sa'id Hâlef Efendi'yi <sup>727</sup> der-akab Bâb-ı Âsafî'ye ihzâr ve andan Enderûn-ı Humâyûn'a dahi terfîk ile azîmet ve huzûr-ı humâyûn'a <sup>728</sup> icâleten dâhil <sup>729</sup> oldular. Bu aralık <sup>730</sup> Segban-başı: “*Maslahat râbîta buldu, Süleymâniye'ye neferât cem'ine hâcet yokdur, mahûd on dört Oda-başı'lar hânelerine gitsünler*” deyu

<sup>712</sup> Ve ifâde V: - H.

<sup>713</sup> *Behey* V: *bre* H.

<sup>714</sup> *Meşihat-ı kübrâ-yı islâmiyye mel'abe-i sıbyan mıdır* V: *meşihat-ı kübra mel'abe mi olsun* H.

<sup>715</sup> *Olunup* V: *olup* H.

<sup>716</sup> *Nüfûz-ı humâyûnlarına . . . . . bu hâl ü hareket* V: *nüfûzuna hâlel ve mehâbetini izâ'a edüp bu hâl* H.

<sup>717</sup> *Diyerek* V: + Kaymakam Paşa H.

<sup>718</sup> *Kaydına düşmüş ise dahi* V: *kaydıyla sa'y-i ekîd etdi* H.

<sup>719</sup> *Merkûm* V: — H.

<sup>720</sup> *İstanbul* V: *İslâmbol* H.

<sup>721</sup> *Ve gâret* V: — H.

<sup>722</sup> *Zuhûriyle sabî ve nisvân ayaklar altında kalur* V: *zuhûr eder* H.

<sup>723</sup> *Devletli* V: *efendim* H.

<sup>724</sup> *Duruyoruz* V: *duruyoz* H.

<sup>725</sup> *ilhâh eyledikde* V: *ilhâh ve ızdırâb ve pîç ü tâb verdikde* H.

<sup>726</sup> *Pîç ü tâb ve ızdırâb ile zikr olunan* V: - H.

<sup>727</sup> *Ehl-i fitne ve . . . . . Hâlet Efendi'yi* V: *ikâz-ı fitne ve fesâd eden Reisülküttâb Hâlet Sa'id 'i* H.

<sup>728</sup> *Huzûr-ı humâyûna* V: *huzûr-ı şevket-makrûnuma* H.

<sup>729</sup> *Dâhil* V: *vâsil ve dâhil* H.

<sup>730</sup> *Aralık* V: *aralıkda* H.



Ağa Kapusu'na haber gönderdi <sup>731</sup>. Ezîn cânib mûmâileyhim hâkpây-ı humâyûn-ı Hazret-i Şâhâne'ye vürûdlarında ibtidâ <sup>732</sup> Segban-başı (17 b) iftitâh-ı kelâm edüp “*Ocaklu yine ma'zûl Şeyhülislâm Efendi'yi istiyorlar; bize suâl etmeden Şeyhülislâm'ı azl edüp yerine Sâmânî-zâde'yi* <sup>733</sup> *kim nasb etdi?*” deyu vikahet ve hetk-i hürmet-i saltanat <sup>734</sup> kıldıkda cenâb-ı şehriyâr-ı şevket-medâr <sup>735</sup>: “*Şeyhülislâm'ı ben nasb etdim*” buyurup <sup>736</sup> Kaymakam Paşa bir taraftan <sup>737</sup> Segban-başı'yı iskât kaydına düşüp def'i husûsuna sa'y u gayret etdiyse de müfîd olmayarak merkum <sup>738</sup> Segban-başı peyderpey huzûr-ı humâyûnda <sup>739</sup> ibrâm u ilhâh-ı tâmm ile: “*Şimdi bir fitne-i azîme kopar* <sup>740</sup>, *İstanbul* <sup>741</sup> *herc ü merc olur*” diyerek ısrâr <sup>742</sup> ve Şevketlü Efendimiz'e “*Bu def'alık* <sup>743</sup> *bu madde râbîta bulsun fî mâba'd bir dahi* <sup>744</sup> *bir fitne ve fesâd zuhûr eder ise beni katl eyle* <sup>745</sup>” dedikde Şehriyâr-ı müşârünileyh dahi <sup>746</sup> “*Katl edeyim mi?*” buyurunca, tekrâr <sup>747</sup> Segban-başı-i merkûm <sup>748</sup> “*Katl et*” dedikde nâçar <sup>749</sup> Pâdişâh-ı zîşân <sup>750</sup> “*Öyle olsun*” buyurup Silahdâr

<sup>731</sup> Haber gönderdi V: irsâl-i haber etti H.

<sup>732</sup> Cânib mûmâileyhim . . . . . ibtidâ V: cânib-i hâkpây-ı humâyûna vürûdlarında H.

<sup>733</sup> *Sâmânî-zâde'yi* V: *Sâmânî-zâde Efendi'yi* H.

<sup>734</sup> Hetk-i hürmet-i saltanat V: hetk-i hürmet-i edeb H.

<sup>735</sup> Cenâb-ı şehriyâr-ı şevket-medâr V: şevketlü efendimiz H.

<sup>736</sup> Buyurup V: + yine H.

<sup>737</sup> Bir taraftan V: - H.

<sup>738</sup> Sa'y ü gayret etdiyse de müfîd olmayarak merkûm V: sa'y-i belîğ etdi müfîd olmadı H.

<sup>739</sup> Huzûr-ı humâyûnda V: - H.

<sup>740</sup> *Fitne-i azîme kopar* V: *fitne zuhûr eder* H.

<sup>741</sup> *İstanbul* V: *İslâmbol* H.

<sup>742</sup> *İsrâr* V: *ikdâm* H.

<sup>743</sup> *Bu def'alık* V: *bu def'a* H.

<sup>744</sup> *bir dahi* H: - V.

<sup>745</sup> *Eyle* V: *et* H.

<sup>746</sup> Şehriyâr-ı müşârünileyh dahi V: şevketlü pâdişâhımız H.

<sup>747</sup> *Tekrâr* V: - H.

<sup>748</sup> *Merkûm* V: - H.

<sup>749</sup> *Nâçar* V: - H.

<sup>750</sup> *Zîşân* V: + efendimiz H.

Ağa'yı ânifen beyân olunduğu vechile <sup>751</sup> ma'zûl Efendi'ye irsâl ile ihzâr ve sâniyen iksây-ı ferve-i fetvâ buyurdular <sup>752</sup>.

*Dokuzuncu günü* Tophâne-i Âmire'ye biniş olup <sup>753</sup> top dökümü temâşâsına teşrif-ı humâyûn buyurulup <sup>754</sup> cümle neferât ve sekene-i Tophâne-i Âmire'yi <sup>755</sup> müstagrak-ı ihsân-ı bî-pâyân buyurdular.

*On birinci cum'a günü* selâmlık ile câmi'-i şerîf-i Ebâ Eyyûb-ı En-sârî'de edây-ı salât-ı cum'adan sonra <sup>756</sup> hemşire-i celîleleri devletlû Esmâ Sultan aliyetü'ş-şân Hazretleri'ne med'uvven mahall-i mezbûrda <sup>757</sup> vâki' sâhil-serâlarına kudûm ve anda <sup>758</sup> tenâvül-i ziyâfet-i uht-ı zî-şânları ile dil-seyr olup sâhil-serây-ı mezkûrda Segban-başı'ya <sup>759</sup> bir kabza murassa' hançer <sup>760</sup> ihsân eylediler.

*On üçüncü günü* silâhşorân-ı hassa'dan <sup>761</sup> ve zu'emây-ı dergâh-ı âlî'den Eyyub Ağa-zâde Seyyid Mehmed Ağa'ya <sup>762</sup> Şemseddin Bey azlinden Mîrahûr-ı evvelik rütbe-i refi'ası <sup>763</sup> itâ olundu.

*On altıncı günü* mühr-i sâdâret-i uz mâ <sup>764</sup> ile Çelebi Mustafa Paşa cânibine <sup>765</sup> azîmet eden Hazinedâr-ı Hazret-i <sup>766</sup> Şehriyârî Beşir Ağa orduy-ı humâyûndan <sup>767</sup> Âsitâne'ye vârid oldu.

<sup>751</sup> Silâhdar Ağa'yı ânifen beyân olunduğu vechile V: Silahdar Ağa'yı şehriyârî'yi H.

<sup>752</sup> Fetvâ buyurdular V: fetvây-ı düvüm-bâr eylediler H.

<sup>753</sup> Biniş olup V: biniş-i humâyûn ile H.

<sup>754</sup> Buyurulup V: buyurup H.

<sup>755</sup> Tophâne-i Âmireyi V: Tophâne'yi H.

<sup>756</sup> Câmi'-i şerîf-i . . . . . cum'adan sonra V: câmi'-i envâr-ı pâş-ı Hazret-i Ebâ Eyyûb'da edây-ı namaz-ı cum'adan sonra H.

<sup>757</sup> Mahall-i mezbûrda V: Eyub'da H.

<sup>758</sup> anda H - V.

<sup>759</sup> Sâhilsarây-ı mezkûrda Segban-başı'ya V: Segban-başı Ağa'ya sâhil-saray-ı merkûmda H.

<sup>760</sup> Bir kabza murassâ' hançer V: bir kabza hançer-i murassâ' H.

<sup>761</sup> Hassa'dan V: hassa H.

<sup>762</sup> Mehmed Ağa'ya V: Mehmed Ağa bendelerine H.

<sup>763</sup> rütbe-i refi'ası V: - H.

<sup>764</sup> Uzmâ V: kübrâ H.

<sup>765</sup> Çelebi Mustafa Paşa cânibine V: Çelebi Mustafa Paşa'ya H.

<sup>766</sup> Hazret-i V: - H.

<sup>767</sup> Orduy-ı humâyûndan V: ordudan H.

*On yedinci günü* Hurrem-âbâd denmekle ma'rûf<sup>768</sup> olan (18 a) Bebek Bağçesi'ne biniş ve rikâb-ı humâyûn oldu.

*On sekizinci cum'a günü* Beylerbeyi'nde vâki' vâlid-i zîşânları Sultan Abdülhamid Han Hazretleri'nin binâ ve ihyâsına muvaffak olduğu câmi'-i şerife selâmlık oldu <sup>769</sup>.

*Yirminci günü* Tuğcu-zâde Abdülkadir Efendi, Hafid Behçet Efendi azlinden Hekim-başılık mansibiyle şâdkâm oldu <sup>770</sup>. Yevm-i mez-bûrda Enderûn-ı humâyûn'dan ihrâc olunan sâbık Baş Çukadar Mehmed Bey İçel'e nefy ü iclâ kılındı <sup>771</sup>.

*Yirmi beşinci cum'a günü* selâmlık ile Ayasofya câmi'ini teşrif buyurup ba'de's-salât <sup>772</sup> hemşire-i iffet-ârâları devletlü Hibetullah Sultan aliyetü'ş-şân <sup>773</sup> Hazretleri'nin sarây-ı vâlâlarına kâdime-cünbân-ı şevket ve mesned-ârây-ı ziyâfet oldular.

*Yirmi altıncı günü* sâbık Hazine Kethudâsı Sâlih Bey Kıbrıs cezîresine <sup>774</sup> nefy ü tagrîb olundu.

*Cemâziye'l-âhırın gurrasinde* <sup>775</sup> nefy olunan sâbık Hazine kethudâsı <sup>776</sup> Sâlih Bey, afv u itlâk olunup Surre Emîni nasb u ta'yîn buyuruldu <sup>777</sup>. Kendüsü Âsitâne'de mevcûd bulunmadığından <sup>778</sup> lâzım gelen hil'ati Bâb-ı Âsafi'de <sup>779</sup> Teşrifâtî Efendi'ye iksâ olundu.

*Azl-i Kaymakam Şehsuvar-zâde Hamdullah Paşa ve nasb-ı Musa Paşa sâniyen*

*Şehr-i mezbûrun* ikinci perşembe günü Kaymakam Hamdullah

<sup>768</sup> Denmekle ma'rûf V: demekle nâmver H.

<sup>769</sup> Beylerbeyi'nde vâki' . . . . . selâmlık oldu V: Selâmlık ile edây-ı salât-ı cum'a için Beylerbeyi'de vâki cennetmekân merhûm ve mağfürünle vâlid-i zîşânları câmi'-i şerifine teşrif-sâz oldular H.

<sup>770</sup> Oldu V: olup H.

<sup>771</sup> kılındı V: olundu H.

<sup>772</sup> selâmlık ile . . . . . ba'de's-salât V: Ayasofya câmi'ine selâmlık ile teşrif ve ba'de edây-ı namaz-ı cum'a med'uvven H.

<sup>773</sup> 'Aliyyetü'ş-şân V: - H.

<sup>774</sup> Kıbrıs cezîresine V: Cezîre-i Kıbrıs H.

<sup>775</sup> Cemâziye'l-âhırın gurrasinde V: cumâde'l-âhır gurrasinde günü H.

<sup>776</sup> Sâbık Hazine kethudâsı H: mûmâileyh V.

<sup>777</sup> Nasb ve ta'yîn buyuruldu V: nasb olunmağın H.

<sup>778</sup> Bulunmadığından V: olmadığının H.

<sup>779</sup> Bâb-ı Âsafi'de V: - H.



Paşa azl olunup <sup>780</sup> bundan mukaddem <sup>781</sup> hufyeten <sup>782</sup> Tebdil Hasekisi Emin Ağa kulları irsâliyle Gelibolu'dan celb ü ihzâr olunan Kaymakam-ı sâbık Musa Paşa huzûr-ı şâhâneye duhûl ve hâk-pây-ı humâyûn-ı şehinşâhiye müsûl ile <sup>783</sup> sâniyen ferve-i kaymakamî ilbâs buyurulup <sup>784</sup> tebcil olundu.

*Üçüncü cum'a günü* Sultan Ahmed Han Hazretleri'nin <sup>785</sup> câmi'-i şeriflerine <sup>786</sup> selâmlık ile teşrîf ve salât-ı cum'ayı edâdan sonra <sup>787</sup> türbelerde medfûn olan <sup>788</sup> merhûmun selâtîn ü şehzâdegânı <sup>789</sup> ziyâret ve ruhlarına fâtiha-hân olarak avdet buyurdular <sup>790</sup>.

*Altıncı günü Kaymakam Paşa* Kapu Kethudâsı Çaprâstlı dâmâdı Hasan Efendi Çavuş-başı nasb olunup ma'zûl Hasan Tahsin Efendi, Defter Emâneti'yle taltîf olundu. Yevm-i mezbûrda <sup>791</sup> Gülhâne'ye binîş ve rikâb-ı humâyûn olup <sup>792</sup> hitâmında sâde nakkare faslı ile kesb-i irtiyâh buyurdular <sup>793</sup>.

*Dokuzuncu günü* Dolma-bağçe kasrına binîş-i humâyûn ile teşrîf (18 b) buyurulup <sup>794</sup> Enderûn-ı humâyûn cündîleri cerîd-bâz olmağın kesb-i inşirâh <sup>795</sup> ve tenezzüh buyuruldu <sup>796</sup>.

*Onuncu cum'a günü* selâmlık ile cennet-mekân Sultan Süleymân Han-ı Gâzî câmi'-i şerîfine teşrîf buyurulup <sup>797</sup> Dergâh-ı âli Yeniçeri

<sup>780</sup> Olunup V: olup H.

<sup>781</sup> Mukaddem V: akdem H.

<sup>782</sup> Hufyeten V: - H.

<sup>783</sup> Huzûr-ı . . . . . müsûl ile V; huzûr-ı pâdişâh-ı devrâna ityân olunup H.

<sup>784</sup> İlbâs buyurulup V: ilbâsiyle H.

<sup>785</sup> Hazretlerinin V: - H.

<sup>786</sup> Câmi'-i şeriflerine V: câmi'ine H.

<sup>787</sup> Salât-ı cum'ayı edâdan sonra V: ba'de edây-ı namaz-ı cum'a anda H.

<sup>788</sup> olan V: - H.

<sup>789</sup> merhûmün selâtîn ü şehzâdegânı H: selâ.în ü şehzâdegânın V.

<sup>790</sup> Ruhlarına . . . . avdet buyurdular V: fâtihâ-hân olmalarıyla ervâh-ı pâkların şâdân buyurdular H.

<sup>791</sup> Mezbûrda V: mezbûr H.

<sup>792</sup> Rikâb-ı humâyûn olup V: rikâb H.

<sup>793</sup> nakkare faslı ile kesb-i irtiyâh buyurdular H: Nakkare ile kesb-i neşât buyuruldu V.

<sup>794</sup> Teşrîf buyurulup V: şeref-efzâ olup H.

<sup>795</sup> İnşirâh V: neşât H.

<sup>796</sup> Buyuruldu V: buyurdular H.

<sup>797</sup> Selâmlık ile . . . . . buyurulup V: selâmlık ile merhûm cennetmekân Kanûnî Süleymân Hân-ı Gâzî ma'bed-i ulyâsına sa'âdet-efzây-ı vürûd olup H.

Ağası Kapusu <sup>798</sup> pişgâhında âmâde kılınan şerbet-i şirîn-güvârı nûş ve kâse-i şerbeti lebrîz-i dînâr edüp Sultan Mahmud Hân-ı merhûmun <sup>799</sup> kanûnunu icrâ buyurdular.

*On üçüncü pazar ertesi* gecesi bi kazâ'i'llahi te'âla sâ'at beş sularında <sup>800</sup> Bal-kapanı nâm mahalde vâki' Kadı Hânı derûnundan harîk zuhûr etmeğın sâ'at on ikide mündefi' oldu.

*On beşinci çarşamba* gecesi bi kazâ'i'llahi te'âla Şehzâdebaşı'nda Acemi Oğlanları kolları <sup>801</sup> köşesinden harîk zuhûriyle <sup>802</sup> on sâ'at kadar şiddet-i imtidâd ve i'âne-i rûzgâr ile o havâliler sûzân olup intifâ buldu.

*Yirmi ikinci günü* Karadeniz Boğazı'nda olan <sup>803</sup> neferât ve yamaklara <sup>804</sup> Enderûn-ı Humâyûn hademesinden Çantacı Emin Ağa kulları yediyle üç yüz elli kese atıyye-i seniyye-i <sup>805</sup> şâhâne irsâl olunup cümlesine tevzi' ü taksîm <sup>806</sup> olundu <sup>807</sup>. Yevm-i mezbûrda Kâtîbü's-sır Tayfur Bey kulları vâsıtasıyla cümle sudûr ve mevâlîye boğçalar ihsân ü itâ <sup>808</sup> olunmağın cümlesi def'aten Şeyhülislâm Efendi'nin <sup>809</sup> du'âhânesinde tevzi' olunup iltifât-ı şâhâneye mazhar olmalarıyla gülbang-i da'avât-ı pâdişâh rûy-ı zemîn îsâl-i bargâh-ı Melik-i mu'în kılındı <sup>810</sup>.

*Yirmi üçüncü* perşembe günü ihrâc-ı mevâcib-i kıst-ı vâhid için icmâl ve yazı oldu.

<sup>798</sup> Yeniçeri ağası kapusu V: yeniçerileri Ağa Kapusu H.

<sup>799</sup> Sultan Mahmud Hân-ı merhûmun V: merhûm Sultan Mahmud Hân-ı Gâzi'nin H.

<sup>800</sup> Sularında V: - H.

<sup>801</sup> Acem-i oğlanları kolları V: Acem-oğlu kolları H.

<sup>802</sup> Zuhûriyle V: zuhûr edüp H.

<sup>803</sup> Karadeniz Boğazı'nda olan V: kılâ'-i seb'a boğaz-ı Bahr-i siyâh H.

<sup>804</sup> Yamaklara V: yamaklarına H.

<sup>805</sup> Seniyye V: - H.

<sup>806</sup> Taksîm V: ihsân H.

<sup>807</sup> Olundu V: ve H.

<sup>808</sup> Ve itâ V: - H.

<sup>809</sup> Efendinin V: Efendi H.

<sup>810</sup> Rûy-ı zemîn . . . . kılındı V: rûy-ı zemîn ve şehriyâr-ı kâm-bîn hazretlerini nüh târım-ı sipihre resân eylediler H.

*Yirmi dördüncü cum'a günü selâmlık ile cennet-mekân merhûm*<sup>811</sup> Sultan Selim Hân-ı Evvel câmi'-i şerîfine teşrîf buyurup salât-ı cum'ayı edâ buyurdular<sup>812</sup>. Yevm-i mezbûrda sabıka İzmir kadısı Sıdkı-zâde Ahmed Reşîd Efendi ordu-yı humâyûn kadısı nasb u ta'yîn buyuruldu<sup>813</sup>.

*Yirmi yedinci pazar ertesi*<sup>814</sup> *günü* biniş-i humâyûn ile Kasr-ı İzzet - âbâd'a şeref - bahş oldular.

*Yirmi sekizinci günü* kâ'ide üzere divân-ı humâyûn olup kıst-ı vâhid mevâcibi ihrâc u itâ<sup>815</sup> olundu.

*Receb-i şerîf gurresi* cum'a günü ma'bed-i kadîm olan Ayasofya Câmi'inde<sup>816</sup> edây-ı salât-ı cum'a<sup>817</sup> buyurdular.

*Üçüncü gecesini* Sultan Mehmed semtinde (19 a) Atık Ali Paşa'da harîk zuhûr edüp üç sa'at kadar etrâfını sûzân edüp müntâfî<sup>818</sup> oldu.

*Dördüncü günü* Dolmabağçe kasrına biniş ve rikâb-ı humâyûn olup Enderûn-ı Humâyûn cündîleri icrây-ı san'at-ı cirid-bâzî eylemeleriyle<sup>819</sup> kesb-i imbisât buyuruldu<sup>820</sup>.

*Yedinci günü* Cebeciler Baş Kethudâsı Hüseyin Ağa Rikâb Cebeci - başısı ve Selim Sâbit Efendi Yeniçeri Efendisi nasb olunup Şehzâde - başı harîkında Eski Odalar Kışlaları nısfına kadar muhterik ve sûzân olmağın müceddeden binâ ve inşâsı<sup>821</sup> Efendi-i mûmâileyhe<sup>822</sup> havâle olundu.

<sup>811</sup> Cennet-mekân merhûm V: merhûm cennet-mekân H.

<sup>812</sup> Câmi'-i şerîfine . . . . buyurdular V: câmi'ine şeref- nümây-ı edây-ı salât-ı cum'a oldular H.

<sup>813</sup> Ordu-yı humâyûn kadısı nasb ve ta'yîn buyuruldu V: ordu-yı humâyûna kadı nasb olundu H.

<sup>814</sup> Pazartesi V: - H.

<sup>815</sup> Ve itâ V: - H.

<sup>816</sup> Ayasofya câmi'inde V: Ayasofya'da.

<sup>817</sup> cum'a H: - V.

<sup>818</sup> müntâfî V: def' H.

<sup>819</sup> Cündîleri icrây-ı san'at-ı ciridbâzî eylemeleriyle V: cündîlerine il'âb-ı cirid etmek ile teferrüc ve H.

<sup>820</sup> Buyuruldu V: buyurdular H.

<sup>821</sup> Binâ ve inşâsı V: inşâ ve binâsı H.

<sup>822</sup> Efendi-i mûmâileyhe V: - H.



*Sekizinci cum'a günü* câmi'-i Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Hân-ı Gâzî'ye selâmlık olup<sup>823</sup> yevm-i mezbûrda Hudâvendigâr-ı sâbık<sup>824</sup> Sultan Selim Hazretleri'nin<sup>825</sup> harem-i ismet-me'âblarından<sup>826</sup> Baş Kadın'ın serzede-i bürûz olan ba'zı<sup>827</sup> harekât-ı nâ-becâsına mücâzât olarak<sup>828</sup> Enderûn-ı Humâyûn'da Topkapı nâm mahalde mahnûkan idâm olunup<sup>829</sup> na'şı<sup>830</sup> civâr-ı Ebû Eyyûb-ı Ensâri'ye<sup>831</sup> nakl ile takbîr olundu.

*Dokuzuncu günü* İzzet Paşa-zâde azlinden Kapucular kethudâlığı mansıbı Mehmed Tâhir Bey'e tevcîh buyuruldu<sup>832</sup>. Yevm-i mezbûrda taşra Kılar hademesinden<sup>833</sup> Derviş nâm Kılarlı sūdûr eden cünhasına mebnî Boğaz kal'elerinde yamakân taraflarına<sup>834</sup> firâr ve ilticâ etmiş ise dahi<sup>835</sup> ahz olunup Bâb-ı Humâyûn pişgâhında cezâsı tertîb olundu.

*Onuncu günü* Çelebi Reşîd Mustafa Efendi, Rikâb Kethudâsı ve Yusuf Ağâh Efendi, Tersâne-i Âmire<sup>836</sup> Emîni ve Mâlikâne Halifesi Mehmed Râif Efendi, Şikk-ı Evvel Defterdârı ve Avni Efendi, Şikk-ı sâni ve İbrâhim Efendi, Malikâne Halifesi ve Reis Kesedârı Mustafa Efendi, Tezkire-i Evvel nasb u ta'yîn<sup>837</sup> olundular.

<sup>823</sup> Câmi'-i . . . . selâmlık olup V: selâmlık ile cennet-mekân firdevs-âşiyân merhûm Ebu'l-feth sultan Mehmed Hân-ı Gâzî tâbe serâhu hazretleri câmi'-i vâlâsına teşrifşâz-ı edây-ı salât-ı cum'a oldular H.

<sup>824</sup> Hüdâvendigâr-ı sâbık V: hüdâvendigâr-ı sâbıkın H.

<sup>825</sup> Sultan Selim hazretlerinin V: - H.

<sup>826</sup> Harem-i ismet-meâblarından V: Harem-bânûy-ı ismetlerinden H.

<sup>827</sup> Bâzı V: - H.

<sup>828</sup> Mücâzât olarak V: mebnî H.

<sup>829</sup> Mahnûkan idâm olunup V: mahnûkan olup H.

<sup>830</sup> Na'şı H: - V.

<sup>831</sup> Ebû Eyyûb-ı Ensâri'yi V: Hazret-i Ebî Eyyûb'a H.

<sup>832</sup> İzzet Paşa-zâde . . . buyuruldu V: Mehmed Tahir Bey'e İzzet Paşa-zâde azlinden Kethudây-ı bevâbin-i şehriyârilik mansıbı ihsân olunup H.

<sup>833</sup> Hademesinden V: hademelerinden.

<sup>834</sup> Boğaz kal'elerinde yamakân taraflarına V: yamakân-ı kılâ'-ı Boğaz tarafına H.

<sup>835</sup> Etmiş ise dahi V: etmiş olmağın H.

<sup>836</sup> Âmire V: - H.

<sup>837</sup> U ta'yîn V: - H.

*On birinci* gecesi Daltaban Çeşmesi kurbünde harîk-i cüz'î zuhûr edüp bi-hamdihi te'âlâ nisf sâ'atde bertaraf oldu.

*On ikinci günü* Divân-ı Humâyûn'da<sup>838</sup> kâ'ide-i Devlet-i Aliyye üzere surre-i Haremeyn-i muhteremeyn huzûr-ı şâhânedede<sup>839</sup> ihrâc olundu.

*Vak'a-i acîbe ve ikdâm-ı yamakân-ı Kılâ'-ı Boğaz*

On üçüncü çarşamba günü mukaddemâ<sup>840</sup> vak'a-i cülûs-ı humâyûndan berü Kılâ'-ı seb'a yamakları İstanbul<sup>841</sup> ve nevâhisinde (19 b) ve Boğaz-ıçî'nde silâh ile geşt ü güzâr ve perde-bîrûn harekete ictisâr ve İstanbul<sup>842</sup> içinde fevâhiş ile mu'âmeleleri âşikâr ve ba'zı ehl-i ırz nisvân tâifesine dahi<sup>843</sup> ta'arruza ibtidâr ve re'âyâ emvâl<sup>844</sup> ve harîmine dest-dırâz ile müdâhele ve âzârdan hâli olmadıkları<sup>845</sup> ve Boğaz-ıçî'nde<sup>846</sup> bi-edebâne tavra sülûk ve zâbitlerine adem-i itâ'at ve fevâhiş ile dest be-dest<sup>847</sup> alâ mele'i'-n-nâs iskelelere inüp kayıklara rükûb<sup>848</sup> ve rûz-ı rûşende alenen kayık içinde bâde nûş<sup>849</sup> ederek ve nâre urarak ve sayha eyleyerek<sup>850</sup> fevâhişi kal'elere götürüp bu güne<sup>851</sup> i'lân-ı fisk u fücûru pîşe ve kâr edinmeleriyle<sup>852</sup> min indi'llah<sup>853</sup> tertîb-i cezây-ı sezâlarına meşîyyet-i Bârî ta'allûk eyleyüp yevm-i mezbûrda Şevket-meâb<sup>854</sup> Efendimiz Hazretleri Beşiktaş'da vâki' Gülşen-âbâd ıtlâk olunan Çırağan sâhilhânesinde hemşire-i zî-şânları devletlû Esmâ Sultan aliyetü'ş-şân Hazretleri kesb-i hevâ ve

<sup>838</sup> Divân-ı humâyûnda V: divânhâne-i humâyûnda H.

<sup>839</sup> Huzûr-ı şâhânedede V: huzûr-ı şevketmakrûn-ı şâhânedede H.

<sup>840</sup> Mukaddemâ V: bundan akdem H.

<sup>841</sup> İstanbul V: İslâmbol H.

<sup>842</sup> İstanbul V: İslâmbol H.

<sup>843</sup> Ehl-i ırz nisvân tâifesine dahi V: nisvân-ı ehl-i ırza tasaddi ve H.

<sup>844</sup> Reâyâ emvâl V: reâyânın malına H.

<sup>845</sup> Âzârdan hâli olmadıkları V: âzâr H.

<sup>846</sup> Boğaziçi'nde V: envâ'-ı H.

<sup>847</sup> Zâbitlerine . . . . dest be-dest V: zâbitleri hiç ve lâşey add ve dest be-dest fevâhiş ile H.

<sup>848</sup> Kayıklara rükûb V: zevrâk-süvâr olarak H.

<sup>849</sup> Bâde nûş V: nûş-ı bâde H.

<sup>850</sup> Eyleyerek V: ederek H.

<sup>851</sup> Bu güne V: böyle böyle gün be gün fesâd-ı efvâ H.

<sup>852</sup> Edinmeleriyle V: etmeleriyle H.

<sup>853</sup> İndi'llah V: - teâlâ H.

<sup>854</sup> Şevketmeâb V: şevketlû kerâmetlû H.

tebdil-i mâ için sâkin olmalarıyla hemşire-i celîleleri ziyâretine sâhil-hâne-i mezkûra<sup>855</sup> tebdilen teşrif-i humâyûn buyurmuşlardı. Yevm-i mezbûrda<sup>856</sup> Beşiktaş Mevlevî-hânesi'nin<sup>857</sup> mukâbele günü olmağla<sup>858</sup> Yahya Efendi fezâsı müzdahingâh-ı ricâl ü nisâ olduğu rûz idi ki Boğaz yamakları olan<sup>859</sup> iki nefer pür-silâh nekbet Beşiktaş meyhânelerinde sarhoş<sup>860</sup> olup birbiri ile<sup>861</sup> bî-edebâne tavr u hareket ile Çırağan yalısı kapısı önünden mürûr ederlerdi. O<sup>862</sup> mahalde hâzır olan Beşiktaş bostancıları bunları dûrdan temâşâ etmek esnâsında mezbûr yamaklar vesvese ve havfa zâhib olarak<sup>863</sup> silâha davranup piştov endaht etdiklerinde Yahya Efendi'de bulunan üç beş yamak-ı kal'e dahi piştov sadâsı tarafına şitâb eyleyüp yoldaşları olan mezbûr<sup>864</sup> yamaklara mülhak oldular. Çırağan Kapısı önünde maddeyi seyr eyleyen Baş Çukadar<sup>865</sup> Abdülfettah Ağa hâzır olan bostancı tâifesine "*Bre ne durursuz, bu bî-edebler Şevketlü Efendimiz bu mahalde iken ne demekdir, şu mel'ûnları urun*" demesiyle mevcûd olan<sup>866</sup> bostancılar dahi piştov ve tufeng ve sopa ile hücûm etmeleriyle (20 a) habîsler dahi karşılayup muhârebe ve mukâteleye mübâderetlerinde der-akab Beşiktaş ve Kara-bâli ve etrâf bostancılarına haber irsâli<sup>867</sup> ile cem' olduklarında muhârebeye tasaddî ve mezbûrlar ceng ederek Levent Çiftliği yolunu tutdular. Bu evanda Şevketlü Efendimiz Çırağan yalısı haremindedir mâddeye vâkîf olduklarında kat'â temkîn-i şevket-mekinlerine hâlel vermeyip deryâ-yı gazab-ı şâhâneleri mevc-hîz ve kef-engiz olmağın bî-edeblerin<sup>868</sup> birisi firâr etmeyerek ahz u

<sup>855</sup> Mezkûra V: merkûmeye H.

<sup>856</sup> Mezbûrda V: mezbûr H.

<sup>857</sup> Mevlevîhânesinin V: mevlevîhânesi H.

<sup>858</sup> Olmağla V: olmağın H.

<sup>859</sup> Yamaklarından V: yamakânından H.

<sup>860</sup> Meyhânelerinde sarhoş V: meyhânesinde sekrân H.

<sup>861</sup> Birbiri ile V: birbirleriyle H.

<sup>862</sup> O V: ol H.

<sup>863</sup> Sâhib olarak V: zehâb hasebiyle H.

<sup>864</sup> Olan mezbûr V: - H.

<sup>865</sup> Baş Çukadar V: + ağay-ı şehriyârî H.

<sup>866</sup> Şu mel'ûnları urun demesiyle mevcud olan V: bunların bu mel'ûnluğu urun şu edebisizlere demek ile bulunan H.

<sup>867</sup> Haber irsâli V: itâre-i haber H.

<sup>868</sup> Bu evânda ... bî-edeblerin H: Bu keyfiyete Şehriyâr-ı müşârün-ileyh efendimiz vâkîf olduklarında temkîn-i şâhânelerine aslâ hâlel vermeyerek gazab-ı padişâhâneleri mevc-hîz olmağla mezbûrların V.



istisâl olunmasını haremde Baş Çukadar-ı mûmâileyhe emr ü fermân buyurmalariyle Ağa-yı mûmâileyh dahi<sup>869</sup> ikdâm ederek<sup>870</sup> bostancılar mezbûrların verâsından ceng eyleyerek<sup>871</sup> Levent Çiftliği yolunda vâki' kapu'ya kadar<sup>872</sup> varup anda cümlesini<sup>873</sup> ahz etdiler. Hattâ ol esnâda Levent Çiftliği ustası Deli Ahmed dahi orada eşkiyây-ı merkûmeye bi't-tesâdüf<sup>874</sup> birisini ahz ü girift eyledi<sup>875</sup>. Eşkiyây-ı merkûme<sup>876</sup> mecrûh u zahmdâr ve müşrif-i helâk olarak giriftâr olup bostancılardan dahi birisi helâk ve bir kaç zahmdâr oldu. Ezîn cânib Baş Çukadar Ağa zikr olunan zahm-horde eşkiyâyı Tebdil Hasekisi<sup>877</sup> Emin Ağa ile Segban-başı'ya<sup>878</sup> emr ü itâb-ı şâhâneyi hâvi tezkire ile gönderdikde<sup>879</sup> Segban-başı'nın<sup>880</sup> can başına sıçrayup gelen mecrûhları<sup>881</sup> der-akab zindana isâl ile idâm ve ol gece eşkiyâ te'dib ve tenkiliçün<sup>882</sup> beyâz üstüne fermân istid'â etmeğin fermânı tedârik ve ertesi<sup>883</sup> şehri mezbûrun *on dördüncü* perşembe günü kârhâneli ve bazı Ocak ihtiyâr<sup>884</sup> ve serkerdeleri ile silâhlanup ve İstanbul<sup>885</sup> kal'e kapularını sed etdirüp<sup>886</sup> teccüs ile bulunup ele getürdüğü yirmi üç kadar kal'e yamaklarının gündüz alenen bilâ amân boğup meyterini hammallara yükledüp<sup>887</sup> alâ mele'i'n-nâs

<sup>869</sup> Ve istisâl . . . . . mûmâileyh dahi V: olunması emr-i hûmâyûnumdur haberini Baş Çukadar Ağa kullarına haremde irsâl etmeğin Ağay-ı merkûm dahi H.

<sup>870</sup> Ederek V: kılmağın H.

<sup>871</sup> Eyleyerek V: ederek H.

<sup>872</sup> Kadar V: değin H.

<sup>873</sup> Varup anda cümlesini V: vâsıl olup cümlesin H.

<sup>874</sup> Orada eşkiyây-ı merkûmeye bi't-tesâdüf V: ol mahalde eşkiyây-ı mezbûra tesâdüf etmeğin H.

<sup>875</sup> Ahz ü virift eyledi V: ol ahz eyledi H.

<sup>876</sup> Eşkiyây-ı merkûme V: merkûm eşkiyâlar H.

<sup>877</sup> Zikr olunan zahmhorde eşkiyâyı Tebdil Hasekisi V: mezbûr eşkiyây-ı zahmhordeleri Tebdil-i hasa Hasekisi H.

<sup>878</sup> Segban-başı'ya H: - V.

<sup>879</sup> Emr ü itâb-ı şâhâneyi hâvi tezkire ile gönderdikde V: itâb-ı şâhâneyi hâvi emr-i humâyûn ile irsâl etdikde H.

<sup>880</sup> Segban-başının H: Ağa-yı mûmâileyhin V:

<sup>881</sup> Gelen mecrûhları V. vürüd eden mecrûh eşkiyâları H.

<sup>882</sup> Te'dib ve tenkiliçün V: idâmı için H.

<sup>883</sup> fermânı tedârik ve ertesi H: Bi'l-isdâr ferdâsı V:

<sup>884</sup> ihtiyâr V: ihtiyârı H.

<sup>885</sup> İstanbul V: İslâmbol H.

<sup>886</sup> Etdirüo V: + İslâmbol'u H.

<sup>887</sup> Yükledüp V: tahmilen H.

deryâya ilka ve levs-i vücûd-ı eşkiyâdan İstanbul'u<sup>888</sup> tathîr ü imhâ eyledi.

*On beşinci cum'a günü* Ayasofya câmi'ine selâmlık oldu<sup>889</sup>.

*On yedinci günü* Bağdad Vâlisi Ali Paşa'yı gulâmlarından birisi şehîd etdiği haberi vârid oldu<sup>890</sup>.

*On sekizinci günü* Sadr-ı sâbık İbrâhim Paşa'ya Selânik ve Osman Paşa'ya Karahisar-ı sâhib sancağı<sup>891</sup> tevcih olunup yevm-i mezburda cezâsı tertîb olunan Kars Vâlisi Mehmed Paşa'nın ser-i maktû'u vâsıl oldu<sup>892</sup>.

*On dokuzuncu günü* Divân-ı humâyûn tercümânı Aleko zimminin sudûr eden hıyânetine mebnî Bâb-ı Humâyûn önünde cezâsı tertîb olundu.

*Yirmi ikinci*<sup>893</sup> günü selâmlık ile cu'mayı Eyyûb-ı Ensârî câmi'-i şerifinde<sup>894</sup> edâ buyurdular.

*Yirmi üçüncü* (20 b) *günü* Surre Emîni ve Saka-başılar Üsküdar'dan hareket ve rehrev-i tarîk-ı hacc-ı şerîf oldular.

*Yirmi dördüncü* günü Erzurum vâlisi Sadr-ı esbâk Yusuf Ziya Paşa'ya Bağdad eyâleti ve sâbık<sup>895</sup> Çıldır vâlisi Şerîf Paşa'ya Kars eyâleti ve Ma'den Emîni Abdi Paşa'ya vezâretle Diyârbekir eyâleti tevcih<sup>896</sup>, *yirmi beşinci günü* vezâretten mütekâ'id Hakkı Mehmed Paşa'ya tuğları itâ olunup Erzurum eyâleti tevcih olundu.

*Yirmi sekizinci günü* Şevket-meâb Efendimiz'i<sup>898</sup> Beyhân Sultan aliyetü's-şân Hazretleri<sup>899</sup> da'vet etdiklerine<sup>900</sup> binâen tebdilen Sarây-ı vâlâlarına<sup>901</sup> icâbet-nümây-ı ziyâfet oldular.

<sup>888</sup> İstanbul V: Islâmbol'u H.

<sup>889</sup> Selâmlık oldu V: envâr-pâş-ı namaz-ı cum'a oldular H.

<sup>890</sup> Vârid oldu V: peyâmı Âsitâne'ye vürüd etdi H.

<sup>891</sup> Sancağı V: - H.

<sup>892</sup> Vâsıl oldu V: Âsitâne'ye vürüd etdi H.

<sup>893</sup> Yirmi ikinci V: + cum'a H.

<sup>894</sup> Cum'ayı Eyyûb-ı Ensârî câmi'-i şerifinde V: salât-ı cum'ayı hazret-i Hâlid'de H.

<sup>895</sup> Sâbık V: sâbika H.

<sup>896</sup> Tecihi V: + olundu H.

<sup>897</sup> Mehmed H: - V.

<sup>898</sup> şevket-me'âb efendimizi V: Şevketlü efendimiz hazretlerini H.

<sup>899</sup> aliyetü's-şân hazretleri V: - H.

<sup>900</sup> Etdiklerine V: ettiğine H.

<sup>901</sup> Vâlâlarına V: dil-ârâlarına H.

*Yirmi dokuzuncu* cum'a günü selâmlık ile Mahmud Paşa-yı velî câmi'ine teşrif buyurdular<sup>902</sup> ve yevm-i mezbûrda teşrifât-ı seniyye-i<sup>903</sup> humâyûn ile Baş Çukadar<sup>904</sup> Abdülfettâh Ağa kulları ordu-yı humâyûn cânibine irsâl ü i'zâm kılındı<sup>905</sup>.

*Şa'ban-ı şerîfin*<sup>906</sup> *gurresi* gecesi sa'at dokuzda sâbık Şikk-ı Evvel Defterdârı<sup>907</sup> Sadullah Efendi hânesinden<sup>908</sup> harik zuhûr edüp âhara sirâyet etmeksizin<sup>909</sup> menzil-i mezbûr muhterik u sûzân oldu<sup>910</sup> ve ol<sup>911</sup> gün Şemseddin Efendi hasbe'n-nevbe mükerreren Sadr-ı Rumeli nasb olundu.

*Üçüncü günü* Şevketlû Efendimiz, Enderûn-ı humâyûn hzinesine teşrif buyurup temâşâ-yı mücevherât ve eşyây-ı nefîse ile imrâr-ı vakt ve Hazine Kethudâsına iksây-ı ferve-i semmûr buyurdular<sup>912</sup>.

*Dokuzuncu* günü Hazine-i humâyûn ağalarından Sır Kâtibi Yamağrı Ferîd İbrahim Bey mâbeyncilik hizmeti ile<sup>913</sup> mümtâz oldu.

*On dördüncü* cum'a günü Sultan Bayezid Hân-ı velî<sup>914</sup> câmi'ine selâmlık oldu<sup>915</sup>.

*On beşinci* sebt günü Sâdâbâd'a binîş-i humâyûnla revnak-fezây-ı azîmet ve Enderûn-ı humâyûn cündileri cirid-bâz olmağın mesîre-i mezbûrede kesb-i teferrûc ü irtiyâh eylediler<sup>916</sup>. Yevm-i mezbûrda<sup>917</sup> Bahr-i Sefid Boğazı<sup>918</sup> muhâfız Sadr-ı esbâk İsmâil

<sup>902</sup> Selâmlık . . . . buyurdular V: Mahmud Paşa câmi'inde selâmlık ile izzet-bahş olup namaz-güzâr-ı cum'a oldular H.

<sup>903</sup> Seniyye V: - H.

<sup>904</sup> Baş Çukadar V: + -P şehriyârî H.

<sup>905</sup> Kulları . . . . . kılındı V: kulları Âsîtâne'den ordu-yı humâyûna hareket ü azîmet etdi H.

<sup>906</sup> Şerîfin V: - H.

<sup>907</sup> Defterdârı V: defteri H.

<sup>908</sup> Hânesinden V: + ateş ve H.

<sup>909</sup> Etmeksizin V: etmeyerek H.

<sup>910</sup> Mezbûr muhterik u sûzân oldu V: mezbûru ihrâk bi'n-nâr edüp def' oldu H.

<sup>911</sup> Ol V: - H.

<sup>912</sup> Buyurdular V: etdiler H.

<sup>913</sup> hizmeti ile V: hizmet ve kurbiyetiyle H.

<sup>914</sup> Velî V: - H.

<sup>915</sup> Selâmlık oldu V: selâmlık buyurup edây-ı salât-ı cum'a buyurdular H.

<sup>916</sup> Azîmet buyuruldu V: revnâk-fezây-ı irtiyâh eylediler H.

<sup>917</sup> Mezbûrda V: merkûmda H.

<sup>918</sup> Bahr-i Sefid Boğazı V: Boğaz-ı Bahr-i Sefid H.



Paşa'nın fevti haberi vârid oldu ve yevm-i mezbûrda müddet-i vâfireden berü <sup>919</sup> Cânîk'den firâr ile Petreburg'da <sup>920</sup> ikâmet eden Tayyar Mahmud Paşa Kırım'dan sefîneye rükûb ile <sup>921</sup> Âsitâne'ye vâsıl oldu <sup>922</sup>.

*On yedinci* günü vezâretten mütekâ'id Yemenici-zâde Yusuf Paşa'ya ibka-i vezâretle <sup>923</sup> Bahr-i Sefid Boğazı muhâfızlığı tevcih buyruldu <sup>924</sup>.

*Yirmi birinci* cum'a günü Şehzâde câmi'ine selâmlık oldu <sup>925</sup>.

*Yirmi ikinci* sebt günü mukaddemce Teşrifât-ı seniyye ile ordu-yı humâyûn cânibine âzim olan Baş Çukadar Abdülfettah Ağa hitâm-ı memûriyyet ile avdet ve hâk-pây-ı humâyûn-ı şâhâneye çehre-sây-ı ubûdiyyet oldu <sup>926</sup>.

<sup>919</sup> Vâfireden berü V: vâfiredir H.

<sup>920</sup> Petreburg'da V: Petersburg'da Ü, + tavattun ve H.

<sup>921</sup> Sefîneye rükûb ile V: sefîne süvâr olarak H.

<sup>922</sup> vâsıl oldu V: vüsul buldu H.

<sup>923</sup> İbkâ-i vezâretle V: tuğları ibkâ ve itâsıyla H.

<sup>924</sup> Tevcih buyruldu V: İhsân olundu H.

<sup>925</sup> Şahzâde câmi'ine selâmlık oldu V: Şehzâde Mehemmed câmi'inde namaz-güzâr-ı cum'a oldular H.

<sup>926</sup> Yirmi ikinci . . . . oldu V: yevm-i sebtde bundan akdem ordu-yı humâyûna teşrifât-ı şâhâneyle râhî ve âzim olan Baş Çukadar-ı şehriyârî Abdülfettah Ağa kulları itmâm-ı maslahatiyle avdet ve Âsitâne'ye duhûl ve hâkpây-ı pâk-i humâyûna çehre-sây-ı 'ubûdiyyetle pâ-ber-cây-ı merkez-i devâm-ı bendegi oldu H.

